

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ Β.ΑΙΓΑΙΟΥ
(1995-2005)

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΘΗ 4629
ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΦΕΛΙΣΙΤΥ-ΙΛΕΑΝΑ 4503

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΤΡΑ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	8
ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	8
ΧΙΟΣ.....	8
ΨΑΡΑ.....	21
ΟΙΝΟΥΣΣΑ	25
ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	27
ΣΑΜΟΣ	27
ΙΚΑΡΙΑ.....	32
ΦΟΥΡΝΟΙ.....	36
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	43
ΛΕΣΒΟΣ.....	44
ΛΗΜΝΟΣ	63
ΑΓΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ	68
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	70
ΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	75
Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ.....	78
ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2000-2006.....	80
1.ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	81
2.ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΕΝΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ.....	82
3.ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	83
4.ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ.....	85
5.ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ, ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	86
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ, ΚΙΝΔΥΝΩΝ / ΑΠΕΙΛΩΝ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ. (ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT).....	87
1 ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ / ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	87
2 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ / ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	88
3 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ / ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	89
4 ΚΙΝΔΥΝΟΙ / ΑΠΕΙΛΕΣ	90
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013.....	93
1 Ο ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	93
2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013.....	99
2.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	99
2.2 ΣΥΝΑΦΕΙΑ / ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	107
2.3 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΜΕ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ.....	110

2.4	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ - EARMARKING	111
2.5	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ	113
2.6	ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΑΡΘΡΟ 3 ΤΟΥ Κ(ΕΚ) 1083/2006)	116
3.	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	119
3.1	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: «ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ»	120
3.2	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: «ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ» 128	
3.3	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: «ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»	147
3.4	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: «ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ»	152
	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	154
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	157
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	161

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ταυτότητα Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αποτελείται από 3 νομούς, τους Νομούς Λέσβου, Χίου και Σάμου με 9 συνολικά κατοικημένα νησιά (Λέσβο, Λήμνο, Αγιο Ευστράτιο, Χίο, Οινούσες, Ψαρά, Σάμο, Ικαρία και Φούρνους), συνολικής έκτασης 3.836 τ. χλμ.

- Ο νομός Λέσβου, έκτασης 2.154 τ.χλμ., με κυριότερα νησιά τη Λέσβο, τη Λήμνο και τον Αγιο Ευστράτιο, περιλαμβάνει δέκα επτά Δήμους και μία Κοινότητα.
- Ο νομός Χίου, έκτασης 904 τ.χλμ., με κυριότερα νησιά τη Χίο, τα Ψαρά και τις Οινούσες, περιλαμβάνει δέκα Δήμους.
- Ο νομός Σάμου, έκτασης 778 τ.χλμ., με κυριότερα νησιά τη Σάμο, την Ικαρία και τους Φούρνους, περιλαμβάνει οκτώ Δήμους.

Ο συνολικός πληθυσμός των νησιών που την απαρτίζουν, είναι, βάσει της απογραφής του 2001, 204.108 κάτοικοι, με κατανομή 108.294 στο νομό Λέσβου, 52.290 στο νομό Χίου και 43.574 στο νομό Σάμου.

Αν θέλαμε να συνθέσουμε τα κύρια χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, θα προβάλαμε

- το νησιωτικό χαρακτήρα της,
- τις ιδιαιτερότητες του κάθε νησιού ξεχωριστά, ιδιαιτερότητες που έχουν να κάνουν με τη φυσιογνωμία των νησιών σε πολλούς τομείς, από τον κοινωνικό και τον οικονομικό, μέχρι τον πολιτιστικό, αλλά και τον ιστορικό.

Αναφερόμενοι στο κύριο χαρακτηριστικό της "νησιωτικότητας", είμαστε υποχρεωμένοι να τονίσουμε τα ιδιαίτερα εκείνα χαρακτηριστικά που παρουσιάζονται στις νησιωτικές περιοχές, συνήθως ως προβλήματα, αλλά και κάποιες φορές ως συγκριτικά πλεονεκτήματα. Θα μπορούσαμε π.χ. να αναφέρουμε:

- Την απομόνωση των νησιωτικών περιοχών
- Την απόσταση που τις χωρίζει από την ηπειρωτική Ελλάδα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται

- Τις δυσκολίες στις μεταφορές και τις επικοινωνίες
- Τις δυσκολίες στην παραγωγή ενέργειας
- Τα εμπόδια στην ανάπτυξη ορισμένων παραγωγικών και οικονομικών κλάδων, όπως π.χ. η βιομηχανία κ.α. στοιχεία, που δίνουν έναν ιδιαίτερο τόνο στα νησιά μας και δημιουργούν κάποια επιπλέον προβλήματα στην ανάπτυξή τους.

Η οικονομία των τριών νομών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου στηρίζεται, κατά κύριο λόγο, στους τομείς της πρωτογενούς παραγωγής και της παροχής υπηρεσιών, με τον τουριστικό τομέα να παρουσιάζει σημαντική πρόοδο τα τελευταία χρόνια.

Τουρισμός

Αν προσπαθήσει κανείς να περιγράψει τα νησιά του Βόρειου Αιγαίου, θα σταθεί αρχικά στα βασικά χαρακτηριστικά όλων των νησιών του Αιγαίου. Ο συνδυασμός ήλιου και θάλασσας, η αρμονία του ήπιου κλίματος με το ευχάριστο νησιωτικό περιβάλλον, δημιουργούν τις καταλληλότερες συνθήκες για απόδραση από την καθημερινή ρουτίνα, πνευματική ξεκούραση και ψυχική ηρεμία.

Τα χαρακτηριστικά αυτά, δεν θα ήταν από μόνα τους ικανά να σκιαγραφήσουν τη φυσιογνωμία του τόπου μας. Κι αυτό, επειδή τα νησιά παρουσιάζουν συναρπαστική πολυμορφία, η οποία ταυτόχρονα τους επιτρέπει να διατηρούν τη μοναδικότητά τους, όχι μόνο σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά της Ελλάδας, αλλά και μεταξύ τους. Το ηφαιστειογενές τοπίο, εναλλάσσεται με πυκνή βλάστηση, απέραντοι ελαιώνες χτυπιούνται απ' τα ακρογιάλια, ερειπωμένα κάστρα προσαρμόζονται στο σύγχρονο τρόπο ζωής των πρωτευουσών, επίνεια και λιμανάκια σκιάζονται από επιβλητικούς ορεινούς όγκους.

Η ίδια πολυμορφία παρουσιάζεται και στις τοπικές παραδόσεις, οι οποίες αποτελούν ένα κομμάτι άρρηκτα συνδεδεμένο με την καθημερινότητα των νησιωτών, ιδιαίτερα αξιосέβαστο και από τη νέα γενιά, που συνεχίζει πιστά να διατηρεί και να ενσωματώνει στην κουλτούρα της τα προγονικά ήθη και έθιμα, σφυρηλατημένα στο πέρασμα χιλιετιών.

Στο πλαίσιο των άφθαρτων από το χρόνο παραδόσεων, διατηρείται ανεξίτηλη και η παραδοσιακή ελληνική φιλοξενία. Στα νησιά άνθρωποι και περιβάλλον, εξακολουθούν να μαρτυρούν την ανόθευτη αγνότητα του ελληνικού πνεύματος. Αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα για τα νησιά, το γεγονός ότι δεν γνώρισαν ποτέ τι σημαίνει μαζικός τουρισμός, με ό,τι αρνητικό αυτό συνεπάγεται.

Και δεν θα μπορούσε να είναι διαφορετικά. Ο πολιτισμός, η πολιτισμική διάσταση του Βόρειου Αιγαίου, δεν θα επέτρεπε ποτέ στους φιλόξενους απ' τη φύση τους νησιώτες, απλά να συνυπάρξουν με τον επισκέπτη.

Η ιστορία των νησιών και οι ρίζες του πολιτισμού χάνονται στα βάθη των αιώνων, σε εποχές παλιότερες ακόμα κι απ' τη Σαπφώ, τον Όμηρο και τον Πυθαγόρα. Ίχνη του παραμένουν χειροπιαστά μέχρι σήμερα, στα απειράριθμα αρχαιολογικά ευρήματα, που βρίσκονται διάσπαρτα, όχι μόνο στα πλούσια σε εκθέματα μουσεία, αλλά κι όπου γυρίσεις το βλέμμα σου, με ιδιαίτερα τα ευρήματα της Πολιόχνης. Δεν είναι τυχαίο ότι στο Βόρειο Αιγαίο, σώζεται το αρχαιότερο βουλευτήριο της Ευρώπης. Η Βυζαντινή εποχή, έχει επίσης αφήσει μνημεία σ' όλο το νησιωτικό χώρο. Κάστρα, μοναστήρια, εκκλησίες, σπάνια χειρόγραφα, μοναδικές εικόνες, αποδεικνύουν την συνέχιση της έντονης πολιτιστικής δημιουργίας στο πέρασμα των αιώνων. Και οι μετέπειτα εποχές, της μεταβυζαντινής και σύγχρονης ιστορίας, έχουν σφραγίσει αυτή τη γη, με τρόπο προσιτό στον κάθε επισκέπτη.

Είναι άξιο απορίας πώς όλα αυτά τα στοιχεία του πολιτισμού, είναι πλήρως εναρμονισμένα με το φυσικό περιβάλλον. Πώς διατηρήθηκε αυτό το περιβάλλον ανεπηρέαστο από ό,τι θα μπορούσε να το αλλοιώσει, να το αλλοτριώσει, να το βλάψει.

Τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα των νησιών είναι ο πολιτισμός κι αυτό το περιβάλλον, που προσφέρει ξεχωριστές δυνατότητες στον επισκέπτη, όχι μόνο για να αξιοποιήσει κάθε στιγμή του στα νησιά, αλλά και για να απολαύσει μ' όλες του τις αισθήσεις, ό,τι μπορεί να αποκομίσει. Βάσει αυτών των χαρακτηριστικών, αλλά και των φυσικών στοιχείων της περιοχής (π.χ. γεωθερμία, σπάνια χλωρίδα και πανίδα) είναι δεδομένη για τον τόπο η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Εδώ ο επισκέπτης μπορεί να έρθει αποκλειστικά για να "αγγίξει το Θεό" στα κατανυκτικά μοναστήρια, για να περπατήσει στα μονοπάτια ποικιλόμορφων δασών, που φτάνουν στον ουρανό, για να παρατηρήσει πουλιά και έντομα κρυμμένος για ώρες σε προστατευμένους υδροβιότοπους, για να ασκήσει το σώμα του, ακόμη και ως Ίκαρος, στον αεραθλητισμό, για να αντιμετωπίσει ήπια, μέσω των ιαματικών λουτρών, προβλήματα που ταλαιπωρούν την υγεία του.

Βασικός στόχος και διαρκής προσπάθεια της είναι η ανάδειξη του πλούτου αυτού των νησιών μας και, παράλληλα, η δημιουργία των απαραίτητων υποδομών και η τουριστική ανάπτυξή τους, με τέτοιο τρόπο και σε τέτοιο βαθμό, ώστε να διασφαλίζονται οι καλύτερες δυνατές συνθήκες μετάβασης και διαμονής των επισκεπτών στον τόπο μας. Οι προσπάθειες αυτές έχουν αποδώσει καρπούς τα τελευταία χρόνια, οπότε και παρουσιάζεται αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς την περιοχή

ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ

Νησί του Ανατολικού Αιγαίου, το πέμπτο σε μέγεθος από τα ελληνικά νησιά. Βρίσκεται ανάμεσα στους νομούς Λέσβου και Σάμου ενώ στον νομό υπάγονται τα νησιά: Ψαρά, Αντίψαρα δυτικά της νήσου Χίου και Οινούσες στα ανατολικά του νησιού.

ΧΙΟΣ

Όπως προκύπτει από τις αρχαιολογικές μαρτυρίες, το νησί πρωτοκατοικήθηκε στη Νεολιθική Εποχή (?γιο Γάλα, 3000 π.Χ.). Ευρήματα στον Εμπορειό, στα Φανά, και σε άλλες θέσεις, επιβεβαιώνουν τη συνεχή κατοίκηση ως την Εποχή του Χαλκού που το νησί συνδέθηκε με πολλές μυθικές παραδόσεις.

Το όνομά του το πήρε μάλλον από τη Χίονα, εγγονή του Μίνωα και κόρη του Οينوπίωνα, πρώτου οικιστή του νησιού, που δίδαξε στους κατοίκους την αμπελουργία, στην οποία οφείλεται μέρος της ακμής του.

Παλαιότεροι κάτοικοι θεωρούνται οι Πελασγοί, οι Λυδοί και οι Κάρες. Τελευταίοι φτάνουν οι Ίωνες, γύρω στα 1100 π.Χ. Η Χίος ανήκε στην Ιωνική δωδεκάπολη, με κέντρο το

ιερό Πανιώνιο, κοντά στη Μυκάλη, που με τον καιρό από σύνοδος θρησκευτική και πανηγυρική πήρε τη μορφή 'Κοινού' (ομοσπονδιακού κρατικού σχηματισμού). Πολύ γρήγορα το νησί αναπτύχθηκε και ισχυροποιήθηκε με κέντρο την πόλη της Χίου. Η θέση του στο δρόμο προς τον Εύξεινο Πόντο και προς τη Μεσόγειο, την οποία από τον 8ο π.Χ. αιώνα άρχισαν οι Χιώτες να την εκμεταλλεύονται, ανέδειξε τη Χίο σε μια από τις κυρίαρχες πόλεις των θαλασσών. Τα πλοία της όργωναν τις θάλασσες και τα χιακά αγγεία και νομίσματα συναντώνται σε όλη τη Μεσόγειο, από τη Μ.Ασία και τα νησιά του Αιγαίου μέχρι την Αίγυπτο και την Κάτω Ιταλία. Μεγάλα κέρδη απέφερε το διαμετακομιστικό εμπόριο, οι Χιώτες όμως εμπορεύονταν και τα δικά τους γεωργικά και βιοτεχνικά προϊόντα. Εκτός από τη μοναδική μαστίχα, πηγή πλούτου και δόξας ήταν το κρασί, ο γνωστός Χίος οίνος, που υπήρξε ονομαστός για την εξαιρετική του ποιότητα και την πανάκριβη τιμή του.

Κατά την αρχαϊκή εποχή επικρατούσε ευημερία στο νησί, ο πληθυσμός δεν ένιωθε την ανάγκη να φύγει και έτσι ο αποικισμός ήταν περιορισμένος. Ίδρυσαν όμως οι Χιώτες μαζί με άλλους, στα τέλη του 7ου αιώνα, την Ναύκρατη στην Αίγυπτο, που αποτέλεσε σημαντικό εμπορικό σταθμό αλλά και κέντρο πολιτιστικών ανταλλαγών. Τον 6ο αιώνα ήταν μια μεγάλη πόλη, που ο πληθυσμός της υπολογίζεται σε 60-80.000 κατοίκους, χωρίς τους δούλους.

Τα πρώτα χρόνια μετά την εγκατάσταση των Ιώνων το πολίτευμα πρέπει να ήταν βασιλεία. Επιγραφή των μέσων του 6ου π.Χ. αιώνα σχετική με το πολίτευμα, μας δίνει στοιχεία για να το χαρακτηρίσουμε μια μέσης κατάστασης ολιγαρχία ή μια δημοκρατία στο αρχικό της στάδιο. Για πρώτη φορά στον ελληνικό χώρο αναφέρεται ο όρος βουλή δημοσίη, που απαρτιζόταν από αιρετά και επιλεγμένα μέλη.

Φυσικό επακόλουθο των ευνοϊκών πολιτικών και οικονομικών συνθηκών ήταν η άνθηση των γραμμάτων, αφού η Χίος διεκδικεί την πατρότητα του κορυφαίου των ποιητών, του Όμηρου, καθώς και η ακμή των τεχνών με τη φημισμένη σχολή μαρμαροπλαστικής.

Η μακρά αυτή περίοδο της ακμής, διακόπηκε με την υποταγή από τους Πέρσες. Επί Δαρείου εγκατέστησαν τυράννους, ο δε τύραννος της Χίου, ο Στράτις, υπήρξε από τους απεχθέστερους.

Κατά τη Ιωνική Επανάσταση η Χίος συμμετείχε με τον εντυπωσιακό αριθμό των 100 πλοίων, όπου όμως ηττήθηκαν οι έλληνες και ακολούθησε η φοβερή καταστροφή της Χίου από τους Πέρσες. Μετά όμως τις νίκες των ελλήνων στα μηδικά η Χίος ανεξάρτητη και αυτόνομη περιήλθε στην αθηναϊκή συμμαχία και μέχρι τον Πελοποννησιακό πόλεμο

ακολούθησε μια πενήνταχρονη περίοδος ειρήνης και ανάπτυξης. Χτίστηκε η κατεστραμμένη πόλη και οι κάτοικοι επιδόθηκαν στο εμπόριο και τη ναυτιλία, αλλά και στη βιοτεχνία και την παραγωγή κρασιού. Πλούτη συνέρεαν στο νησί με αποτέλεσμα την πολυτέλεια, που έφτανε ως την υπερβολή. Έχουν μείνει παροιμιώδεις οι φράσεις 'Χίος γέλως' και 'ζωή Χία'.

Όταν οι Μακεδόνες άρχισαν να αναμειγνύονται στα πράγματα της Ελλάδας, οι Χιώτες ως σύμμαχοι των Αθηναίων πολέμησαν εναντίον του Φιλίππου. Έντονα όμως εμφύλιες διαμάχες συντάραξαν τη Χίο, με επικράτηση των δημοκρατικών. Με αποτέλεσμα ο βασιλιάς των Μακεδόνων Μ. Αλέξανδρος να γίνει ρυθμιστής των πολιτικών θεμάτων της Χίου. Μετά το θάνατο του Μ. Αλέξανδρου περιήλθε στο κράτος των Μακεδόνων, παίζοντας σημαντικό ρόλο στα πράγματα της Ελλάδος.

Πέρασε διαδοχικά στην επιρροή του Πτολεμαίου Α', των Σελευκιδών και των βασιλέων της Περγάμου και πολέμησε ως σύμμαχος των Ρωμαίων κατά του βασιλιά της Συρίας Αντίοχου Γ'. Για τη βοήθεια αυτή, μετά την επικράτησή τους, οι Ρωμαίοι την κήρυξαν αυτόνομη και της έδωσαν κτήματα.

Κατά τους πρώτους βυζαντινούς αιώνες υπήρχε στην Χίο ακμή, στην οποία συντελούσαν η γεωγραφική της θέση, που αναβαθμίστηκε με τη μεταφορά της πρωτεύουσας στην Κωνσταντινούπολη, η γεωργική παραγωγή και η βιοτεχνική παράδοση. Η οικονομική παρακμή του ελλαδικού από τα τέλη του 7ου αιώνα μέχρι τον 10ο μ.Χ. αιώνα συμπεριλαμβάνει και τη Χίο. Η αναδιοργάνωση αρχίζει στα τέλη του 10ου αιώνα.

Η κατάληψη του νησιού από τους Γενουάτες το 1346 εγκαινίασε μια νέα εποχή. Για δύο αιώνες η εταιρεία Μαόνα εκμεταλλευόταν τις προσόδους της Χίου και ως υπεύθυνη για την άμυνα ενίσχυσε το Κάστρο, που ήταν έδρα της Διοικήσεως και τόπος κατοικίας των ευγενών. Παρόλο που η Γενουατοκρατία ήταν μια καταπιεστική κατοχή, οι περιηγητές εντυπωσιάζονται από την εικόνα της ανάπτυξης και της ευημερίας και στα κείμενα τους μιλάνε για παράδεισο της Ανατολής.

Από το 1566 νέοι κυρίαρχοι οι Τούρκοι, αντικατέστησαν τους προηγούμενους. Η Τουρκική κατοχή στο νησί διήρκεσε 350 χρόνια (1566- 1912). Η Τούρκοι παραχώρησαν στους Χίους πολλά προνόμια, θρησκευτικά και πολιτικά. Έτσι σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ελλάδα το νησί ευημερεί και οι περιηγητές για την υψηλή ποιότητα ζωής. Η οικονομία ακμάζει, καθώς και οι τέχνες και τα γράμματα. Το 1792 ιδρύεται η φημισμένη Σχολή της Χίου με Βιβλιοθήκη και τυπογραφείο.

Η ακμή σταματά το 1822, όταν η Χίος επαναστάτησε και η Τούρκοι κατάσφαξαν τον πληθυσμό κι ερήμωσαν τον τόπο. Από τους κατοίκους που επέζησαν οι περισσότεροι έφυγαν και ίδρυσαν πολλές παροικίες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Παρά το εντυπωσιακό τόλμημα του Κανάρη, το 1827, με την ανατίναξη της Τουρκικής ναυαρχίδας, η Χίος παραμένει κάτω από τον Οθωμανικό ζυγό.

Το Μάρτιο του 1881, για μια ακόμα φορά η οικονομική και πολιτιστική παράδοση του τόπου ανακόπτεται από καταστρεπτικό σεισμό, που μεταβάλλει τα πάντα σε ερείπια.

Κατά τους Βαλκανικούς αγώνες στις 11 Νοεμβρίου του 1912 η Χίος τελικά ελευθερώνεται κι ενώνεται με την Ελλάδα.

Την κατοχή γνώρισε ξανά η Χίος στις 4 Μαΐου 1941, όταν καταλήφθηκε από τους Γερμανούς. Η Γερμανική κατοχή τερματίστηκε στις 10 Σεπτεμβρίου και στην διάρκεια της σημειώθηκαν ηρωικές πράξεις αντίστασης από μέρους των Χιωτών.

Η Χίος, πρωτεύουσα και λιμάνι με εμπορική κίνηση, είναι χτισμένη σε μεγάλη πεδινή έκταση στις ανατολικές ακτές του νησιού, αντίκρυ στα πολύ κοντινό παράλια της Μικρασίας. Καρδιά του οικισμού, η παλιά πόλη με τα νεοκλασικά κτίρια, τη γραφική αγορά, την Απλωταριά -συνοικία με έντονα τα σημάδια της τουρκοκατοχής, το τζαμί. Στο άπλωμα του οικισμού, το μοντέρνο στοιχείο επικρατεί στα διοικητικά κτίρια, στα καφενεία και τα ζαχαροπλαστεία. Η Χίος έχει 23.779 κατοίκους.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το κάστρο, στη βόρεια άκρη της πρωτεύουσας. Έπαιξε σημαντικό ρόλο στη μεσαιωνική και νεότερη ιστορία της Χίου, ως κέντρο της πολιτικής και στρατιωτικής της διοίκησης. Το αρχικό κτίσμα -10 αι.- βυζαντινό. Τη σημερινή του μορφή την έδωσαν οι προσθήκες, ενισχύσεις, επισκευές, από τις αρχές του 14ου αι. μέχρι τα χρόνια της Επανάστασης του '21. Στο εσωτερικό, ερειπωμένο τζαμί και ο μαρμάρινος τάφος του Καρα Αλή, που διέταξε τη σφαγή της Χίου.
- Η Βιβλιοθήκη Κοραή, μια από τις πιο σημαντικές στην Ελλάδα, με 95.000 τόμους. Σε ιδιαίτερη αίθουσα σημαντικό τμήμα χειρογράφων, με πολλά στοιχεία για την ιστορία του νησιού, η συλλογή σπάνιων βιβλίων του Αδαμάντιου Κοραή και η ειδική βιβλιοθήκη-συλλογή του Φίλιππου Αργέντη.

- Η Πινακοθήκη, δωρεά Φίλιππου Αργέντη, με μεγάλη συλλογή έργων. Στεγάζεται σε ειδικά μελετημένο και διαμορφωμένο κτίριο, πλάι στη Βιβλιοθήκη Κοραή.
- Το Εθνολογικό και Λαογραφικό Μουσείο Αργέντη, στο κτίριο της Δημόσιας Βιβλιοθήκης. Εξαιρετικά αντιπροσωπευτική συλλογή, με τοπικές ενδυμασίες από κάθε γωνιά της Χίου, λαϊκά κεντήματα, υφαντά, εργαλεία, σκεύη, ξυλόγλυπτα αντικείμενα, χαλκογραφίες, τοπογραφικούς και ιστορικούς πίνακες. Η εντυπωσιακά προσεγμένη τοποθέτησή τους, δίνει ανάγλυφη εικόνα της παλιότερης ζωής του τόπου.
- Το Αρχαιολογικό Μουσείο με ενδιαφέροντα αρχαιολογικά ευρήματα από τις ανασκαφές στο νησί: Γεωμετρικά και αρχαϊκά αγγεία, προϊστορική κεραμική, αρχιτεκτονικά μέλη, επιτύμβιες στήλες, επιγραφές, νομίσματα, γλυπτά, κ.ά.
- Η εκκλησία του Αγίου Ισίδωρου, όπου βρέθηκαν μωσαϊκά (7ου αι.). Η εκκλησία - μητρόπολη- των Αγίων Βικτώρων, χτισμένη στα τέλη του 19ου αι.
- Το προάστιο Κάμπος, 6 χλμ Ν. Περιοχή πεδινή, κατάφυτη -περιβόλια με εσπεριδοειδή. Αρδεύονται από πηγάδια. Τόπος γεμάτος με κτήματα και θερινές κατοικίες των παλιών οικογενειών της Χίου. Οι περιηγητές του 18ου και 19ου αι. τον έχουν περιγράψει με κάθε λεπτομέρεια. Η αρχιτεκτονική της περιοχής επηρεάστηκε πολύ από τους Γενοβέζους. Τα σπίτια -διώροφα, τριώροφα- με θέα πάνω από τα δέντρα, φτιαγμένα από χρωματιστό, λαξευτό πωρόλιθο, με αυλές, δενδροστοιχίες, ανθόκηπους, στοές με μαρμάρινες κολόνες, εξώστες, πελώριες αυλόπορτες -ένας ολόκληρος κόσμος κρυμμένος πίσω από χοντρούς, ψηλούς μαντρότοιχους.
- Το κτήμα του Φίλιππου Αργέντη, στον Κάμπο. Εξαιρετικά συντηρημένο. Αποτελεί το αντιπροσωπευτικό αρχιτεκτονικό δείγμα της περιοχής.

Βολισσός

Μεσόγειο χωριό, με .563 κατοίκους, 40,5 χλμ ΒΔ από τη Χίο. Από τη Σκάλα Βολισσού περνάμε με καίκι στα Ψαρά (απόσταση 17 ν.μ.).

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το μεσαιωνικό κάστρο.
- Τα μοναστήρια της Αγίας Μαρκέλλας -λειτουργεί ξενώνας με περίπου 100 κλίνες, και του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου των Μουνδών.
- Το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου -με τοιχογραφίες- στη θέση Βασιλικά. 3 χλμ ΒΑ.

Βροντάδος

Περίπου 4.605 κατοίκους έχει η παραλιακή πολιτεία, που απέχει 4 χλμ Β από τη Χίο. Το μνημείο του Αφανή Ναύτη, στην είσοδο του λιμανιού της, θυμίζει τους αγώνες των νησιωτών.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το Μουσείο Φιλοπροόδου Ομίλου, με συλλογές λαογραφικών αντικειμένων, φορητές εικόνες, εκκλησιαστικά λειτουργικά σκεύη, τοπικές φορεσιές, παλιά έντυπα και βιβλία, αντικείμενα μουσείου φυσικής ιστορίας.
- Το Μουσείο της Πνευματικής Πολιτιστικής Ένωσης, με πλούσιο λαογραφικό υλικό.
- Οι τρεις καλοδιατηρημένοι ανεμόμυλοι και η εκκλησία του Αγίου Στεφάνου. Η τοποθεσία Βρύση του πασά.
- Η Δασκαλόπετρα ή Πέτρα του Ομήρου, που η παράδοση τη θέλει θέση του Ομήρου- σε ύψωμα λίγο έξω από το Βροντάδο, με εξαιρετική θέα στη θάλασσα. Στην πραγματικότητα είναι κατάλοιπο υπαίθριου ιερού της Κυβέλης και της Ρέας.
- Ο τάφος του Γιάννη Ψυχάρη, κοντά στη Δασκαλόπετρα.
- Η μονή της Παναγίας του Μερσινιδιού -2 χλμ Β από το Βροντάδο. Ιδρύθηκε το 1887 από τον αρχιμανδρίτη Χριστόφορο Σερεμέζη. Το καθολικό του μοναστηριού χτίστηκε στα 1897-1900. Εδώ φυλάγονται τα ιερά άμφια του

Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄.

Θυμιανά - Καρφάς

Ριζωμένο στους πρόποδες μικρού λόφου, το μεσόγειο χωριό Θυμιανά, 8 χλμ Ν από τη Χίο, έχει 2.093 κατοίκους. Παραλία του είναι το ψαροχώρι Καρφάς, σε απόσταση 3 χλμ ΒΑ, που εξελίσσεται σε τουριστικό θέρετρο του νησιού.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Η εκκλησία της Παναγίας Κρήνης (1287), στο κοντινό χωριό Βαβίλοι. Από τα ωραιότερα δείγματα νησιώτικης παραλλαγής οχταγωνικού τύπου, Ι2ου-Ι3ου αι. Στο εσωτερικό, διακόσμηση με τοιχογραφίες σε τρία στρώματα. Το νεότερο στρώμα, έργο του Μιχαήλ Χωματζή, ενός από τους τελευταίους τεχνίτες της Κρητικής Σχολής του Ι8ου αι.
- Η εκκλησία των Αγίων Σαράντα -ΙΙου αι.- με τοιχογραφίες.
- Ο Βυζαντινός πύργος του Αγέλαστου και ερείπια πολλών πύργων.

Καλαμωτή

Μεσόγειο μαστιχοχώρι, με μεσαιωνική ατμόσφαιρα, 20 χλμ Ν από τη Χίο, έχει 855 κατοίκους. Παραλία του είναι το ψαροχώρι Κώμη, σε απόσταση 4 χλμ.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το παραλιακό χωριό Κώμη, 4 χλμ Ν.
- Τα ερείπια μεσαιωνικού βυζαντινού πύργου -3 χλμ ΒΔ- κοντά στο χωριό Αρμόλια.
- Το μοναστήρι της Παναγίας, στη θέση Αγρελοπόδς -1 χλμ ΝΔ- με τοιχογραφίες.

Καρδάμυλα

Μεσόγεια κωμόπολη, χτισμένη σε μυχό κόλπου, 26 χλμ Β από την πρωτεύουσα. Έχει 1891 κατοίκους. Περιοχή καταπράσινη, πλούσια σε καλλιέργειες. Σε μικρή απόσταση οι γραφικοί παραλιακοί οικισμοί Μάρμαρο και Ναγός.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Η εκκλησία της Παναγίας της Αγρελοπούσaiνας -1 χλμ Β- μονόκλιτη, θολωτή, με τρουλωτό νάρθηκα και τοιχογραφίες 14ου αι.
- Η Συλλογή του Πνευματικού Κέντρου (Άνω Καρδάμυλα) με τοπικές φορεσιές, σκεύη κ.ά.
- Τα ερείπια ναού του Ποσειδώνα στο Ναγό, 5 χλμ από το χωριό. Από την αρχαία παράδοση συνάγεται πως ήταν σημαντική και η ανάπτυξη της γλυπτικής, αν και τα ευρήματα είναι λιγοστά και περιορισμένης σημασίας.

Καρυές

Χωριό με πλούσια βλάστηση, χτισμένο αμφιθεατρικά πάνω σε λόφο. Απέχει 6 χλμ Δ από τη Χίο και έχει 771 κατοίκους. Φημίζεται για τα πηγαία νερά του και το κλίμα του.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Ένα από τα πιο σημαντικά βυζαντινά μνημεία, η Νέα Μονή. Είναι γυναικείο μοναστήρι, αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου, βυζαντινό 11ου αι. με θαυμάσια ψηφιδωτά. Η ίδρυσή του συνδέεται με τρεις ασκητές από τη Χίο, το Νικήτα, τον Ιωάννη και τον Ιωσήφ. Στο χτίσιμό του βοήθησε και ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος ο Μονομάχος. Αγιογραφήθηκε από Κωνσταντινουπολίτες ζωγράφους. Μέχρι το 19ο αι. ήταν το πλουσιότερο μοναστήρι του Αιγαίου. Στον περίβολό του, δυο εκκλησάκια χτισμένα το

1881.

- Το γυναικείο μοναστήρι της Ζωοδόχου Πηγής του Κουρνά. Χτίστηκε από το 1410 ως το 1422 από δομινικανούς μοναχούς και ήταν αφιερωμένο στο όνομα της Παναγίας της ?Κορωνάτας?. Καταστράφηκε στα μέσα του 17ου αι. και μετά από έναν αιώνα ανακαινίστηκε. Μια δεύτερη καταστροφή υπέστη το καλοκαίρι του 1984, όταν μεγάλη πυρκαγιά προκάλεσε τεράστιες ζημιές στο μοναστήρι.
- Το μοναστήρι των Αγίων Πατέρων, χτίστηκε στις αρχές του 11ου αι., από τους τρεις ασκητές της Χίου, πάνω σε σπήλαιο, διακοσμημένο με τοιχογραφίες και παλιές εικόνες. Το σημερινό μοναστήρι χρονολογείται από το 1890.
- Το μοναστήρι του Αγίου Μάρκου.

Μεστά

Μεσαιωνικό χωριό, πρότυπο αμυντικής αρχιτεκτονικής. Έχει 565 κατοίκους και απέχει 35 χλμ ΝΔ από τη Χίο. Τα σπίτια, σφιχτοδεμένα το ένα δίπλα στο άλλο, σχηματίζουν προστατευτικό τείχος. Η παραλία του, το Πασαλιμάνι, απέχει 4 χλμ ΒΔ.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Στην κεντρική πλατεία του χωριού ο Μεγάλος Ταξιάρχης -η μεγαλύτερη εκκλησία της Χίου- τρίκλιτη βασιλική.
- Η εκκλησία του Παλιού Ταξιάρχη, ΒΔ από το χωριό.
- Στα Φανά -12 χλμ ΝΑ περίπου- τα ερείπια ναού ιωνικού ρυθμού του Απόλλωνα, κατά την παράδοση, η τοποθεσία ονομάστηκε Φάναι επειδή από εκεί είδε η Λητώ τη Δήλο, που συναγωνιζόταν, παρά τις μικρότερες διαστάσεις του, το Αρτεμίσιο της Εφέσου και το Ηραίο της Σάμου: είχε αρχίσει να κτίζεται πώρινος τον 6^ο π.Χ. αι. έγινε μαρμάρινος τον 5^ο και στα χριστιανικά χρόνια μετατράπηκε σε βασιλική. Σήμερα είναι πολύ

κατεστραμμένος.

- Το μεσαιωνικό χωριό Ολύμπτοι - 4,5 χλμ ΝΑ.

Νένητα

Γραφικό μαστιχοχώρι, με 1.156 κατοίκους. Απέχει 18,5 χλμ Ν από τη Χίο.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το μοναστήρι των Ταξιαρχών. Στην εκκλησία του, ωραίο ξυλόγλυπτο τέμπλο.
- Η εκκλησία του Αγίου Ιωάννη του Αργέντη, 14ου αι.
- Το χωριό Κάτω Καταρράκτης -ιδρύθηκε μετά από τους σεισμούς του 1881 στην παραλία.

Πυργί

Χωριό, 24 χλμ Ν από τη Χίο, με 1304 κατοίκους, έχει κριθεί διατηρητέο για τη θαυμάσια αρχιτεκτονική του. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα η μεσαιωνική πλατεία του Ξιστά.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Τα ερείπια μεσαιωνικού τετράγωνου πύργου.
- Η εκκλησία των Αγίων Αποστόλων, οχταγωνικού τύπου (12ου αι.). Το Λαογραφικό Μουσείο Συλλόγου ?Κοραής? περιέχει πλούσιο υλικό από αγροτική και γεωργικά εργαλεία, είδη χειροτεχνίας, φωτογραφικό αρχείο και αρχείο τοπικού τύπου.
- Το φρούριο, με τέσσερα προπύργια.
- Τα ερείπια αρχαίας ακρόπολης και κτισμάτων Γεωμετρικής Περιόδου, σε

λόφο κοντά στο Πυργί.

- Τα ερείπια προϊστορικού οικισμού, στον Εμπορειό, 9 χλμ ΝΑ, που ταυτίζεται με την αρχαία πόλη Λευκώκιο ή Λευκωνία, αντίπαλο της Τροίας.
- ΟΙ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΗΝΑ

Καρφάς

Στα έξι χλμ. από την πόλη, αντικρύζουμε τον Καρφά, την πιο αναπτυγμένη τουριστικά περιοχή του νησιού. Το όνομά πιθανόν να προέρχεται από το Ομηρικό " Καρφαλέος " που σημαίνει ξηρός , στεγνός.

Ο Καρφάς διαθέτει μια από τις ωραιότερες παραλίες του νησιού. Η αμμουδιά απλώνεται σε μήκος περίπου ενός χλμ. και τα κρυστάλλινα νερά της θάλασσας φαντάζουν σμαραγδένια. Η παραλία είναι αβαθής και είναι ιδιαίτερα φιλόξενη για τα παιδιά. Η αξιοποίηση του Καρφά ως τουριστικού θερέτρου ήταν ραγδαία τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα σήμερα να είναι μια μικρή κοσμοπολίτικη πολιτεία που σφύζει από ζωή. Εδώ υπάρχουν πολυτελή ξενοδοχεία και πανέμορφα ενοικιαζόμενα δωμάτια. Πλήθος εστιατόρια, ταβέρνες, μπαρ αλλά και κάθε είδους καταστήματα εξυπηρετούν τους επισκέπτες όλο το 24ωρο.

Νότια της αμμουδιάς ο Αϊ Γιώργης ο Καρφάς ψηλά στο αμμοβούνι. Εδώ μέχρι πριν 30 χρόνια φιλοξενούνταν τα τοπικά αμμόλουτρα χρήσιμα για ρευματοπάθειες. Από τούτο το μέρος η θέα είναι πανοραμική. Στα πόδια του ο επισκέπτης μπορεί να δει την πολυσύχναστη παραλία του Καρφά. Στο βάθος η βίγλα της Αγίας Ελένης. Στα δεξιά η γαλάζια θάλασσα και από την αντίθετη πλευρά τα αρχαία λατομεία των Κορακίων με φόντο την Μονή Αγίου Κωνσταντίνου.

Αγία Ερμιόνη

Εγκαταλείποντας τον Καρφά, ο δρόμος συνεχίζει την πορεία του ανάμεσα στο άρωμα

των σχίνων και των θυμαριών περνώντας απ' την Πλάκα, μεγάλο αμπελότοπο στα Γενοβέζικα χρόνια για να καταλήξει στην Αγία Ερμιόνη.

Παμπάλαιος και τούτος ο θαλασσόβρεχτος οικισμός με τις ιστορικές βότες του (σκέπαστρα για τις βάρκες που αργότερα έγιναν πρόχειρες καλοκαιρινές κατοικίες) στην άκρη του γιαλού και το γραφικό εκκλησάκι της Αγίας Ερμιόνης χτισμένο το 1754. Σ' αυτή την περιοχή βρίσκεται το Μαντράκι, ένα μικρό λιμανάκι στην αγκαλιά ενός αγκαθωτού βράχου, όπου βρίσκουν καταφύγιο οι ψαρόβαρκες από την μανία του Νοτιά.

Στα χρόνια της Κατοχής ήταν φυλάκιο των Γερμανών αλλά και τόπος απ' όπου έπαιζαν την ζωή τους κορώνα-γράμματα οι βαρκάρηδες, αφού έπρεπε να κλέψουν την βάρκα από τον Γερμανό φύλακα και να μεταφέρουν πατριώτες στην Μέση Ανατολή.

Σήμερα στην Αγία Ερμιόνη έχουν χτιστεί ξενοδοχεία, πανσιόν, ταβέρνες και κάθε λογής καταστήματα που εξυπηρετούν τον επισκέπτη. Είναι ένας υπέροχος τόπος αναψυχής.

Μέγας Λιμνιώνας

Ο δρόμος συνεχίζει την πορεία του και πολύ γρήγορα καταλήγει στον Μέγα Λιμνιώνα. Το όνομα του δόθηκε από πολύ παλιά γιατί ο όρμος είναι προφυλαγμένος απ' τον Βοριά και χρησίμευε για φορτοεκφόρτωση εμπορευμάτων προς τα γύρω νησιά και την Μικρά Ασία. Όταν τον Μεσαίωνα οι πειρατές λυμαίνονταν τα ελληνικά παράλια, μια Τυρινή Παρασκευή ήρθαν εδώ να βγουν και να κουρσέψουν τα Θυμιανά. Οι Θυμιανούσοι έγκαιρα ειδοποιήθηκαν από τις Βίγλες(φυλάκια), τους έστησαν ενέδρα στον Στένακα και τους κατατρόπωσαν. Σε ανάμνηση αυτής της νίκης γίνεται η ξακουστή " Μόστρα " των Θυμιανών, κάθε χρόνο την Τυρινή Παρασκευή και την Τυρινή Κυριακή.

Σ' αυτό το μέρος ήρθαν το 1822 τα στρατεύματα του Λυκούργου από την Σάμο για να ελευθερώσουν το νησί. Στα Θυμιανά ενώθηκαν με ντόπιους πατριώτες που τους οδήγησαν στους επαναστάτες. Δυστυχώς η αποστολή απέτυχε και η Χίος απελευθερώθηκε το 1912. Επίσης σ' αυτό το μέρος καθώς και σε όλο το μήκος των ακτών το 1922 έρχονταν κατά χιλιάδες οι πρόσφυγες κατά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σήμερα τον επισκέπτη κερδίζει η φυσική ομορφιά του τοπίου και η πεντακάθαρη

θάλασσα. Κι εδώ υπάρχουν όμορφα ταβερνάκια ,ενοικιαζόμενα ,και κάθε είδους τουριστικά καταστήματα που προσφέρουν τα πάντα στον επισκέπτη που θα θελήσει να μείνει εδώ.

Αγία Φωτεινή

Προχωρώντας τον Κεντρικό δρόμο ,λίγο πιο κάτω στα αριστερά, συναντάμε ένα μικρότερο δρόμο που οδηγεί στην Αγία Φωτιά. Σε λίγο αντικρύζουμε τον ναό της Αγίας Φωτεινής. Η παράδοση λέει πως το εκκλησάκι αυτό χτίστηκε στην θέση μιας βάτου. Οι Νεοχωρούσοι ,πολλά βράδια έβλεπαν φωτιά στην βάτο και όταν κάποτε τόλμησαν να πλησιάσουν βρήκαν την εικόνα της Αγίας Φωτεινής. Σ'αυτό ακριβώς το σημείο χτίστηκε η εκκλησιά και στις 12 Αυγούστου ,ημέρα που βρέθηκε η εικόνα γίνεται μεγάλη γιορτή.

Προχωρώντας συναντάμε την παραλία της Αγίας Φωτεινής, μια ωραιότατη παραλία με βότσαλο και καθαρά γαλαζοπράσινα νερά.Η περιοχή είναι πανέμορφη ,γεμάτη με παραδοσιακά ταβερνάκια, ενοικιαζόμενα και κάθε είδους τουριστικά καταστήματα που προσφέρουν τα πάντα στον επισκέπτη.

ΨΑΡΑ

Γενικά

Σύμπλεγμα νησιών δυτικά της Χίου, από τα οποία κατοικείται μόνο το μεγαλύτερο τα Ψαρά (500 περίπου κάτοικοι). Τα υπόλοιπα νησιά είναι τα Αντιψαρά, το Κάτω Νησί, το Δασκαλειό, ο Άγιος Νικόλαος και το Πρασονήσι. Τα Ψαρά προσφέρονται για ήρεμες διακοπές μακριά από την πολυκοσμία και την φασαρία της πόλης. Το νησί είναι η πατρίδα του ήρωα πυρπολιτή της Επανάστασης Κωνσταντίνου Κανάρη. Το νησί αξίζει να το επισκεφθεί

κανείς στις 22 Ιουνίου, την ημέρα της επέτειου του ολοκαυτώματος των Ψαρών, για να παρακολουθήσει τις πολιτιστικές εκδηλώσεις που οργανώνει ο Δήμος.

Τα Ψαρά ήταν γνωστά από την αρχαιότητα με το όνομα Ψύρα ή Ψυρίνη ή Ψυρίαν. Οι αναφορές που γίνονται στο νησί από τους αρχαίους ιστορικούς το παρουσιάζουν πότε κατοικημένο και πότε ακατοίκητο. Από τα ευρήματα των αρχαιολογικών ανασκαφών φαίνεται ότι στο νησί υπήρχε αρχαίος οικισμός και λιμάνι.

Κατά τη Βυζαντινή περίοδο το νησί δεν κατοικούνταν.

Η νεότερη ιστορία των Ψαρών αρχίζει να γράφεται κατά τη διάρκεια του 16ου και 17ου αιώνα, όταν αποίκησαν το νησί Θεσσαλοί και Ευβοείς. Τότε άρχισε και η ανάπτυξη του νησιού. Οι νέοι κάτοικοι ασχολήθηκαν με τη ναυτιλία και το νησί εξελίχθηκε σε μεγάλη ναυτική δύναμη της εποχής. Λίγο πριν ξεσπάσει η Επανάσταση τα Ψαρά ήταν η Τρίτη ναυτική δύναμη της Ελλάδας μετά την Ύδρα και τις Σπέτσες.

Τα Ψαρά ήταν από τα πρώτα νησιά που ξεσηκώθηκαν ενάντια στον Τούρκικο ζυγό. Η συμβολή τους στον αγώνα ήταν αξιοσημείωτη. Ο ισχυρός στόλος του νησιού και οι Ψαριανοί πυρπολητές είχαν γίνει ο φόβος και ο τρόμος των Τούρκων.

Οι ήρωες της Επανάστασης, Κωνσταντίνος Κανάρης, Δημήτρης Παπανικολής,

Κωνσταντίνος Νικόδημος, Νικόλαος Αποστόλης και Ιωάννης Βαρβάκης έμειναν στην ιστορία ως οι φοβεροί μπουρλοτιέρηδες που κατάφεραν σοβαρά πλήγματα στον Τουρκικό στόλο.

Την ανδρεία των όμως των Ψαριανών, “πλήρωσε” το νησί και ο άμαχος πληθυσμός. Οι Τούρκοι το 1824 επιτέθηκαν στο μικρό αυτό νησί με 140 καράβια και 14.000 γενίτσαρους. Στον άνισο αγώνα επικράτησαν οι Τούρκοι, οι οποίοι κατέστρεψαν το νησί. Σφάγιασαν τους κατοίκους και το έκαψαν απ’ άκρη σε άκρη.

Τη καταστροφή των Ψαρών περιγραφεί ο Διονύσιος Σολωμός στο περίφημο ποίημά του:

Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη,
περπατώντας η δόξα μονάχη
μελετά τα λαμπρά παλικάρια
και στην κόμη στεφάνι φορεί
γινωμένο από λίγα χορτάρια
που ‘χαν μείνει στην έρημη γη...

Όσοι κάτοικοι κατάφεραν να διαφύγουν, μαζί με τον Κανάρη, εγκαταστάθηκαν στην Εύβοια και συνέχισαν τον αγώνα για την ελευθερία.

Τα Ψαρά μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας, παρέμειναν υπό Ιταλική κατοχή ως το 1912. Η ενσωμάτωσή τους με την Ελλάδα έγινε τον Οκτώβριο 1912. Από τότε διανύουν μια περίοδο σταδιακής προόδου, με σκοπό να αποκτήσουν και πάλι τη παλιά τους αίγλη.

Τα Ψαρά είναι ένα μικρό νησί του βορειοανατολικού Αιγαίου, που το όνομά του έχει γραφτεί με ολόχρυσα γράμματα στο βιβλίο της νεότερης ιστορίας της Ελλάδας καθώς η συμβολή του στην Επανάσταση του 1821, υπήρξε καθοριστική.

Βρίσκονται στα βορειοδυτικά της Χίου σε απόσταση 44 ν.μ. από το λιμάνι της, με το οποίο συνδέονται με καθημερινά δρομολόγια. Όμως το κοντινότερο λιμάνι προς το νησί είναι Λήμνια της Χίου, όπου η απόσταση με τα Ψαρά μειώνεται σε 17 ν.μ.

Τα Ψαρά έχουν έκταση 42 τ. χλμ. Το έδαφος του νησιού είναι άγονο στο μεγαλύτερο μέρος του, ενώ υπάρχουν και λίγες πεδινές εκτάσεις.

Ο μοναδικός οικισμός του νησιού είναι κτισμένος αμφιθεατρικά γύρω από το ιστορικό λιμάνι του νησιού. Η αρχιτεκτονική δόμηση όλου του οικισμού ακολουθεί την Αιγαιοπελαγίτικη παράδοση. Έτσι, τα σπίτια είναι - ως επί το πλείστον - διώροφα με κεραμοσκεπές και κατάλευκα.

Επίσης, αξίζει να επισκεφθείτε το μοναστήρι της Κοίμησης της Θεοτόκου που βρίσκεται στο βόρειο άκρο του νησιού και ιδρύθηκε κατά τον 17ο αιώνα όπου το νησί γνώριζε μεγάλη οικονομική άνθηση. Στη βιβλιοθήκη της μονής φυλάσσονται σπάνια χειρόγραφα και ιερατικά βιβλία, τυπωμένα στη Βενετία και τη Μόσχα.

Τα Ψαρά αποτελούν πόλο έλξης πολλών επισκεπτών για τις υπέροχες παραλίες τους. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι στο νησί υπάρχουν παραλίες διαφόρων τύπων που ικανοποιούν όλες τις προτιμήσεις. Θα βρείτε μεγάλες αμμουδιές, βοτσαλωτές ακρογιαλιές, κλειστούς όρμους κι απάνεμα λιμανάκια.

Μια από τις κοντινότερες στην πόλη παραλίες είναι το Κατσούνι που βρίσκεται στα ανατολικά του οικισμού και συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη τουριστική κίνηση.

Έχει αμμουδιά και ρηχά νερά. Εδώ διοργανώνεται κάθε καλοκαίρι το τουρνουά Beach Volley. Στη συνέχεια της παραλίας βρίσκεται ο κόλπος της Αγίας Κυριακής, όπου μπορείτε να απολαύσετε το μπάνιο σας.

Στη νότια πλευρά του οικισμού, ανάμεσα στη χερσόνησο της Μαύρης Ράχης και του Αγίου Νικολάου συναντάμε την βοτσαλωτή παραλία του Κάτω Γιαλού.

Μια από τις ωραιότερες παραλίες του νησιού είναι τα Λαζαρέτα. Βρίσκεται στη νότια πλευρά του νησιού και είναι αμμώδης με ρηχά νερά.

Μια από τις μεγαλύτερες παραλίες του νησιού είναι η Λάκκα. Βρίσκεται στη δυτική πλευρά του νησιού. Σε κοντινή απόσταση από την παραλία βρίσκονται οι βραχονησίδες Νησοπούλα και Άη Νικολάκι. Μια μικρή χερσόνησος χωρίζει τη Λάκκα από την παραλία Αρχοντίκι. Πρόκειται για μια πανέμορφη παραλία που συνδυάζει άμμο κι βότσαλο. Σε απόσταση 100 μ. περίπου από την ακτή βρίσκεται το νησάκι Δασκαλειό.

Στο κόλπο του λιμένα των Ψαρών βρίσκεται η παραλία της Λήμνου. Είναι μια υπέροχη βοτσαλωτή παραλία που απέχει 4 χλμ. από την πόλη.

Γύρω από το γραφικό λιμάνι των Ψαρών λειτουργούν ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα διαμερίσματα που προσφέρουν άνετη διαμονή.

Το νησί φημίζεται για τα φρέσκα ψάρια και τους αστακούς, που θα βρείτε σε όλες τις ταβέρνες.

Αξιοθέατα

- Το σπίτι του πυρπολιτή Κωνσταντίνου Κανάρη
- Το Παλαιόκαστρο, που χτίστηκε τον 15ο αιώνα
- Το Μοναστήρι της Κοίμησης της Θεοτόκου, όπου φυλάσσονται σπάνια ιερατικά βιβλία.

Παραλίες

- Ο Κάτω Γιαλός και το Κατσούνι, αμμουδερές παραλίες κοντά στο λιμάνι,
- Λαζαρέτα, 10 λεπτά περπάτημα από το λιμάνι,
- Λήμνος και Λάκκα, 20 λεπτά περπάτημα από το λιμάνι.

ΟΙΝΟΥΣΣΑ

Γενικά

Σύμπλεγμα νησιών ανάμεσα στη Χίο και στη χερσόνησσο της Ερυθραίας. Οι Οινούσσεσ αποτελούνται από τα νησιά Οινούσσα ή Αιγνούσα, Παναγιά ή νησί του Πασά, Γαϊδουρόνησο, Βάτος, Ποντικόνησο, Αρχοντόνησο, Πατερόνησο, Ποντικούδικο, Λαιμούδικο και Πρασονήσια.

Η πρώτη αναφορά στο όνομα Οινούσσα έγινε από τον

Εκαταίο το

500 π.Χ. Λίγο αργότερα ο Ηρόδοτος δίνει την πληροφορία ότι ήθελαν να την αγοράσουν οι Φωκαείς, αλλά οι Χιώτες δεν την έδωσαν.

Τα νησιά έμειναν ακατοίκητα ώσ το 1346 που τα κατέλαβαν οι Γενοβέζοι. Η Οινούσσα κατοικήθηκε στις αρχές του 16ου αι. και το 1569 κατέλαβαν τα νησιά οι Τούρκοι. Στα 1675 πέρασαν στους Βενετούς. Γνωστές έμειναν στην ιστορία σαν ?ναυμαχίες των Οινουσσών? δυο συγκρούσεις βενετσιάνικου και τουρκικού στόλου στα νερά τους.

Σαρακηνοί πειρατές ερήμωσαν το νησί. Αποικίστηκε το 1715 από Καρδαμυλίτες βοσκούς που εγκαταστάθηκαν στον πρώτο μόνιμο οικισμό, το Καστρί. Με την Επανάσταση του 1821 οι κάτοικοι σκόρπισαν πάλι σε διάφορα μέρη της Ελλάδας ώσ το 1827. Η βαριά φορολογία που τους επέβαλαν οι Τούρκοι έσπρωξε τους Οινουσιώτες να στραφούν στη θάλασσα, δημιουργώντας έτσι τον πρώτο εφοπλιστικό πυρήνα.

Οι Οινούσσεσ ελευθερώθηκαν από τους Τούρκους μαζί με τα άλλα νησιά του Βόρειου Αιγαίου το 1912.

Κάθε καλοκαίρι οι ξενιτεμένοι Οινουσιώτες συγκεντρώνονται στο νησί δίνοντας του ζωή ενώ οι μόνιμοι κάτοικοι δεν ξεπερνούν τους 1000. Τους επισκέπτες υποδέχεται στο λιμάνι

μια χάλκινη γοργόνα και στο μόλο ξεχωρίζει το άγαλμα της Οινουσιώτισσας μητέρας. Τα περισσότερα δημόσια κτήρια και έργα είναι δωρεές των Οινουσιωτών εφοπλιστών. Στο νησί λειτουργούν Ναυτικό Λύκειο και Ακαδημία του Εμπορικού Ναυτικού

Αξιοθέατα

- Οι πολλές εκκλησίες, οι περισσότερες τάματα ναυτικών. Ξεχωρίζουν ο Άγιος Νικόλαος, ο Άγιος Γεώργιος και η εκκλησία της Ζωωδόχου πηγής στο νησάκι Παναγία.
- Το πνευματικό κέντρο "Γεώργιος Χρ. Λαιμός".
- Το κτήριο του Ναυτικού Μουσείου.
- Το μνημείο του Αφανούς Ναύτη, ανεγερμένο το 1952, δωρεά του Σπύρου Αντ. Λαιμού.
- Το Πολυδύναμο Στάδιο των Οινουσιών, δωρεά του Γιάννη Διαμ. Λαιμού, χωρητικότητας 600 θέσεων και
- Το μοναστήρι του Ευαγγελισμού με εικόνες και τοιχογραφίες του Φώτη Κόντογλου.

Παραλίες

- Ζέπαγας, Κάστρο
- Φάρκερο, Μπιλλάλης και
- Χατζηάλης.

NΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ

Ένας από τους 5 νομούς του Αιγαίου πελάγους, μεταξύ του νησιού και νομού Χίου προς Βορρά και του νομού Δωδεκανήσου προς Νότο. Περιλαμβάνει 2 μεγάλα νησιά την Σάμο και την Ικαρία και τη συστάδα των νησίδων Φούρνοι καθώς και άλλες ακατοίκητες νησίδες.

ΣΑΜΟΣ

Ιστορία

Σύμφωνα με το Στράβωνα πρωτοκατοικήθηκε από τους Κάρες που την ονομάζουν Παρθενία. Γύρω στα 1000 π.Χ. ήρθαν οι Ίωνες. Το νησί γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη επί βασιλείας του Πολυκράτη (540 π.Χ.). Στην πρώτη περσική εκστρατεία εναντίον της Ελλάδας, οι Σαμιώτες ακολουθούν τον

περσικό στόλο και μετά την ήττα τους στη Σαλαμίνα συμμετέχουν μαζί με άλλους Ίωνες στη ναυμαχία της Μυκάλης το 470 π.Χ. Ο Αθηναίος στρατηγός Τιμόθεος την κατακτά το 356 π.Χ. και τη μετατρέπει σε αθηναϊκή αποικία. Στα χρόνια που ακολουθούν, η Σάμος περνάει διαδοχικά στην κυριαρχία των Πτολεμαίων, του Αντιόχου του Β', των βασιλέων της Περγάμου και το 129 π.Χ. των Ρωμαίων (ως τμήμα της ρωμαϊκής επαρχίας της Ασίας). Στους Βυζαντινούς Χρόνους αποτελεί μέρος της επαρχίας Κυκλάδων. Στη συνέχεια κυριαρχείται από Ενετούς, Φράγκους και Γενουάτες. Ύστερα από το 1453 παραδίνεται στους Τούρκους και οι Γενουάτες μεταφέρουν τους λίγους κατοίκους που απέμειναν στη Χίο. Το νησί ερημώνει για εκατό περίπου χρόνια. Το 1550 αναλαμβάνει ο Τούρκος Κιλίτζ πασάς, χαρίζοντας προνόμια στους χριστιανούς. Μεσολαβεί η ρωσική κατοχή (1772-74). Στις 18 Απριλίου 1821 οι

Σαμιώτες υψώνουν την επαναστατική σημαία στο Βαθύ και τη διοίκηση του νησιού αναλαμβάνει ο Λυκούργος Λογοθέτης. Από το 1834 -με την παραχώρηση ειδικών προνομίων από τους Τούρκους- ανακηρύσσεται σε ηγεμονία και διοικείται από Έλληνα πρίγκιπα. Πρώτος υπήρξε ο Στέφανος Βογορίδης (1834-59). Στις 11 Νοεμβρίου 1912 η Σάμος κηρύσσει την ένωση με την Ελλάδα και διοικείται με προσωρινή ηγεσία ώσπου να προσαρτηθεί. Εδώ γεννήθηκαν ο Αρίσταρχος, που ήταν ο πρώτος που αναφέρθηκε -320 π.Χ.- στο ηλιοκεντρικό σύστημα, ο φιλόσοφος μαθηματικός Πυθαγόρας και ο επαναστάτης Λυκούργος Λογοθέτης. Πρώτη αρχαιολογική αποστολή στη Σάμο έγινε το 1764. Συστηματικές ανασκαφές άρχισαν το 1910 και συνεχίζονται μέχρι σήμερα. Το νησί έχει 33.814 κατοίκους.

Βαθύ

Το Βαθύ -λιμάνι του νησιού- απλώνεται στο μυχό μεγάλου κόλπου. Δίπλα είναι χτισμένη αμφιθεατρικά η Σάμος, μια από τις ομορφότερες νησιώτικες πολιτείες και πρωτεύουσα του νησιού από το 1832. Έχει 2.875κατοίκους.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το Αρχαιολογικό Μουσείο με ευρήματα από το Ηραίο, σύμπλεγμα του Σάμιου γλύπτη Γενέλεω, κορμό Κούρου, μαρμάρινη σαρκοφάγο, τον Κούρο του Λευκία, ελληνιστικά γλυπτά, αγάλματα γυναικών, συλλογή χάλκινων αντικειμένων, χάλκινα αφιερώματα από την Αίγυπτο και την Περσία, πήλινα κυπριακά και σαμιακά ειδώλια, ελεφάντινα και ξύλινα αντικείμενα από το Ηραίο. Προϊστορικά αγγεία, κεραμικά Γεωμετρικής και Αρχαϊκής Εποχής από το Ηραίο.
- Το Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης, με συλλογή έργων αργυροχρυσοχοίας και χρυσοκεντητικής, φορητές εικόνες, χειρόγραφα.
- Η Πινακοθήκη με κειμήλια της ιστορίας του νησιού από το 1821 ως τα νεότερα χρόνια. Το «Σύνταγμα της Σάμου» προσωπογραφίες Σαμίων αγωνιστών, δυο απ' αυτές έχουν φιλοτεχνηθεί από το Ν. Λύτρα. Προσωπογραφίες ηγεμόνων της Σάμου, ψηφίσματα ένωσης της Σάμου με την Ελλάδα. Στεγάζεται στο Δημαρχείο.
- Η Δημοτική Βιβλιοθήκη.

- Το Λαογραφικό Μουσείο, με ποικίλο λαογραφικό υλικό.
- Τα μοναστήρια της Ζωοδόχου Πηγής (1756) και της Αγίας Ζώνης (1695).

Καρλόβασι

Η πατρίδα του αρχηγού των Σαμιωτών στον Αγώνα του '21, Λυκούργου Λογοθέτη. Παραλιακή κωμόπολη με λιμάνι και ωραία νεοκλασικά σπίτια. Έχει 5.895 κατοίκους και απέχει 33 χλμ ΒΔ από τη Σάμο.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Τα ερείπια κάστρου, δίπλα στο λιμάνι.
- Η εκκλησία της Μεταμόρφωσης, στο Ποτάμι (1250).
- Το μοναστήρι του Προφήτη Ηλία -1703- 4 χλμ Ν.
- Στην τοποθεσία Ποτάμι υπάρχει πηγή με ραδιούχα νερά.
- Η εκκλησία της Γέννησης της Θεοτόκου -1896- στο χωριό Κοντακαίικα, 6 χλμ ΒΑ.

Κόκκαρι

Παραθαλάσσιο χωριό, κατάφυτο από ελιές, αμπέλια και πεύκα, 10 χλμ Δ από τη Σάμο, με 973 κατοίκους. Πήρε το όνομά του από τα πολλά κοκκάρια-κρεμμύδια που έβγαζε παλιά η περιοχή.

Αξιοθέατο αποτελεί η εκκλησία της Παναγίας (1819), με θαυμάσιο ξυλόγλυπτο τέμπλο, και η εκκλησία του Αγίου Νικολάου.

Μαραθόκαμπος

Μεσόγειο χωριό, απέχει 41 χλμ Δ από τη Σάμο και έχει 1.960 κατοίκους. Επίνειό του ο Όρμος, 5 χλμ Ν.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Οι παλιές εκκλησίες του Αγίου Γεωργίου και της Ευαγγελίστριας, 1,5 χλμ.
- Το σπήλαιο του Πυθαγόρα.
- Το σπήλαιο με την εκκλησία της Σαραντασκαλιώτισσας, με ωραίες τοιχογραφίες.
- Στον Όρμο, 5 χλμ Ν, η εκκλησία του Αγίου Νικολάου, το παλιό μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Ελεήμονα, μια ώρα με καΐκι από τον Όρμο.

Πυθαγόρειο

Μοιάζει στο σχήμα με τηγάνι και οι Σαμιώτες το λένε έτσι. Απέχει 13 χλμ Ν από τη Σάμο και έχει 1642 κατοίκους.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Η αρχαιολογική συλλογή, με γλυπτά Αρχαϊκής και Ρωμαϊκής Εποχής, αρχιτεκτονικά μέλη και επιγραφές -από ανασκαφές της περιοχής- επιτύμβιες ανθεμωτές στήλες Αρχαϊκής Εποχής -8ου αι. Ακόμη περιλαμβάνει τμήματα επιτύμβιων ανάγλυφων και αγαλμάτων αρχαϊκής τέχνης, πορτρέτα Ρωμαίων αυτοκρατόρων. Στεγάζεται στην κοινότητα.
- Το Πολυκράτειο τείχος της αρχαίας πόλης. Η περίμετρός του φτάνει τα 6.222 μ. Περικλείει το λόφο της Σπηλιανής (όπου και η εκκλησία Παναγία η Σπηλιανή - χτίστηκε το 1886) και το Καστέλλι, μια μεγάλη επίπεδη επιφάνεια προς τη θάλασσα, το λόφο του Κάστρου του Λογοθέτη και το λιμάνι. Την οχύρωση ενισχύουν 35 πύργοι και μια τάφος, λαξεμένη σε βράχο.
- Ο Πύργος του Λογοθέτη (1824), διώροφο κτίσμα σε οχυρωματική διάταξη, 1,5 χλμ Α.
- Το Ευπαλίνειο Υδραγωγείο -8ου αι.- είναι ένα από τα μεγαλύτερα τεχνικά έργα

της αρχαιότητας. Αποτεφρώθηκε το 524 π.Χ. επί Πολυκράτη. Το έργο έγινε για να φέρει το νερό της ?Μεγάλης Πηγής? από την περιοχή των Αγιάδων στην πόλη. Απ' αυτή υδρεύεται ως σήμερα. Το αρχαίο θέατρο. Σώζονται ίχνη κερκίδων.

- Η εκκλησία και ο πύργος του Σαρακίνη -1560- στον κάμπο της Χώρας.
- Το Ηραίο, επίσημο ιερό της Σάμου. Εδώ σύμφωνα με την παράδοση γεννήθηκε και μεγάλωσε η θεά Ήρα. Απέχει 8 χλμ περίπου από το χωριό Πυθαγόρειο, στην ανατολική ακτή του Ίμβρασσου. Τελευταίες ανασκαφές αποδεικνύουν πως στην περιοχή υπήρξε ζωή από το 2500 π.Χ. μέχρι τα τελευταία Υστεροελλαδικά Χρόνια. Πρόσφατα βρέθηκε κοντά στο χωριό Μύλοι, 9 χλμ Δ από το Ηραίο, μυκηναϊκός τάφος. Ο πρώτος ναός της Ήρας ήταν ξύλινος. Ξαναχτίστηκε στα μέσα του 8ου αι. π.Χ. από το Σάμιο αρχιτέκτονα Ροίκο. Ο ναός αυτός κάηκε το 525 π.Χ. Άρχισε να ξαναχτίζεται στα χρόνια του Πολυκράτη, αλλά δεν αποπερατώθηκε παρά τις συμπληρώσεις που έγιναν στις αρχές του 5ου και του 3ου αι. π.Χ. Στη θέση του ναού στέκεται σήμερα μια κολόνα! Άλλα κτίρια χρονολογούνται στην Ελληνιστική και Ρωμαϊκή Περίοδο, συμπεριλαμβανομένης μιας πρωτοχριστιανικής βασιλικής (5ου αι. μ.Χ.). Η αρχαιολογική συλλογή του Ηραίου, με ευρήματα από τις ανασκαφές στην περιοχή (αρχές 5ου αι. και διάφορες φάσεις της ακμής του ιερού).

Γύρω Νησιά

Σαμιοπούλα. Μικρό ιδιόκτητο νησί νότια από τη Σάμο. Τουριστικό σκάφος από το Πυθαγόρειο πραγματοποιεί καθημερινά επίσκεψη με επιστροφή το βράδυ.

ΙΚΑΡΙΑ

Ιστορία

Το νησί και το γύρω πέλαγος, σύμφωνα με τη μυθολογία, πήραν το όνομά τους από το γιο του Δαίδαλου, τον Ίκαρο, που έπεσε κάπου εδώ, όταν ο ήλιος έλιωσε τα κέρινα φτερά του. Στην αρχαιότητα ονομαζόταν Δολίχνη και Οινθή (για την αφθονία των κρασιών). Στους νεότερους χρόνους χρησιμοποιήθηκε ως τόπος εξορίας πολιτικών κρατουμένων. Η Ικαρία, που ονομαζόταν κατά την

αρχαιότητα και Μάκρις, Δολίχη ή Ίκαρος, αποικίστηκε, κατά τον Αναξιμένη τον Λαμψακηνό, από Μιλησίους. Κατά τους Περσικούς πολέμους είχε υποταχθεί στους Πέρσες και μετά την απελευθέρωσή της εισήλθε στη νεοσυσταθείσα Αθηναϊκή Συμμαχία. Αρχαίες πόλεις της ήταν η Οινή, στη βόρεια παραλία, οι Θέρμαι, στα νοτιοανατολικά του νησιού, και το Δράκανον, στο ομώνυμο ανατολικό ακρωτήριο. Στη δυτική ακτή, στον σημερινό Νά, υπήρχε ιερό της Ταυροπόλου Αρτέμιδος, του οποίου σώζονται ακόμη λίγα λείψανα. Το 133 π.Χ. η Ικαρία περιήλθε στους Ρωμαίους και επί Αντωνίνων γνώρισε κάποια ακμή.

Η Οινή εξακολούθησε και κατά τους βυζαντινούς χρόνους, υπό το όνομα Δολίχη, να είναι ο κυριότερος οικισμός του νησιού. Φαίνεται ότι η Ικαρία χρησιμοποιούνταν ως τόπος εξορίας διαφόρων μελών της βασιλικής οικογένειας.

Το 1911 ο Ισαάκιος Β' Άγγελος δώρισε το νησί στους Ενετούς, το οποίο κατόπιν, ύστερα από μια σύντομη περίοδο βυζαντινής κυριαρχίας, περιήλθε στους Γενουάτες. Το 1481, λόγω των πειρατικών επιδρομών, οι Γενουάτες εγκατέλειψαν την Ικαρία και οι κάτοικοί της έμειναν ελεύθεροι ως το 1521, οπότε υποτάχθηκαν στους Τούρκους. Κατά την Ελληνική Επανάσταση εξεγέρθηκαν και οι Ικάριοι (Μάρτιος 1821), αλλά λόγω της γεινιάσεως του νησιού με την Τουρκία δεν έπαιξαν σημαντικό ρόλο στον Αγώνα. Από το 1828 ως το 1830 η Ικαρία απετέλεσε τμήμα της ελεύθερης Ελλάδος, αλλά με το πρωτόκολλο του Λονδίνου επανήλθε στους Τούρκους ως προνομιούχος επαρχία. Στις 17 Ιουλίου 1912 οι Ικάριοι

επαναστάτησαν και έδιωξαν τους Τούρκους από το νησί. Την 4η Νοεμβρίου του ίδιου έτους η Ικαρία ελευθερώθηκε οριστικά από τον ελληνικό στόλο. Το νησί έχει 8312 κατοίκους.

Άγιος Κήρυκος

Πρωτεύουσα και λιμάνι του νησιού, με 2.545 κατοίκους. Είναι χτισμένος στις ΝΑ ακτές του νησιού, σε ήρεμη πλαγιά με ωραία θέα. Τα σπίτια είναι λευκά χωρίς συγκεκριμένη αρχιτεκτονική ταυτότητα.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Η μητρόπολη και ο Αϊ-Νικόλας, που χτίστηκε με χρήματα ναυτικών.
- Η αρχαιολογική και λαογραφική συλλογή που στεγάζεται στο κτίριο του Γυμνασίου. Περιέχει πήλινα, ξύλινα και μεταλλικά σκεύη και εργαλεία, ξυλόγλυπτα εικονοστάσια, εικόνες, λιθογραφίες, κ.ά.
- Η καταπακτή, κάτω από το ιερό της εκκλησίας του Αγίου Δημητρίου, που σύμφωνα με την παράδοση οδηγεί σε σπηλιά. Εδώ κρύβονταν οι Ικαριώτες στα χρόνια των πειρατικών επιδρομών.
- Τα ερείπια από την αρχαία πόλη Δράκανος, σε μικρή απόσταση από τα Θέρμα, ένα χλμ Α από τον Άγιο Κήρυκο, όπου σώζεται τμήμα του τείχους ακρόπολης, Κλασικής Εποχής.
- Ο εντυπωσιακός στρογγυλός πύργος, κτίσμα Ελληνιστικής Εποχής (3ου αι. π.Χ.), κοντά στα Θέρμα.
- Τα Θέρμα - γνωστό για τις ραδιούχες πηγές. Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ιαματικές πηγές της Ικαρίας, που είναι της κατηγορίας των αλιπηγών ραδιενεργών. Περισσότερο ραδιενεργές είναι της Αρτέμιδος (754 Mache, 50,4°C), του Απόλλωνος (557 Mache, 45,4°C), Μουσταφά-Λίτζα (350 Mache, 43°C), Κράτσα (240 Mache, 46,8°C) κ.ά. Θερμότερη από όλες (58,7°C), αλλά φτωχότερη σε ραδιενέργεια (8,2 - 9 Mache) είναι η πηγή Θερμό. Στην περιοχή έχουν βρεθεί ερείπια από αρχαία λουτρά.

Αρμενιστής

Παραλιακός οικισμός, 68 χλμ ΒΔ από τον Άγιο Κήρυκο. Είναι το μοναδικό λιμάνι στο ΒΔ τμήμα του νησιού. Εξυπηρετεί όλα τα χωριά του οροπεδίου των Ραχών.

Αξιοθέατα αποτελούν το ερημικό λιμανάκι του Νας και τα ερείπια αρχαίου ιερού αφιερωμένου στην Ταυροπόλο Αρτέμιδα. Λέγεται ότι σ' αυτή την περιοχή κατοικούσαν οι Ναϊάδες.

Εύδηλος

Χτισμένο σε πεδινή εύφορη περιοχή, 39,5 χλμ ΒΔ από τον Άγιο Κήρυκο, το παραλιακό αυτό χωριό με τους 726 κατοίκους, έχει απάνεμο τεχνητό λιμάνι και πολύ όμορφες παραλίες.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Στο κοντινό χωριό Κάμπος τοποθετούνται τα ερείπια της Οινόης.
- Το Αρχαιολογικό Μουσείο Κάμπου - σε ιδιόκτητο κτίριο - περιλαμβάνει γλυπτά και επιτύμβια ανάγλυφα Κλασικής, Ελληνιστικής Εποχής, αγγεία και ειδώλια αρχαϊκά, γεωμετρικά, ελληνοιστικά, μεταλλικά αντικείμενα και σκεύη, επιγραφές, νομίσματα και άλλα ευρήματα από την αρχαία Οινόη, 2,5 χλμ Δ από το χωριό Κάμπος.
- Τα παλάτια, κατάλοιπα μεγαλόπρεπων βυζαντινών (από το βυζαντινό οικισμό Δολίχνη) κτισμάτων ΙΙου και Ι2ου αι., 3 χλμ Δ, έξω από τον Κάμπο.
- Η βυζαντινή εκκλησία της Αγίας Ειρήνης, 11 ου αι., κοντά στα παλάτια, και οι Άγιοι Πάντες, Ι7ου αι., προς τον Καραβόσταμο, 5 χλμ Α. Τα χωριά της Μεσαριάς Δ, Ακαμάτρα, 2,5 χλμ Ν, Δάφνη, 4 χλμ Ν, Κοσοίικια, 5 χλμ Ν, Στελί και Πετροπούλι, απλωμένα σε κατάφυτη περιοχή με θέα στο πέλαγος.
- Το κάστρο της Νικαριάς, πάνω από τα Κοσοίικια, βυζαντινό οχυρό Ι0ου αι.

Καρκινάγρι

Στο Ν άκρο της Νικαριάς, ψαροχώρι με μικρό λιμάνι και 351 κατοίκους.

Ράχες Χριστού

Ορεινό παλιό κεφαλοχώρι, 61 χλμ Δ από τον Άγιο Κήρυκο, με 1238 κατοίκους. Χτισμένο αμφιθεατρικό, είναι καταπράσινο, με πεύκα, βελανιδιές, οπωροφόρα δέντρα και αμπέλια.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Η επιβλητική φύση της ορεινής Ικαρίας και τα χωριά του οροπεδίου των Ραχών, Άγιος Δημήτριος, Προφήτης Ηλίας, Βρακάδες.
- Τα Αμμούδια, απότομος βράχος, ψηλά πάνω από το χωριό, αληθινό πέτρινο μπαλκόνι. Από εδώ φαίνεται όλη η Ικαρία και η Σάμος.

ΦΟΥΡΝΟΙ

Οι Φούρνοι κατά την αρχαιότητα ονομάζονταν Κοράσιαι νήσοι. (Υπάρχει σήμερα βραχονησίδα που λέγεται Κορασίδα). Κατά τους ελληνιστικούς χρόνους ο φιλόσοφος Πορφύριος (1 αιώνας μ.Χ.) τους ονομάζει Κορσεάς, ονομασία την οποία διατηρούν και σήμερα. Την ονομασία Φούρνοι την πήραν αργότερα. Ο Ενετός γεωγράφος Β. BORDONE (1537) μας τους αναφέρει ως FORNELLI, που σημαίνει μικρός φούρνος. Κατά τα χρόνια

της τουρκοκρατίας, εποχή κατά την οποία οι διάφοροι γεωγράφοι διατύπωναν, ο καθένας με διαφορετικό τρόπο, τις ονομασίες των νησιών του Αιγαίου, οι Φούρνοι πήραν κι άλλα ονόματα. Σε χάρτες τους συναντάμε ακόμα ως Μελάνθη, Φορτιόλε και Κουρσοί.

Για τους πρώτους κατοίκους του νησιού δεν γνωρίζουμε δυστυχώς τίποτε. Υπόθεση κάνουμε ότι αφού οι Μιλήσιοι πρώτοι αποίκησαν τα γύρω νησιά και με δεδομένο ότι στους Φούρνους υπάρχουν τα μεγάλα λατομεία από τα οποία χτίστηκε η αρχαία Μίλητος, Μιλήσιοι (Ίωνες) θα ήταν οι πρώτοι που εγκαταστάθηκαν στους Φούρνους. Άλλωστε τα φυσικά τους πλεονεκτήματα για μια κλειστή κοινωνία (πράσινο, λιμάνια, ψάρια άφθονα, νερά παντού, μεγάλη απόδοση η καλλιέργεια της ελιάς και των αμπελιών), όλα αυτά σε συνδυασμό με τα πολλά αρχαιολογικά ευρήματα που υπάρχουν παντού στο νησί, μας βεβαιώνουν ότι τα αρχαϊκά, κλασικά και ελληνιστικά χρόνια πρέπει να υπήρξε αξιόλογος οικισμός.

Είναι βέβαιο, ότι αν η αρχαιολογική σκαπάνη δουλέψει στις τοποθεσίες που σώζονται πολλά από τα ευρήματα αυτά και που κοντεύουν να, εξαφανιστούν από την αδιαφορία των κατοίκων, θα έλθουν στο φως, πολλά πειστήρια για την ιστορία των νησιών και τη συμβολή τους στους ταραγμένους εκείνους χρόνους.

Απομεινάρια τέτοιων ευρημάτων, εκτός των λατομείων για τα οποία έγινε λόγος, συναντάμε:

α. Στο λόφο γιος Γεώργιος βόρεια του χωριού Φούρνοι. Σώζεται τεράστιο κυκλώπειο τείχος, με πελεκημένες πέτρες, που ο όγκος τους προκαλεί τον θαυμασμό. Στην κορυφή του λόφου υπήρξε ακρόπολη και ιερό. Σε ριζιμιές πέτρες σώζονται επιγραφές, που γίνεται λόγος για τους θεούς της Σαμοθράκης, για τον κήτορα της Ακρόπολης, και σε εντοιχισμένη πέτρα αφιέρωση στο θεό Ερμή.

β. Στη θέση Καμάρι. Υπάρχουν ερείπια αρχαίου ναού καθώς και ερείπια από διάφορα κτίσματα, στο βυθό της θάλασσας, λίγα μέτρα από την ακτή.

γ. Στη θέση Αγία Τριάδα της Χρυσομηλιάς, ερείπια από θεμέλια αρχαίου ναού (ναός του Ποσειδώνα κατά τον Ιωάν. Γιαγά).

δ. Στην πλατεία του χωριού Φούρνοι υπάρχει τοποθετημένη μαρμάρινη γλυπτή λάρνακα, που βρέθηκε σε παρακείμενο οικόπεδο με την επιγραφή: "ΕΠΑΜΕΙΝΩΝ ΤΗΛΩΝΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΤΗΣ ΗΡΩΣ ΧΡΗΣΤΕ ΧΑΙΡΕ. ΕΤΩΝ ΚΕ."

Είναι βεβαιωμένο ότι από τα πρώτα χρόνια της βυζαντινής εποχής και ολόκληρο το μεσαίωνα, οι Φούρνοι, όταν ξένοι και Έλληνες πειρατές λυμαίνονταν το Αιγαίο, ερημώθηκαν κι έγιναν ένα από τα σπουδαιότερα ορμητήρια τους. Πολλά θρυλούνται μέχρι σήμερα για εγκαταλειμμένους θησαυρός και φονικές περιπέτειες, ανάμεσα στους πειρατές.

Οι Φούρνοι πρωτοκατοικήθηκαν το 1770 μ.Χ. Ο μοναχός Νήφωνας, κήτορας της μονής της Ευαγγελίστριας της Ικαρίας, φεύγοντας από την Πάτμο πέρασε πρώτα από τους Φούρνους και μαζί με 5 - 6 άλλους μοναχούς έχτισαν, στη θέση Κουμαρά, το εξωκλήσι της Ευαγγελίστριας κι ένα μακρόστενο κελί. Σε 5 - 6 χρόνια εγκαταστάθηκε με τα ζώα του και ο πρώτος κάτοικος. Ήταν Πάτμιος και λεγόταν Μάρκος Καμίσης. Σε λίγο τον ακολούθησαν και μερικοί άλλοι, επίσης Δωδεκανήσιοι κι έτσι έγινε ο πρώτος

οικισμός του οποίου η εξέλιξη ήταν καταπληκτική.

Κατά την Ελληνική Επανάσταση, ο ιστορικός της Σάμου, Σταματιάδης, μας αναφέρει ότι ο Μιαούλης μετά τη ναυμαχία της Μυκάλης, άραξε με ένα μέρος του στόλου του, στη θέση Καμάρι, για να επιδιορθώσει μερικά από το καράβια του που είχαν πάθει ζημιές. Εκεί τα ελληνικά πληρώματα έτυχαν μεγάλης φιλοξενίας από τους λιγοστούς κατοίκους του νησιού. Τους πρόσφεραν κρέας, τυρί και κρασί.

Μετά το τέλος της Επανάστασης οι Φούρνοι με σουλτανικό φιρμάνι, περιήλθαν στην κυριότητα Πάτμιου ναυτικού για τις υπηρεσίες που πρόσφερε στην τουρκική αρμάδα, μία ημέρα πριν γίνει η ναυμαχία της Μυκάλης. Την ημέρα αυτή, ένα μέρος του τουρκικού στόλου βρέθηκε αραγμένο στο λιμάνι των Φούρνων, ενώ φάνηκε να περιπλέει την Ικαρία ο ελληνικός στόλος με ναύαρχο τον Σαχτούρη. Ο Πάτμιος αυτός πλοίαρχος που ερχόταν από τις Κυκλάδες και πρώτος αντιλήφθηκε τον ερχομό του ελληνικού στόλου, ειδοποίησε τον επικεφαλής αξιωματικό των τουρκικών πλοίων, ο οποίος μη ξέροντας τον τόπο, τρομοκρατήθηκε από τον φόβο μήπως οι Έλληνες τον προλάβουν, κλείσουν το στόμιο του κόλπου και τον κατατροπώσουν. Από τη δύσκολη αυτή θέση έσωσε τα τουρκικά καράβια ο Πάτμιος αυτός πλοίαρχος. Γνώστης του τόπου, οδήγησε τους Τούρκους από το στενό που χωρίζει το διοπόρι με τη Θύμαινα και πλέοντος αθέατος νοτιά του νησιού ενώθηκε με τον υπόλοιπο τουρκικό στόλο. Ο Σουλτάνος για να ανταμείψει τον πιστό του υπηρέτη, του πρόσφερε σαν ιδιοκτησία του όλα τα νησιά του συμπλέγματος. Από τότε οι κάτοικοι του νησιού πλήρωναν σε αυτόν και αργότερα στους κληρονόμους του, ετήσιο μίσθωμα.

Οι κάτοικοι των Φούρνων δεν είχαν δοσοληψίες, επί πολλά χρόνια, με τις τουρκικές αρχές. Αργότερα, όμως, όταν εφαρμόστηκε ο νόμος περί βιλαετιών σ' ολόκληρη την τουρκική επικράτεια, εγκαταστάθηκε και στους Φούρνους τουρκική φρουρά από 5 - 6 στρατιώτες με προϊστάμενο τον Όμπαση-Χουσεΐν.

Τώρα εκτός του μισθώματος, οι δυστυχημένοι εκείνοι άνθρωποι έπρεπε να πληρώνουν και όλους τους αβάσταχτους φόρους που επέβαλε η Υψηλή Πύλη. Μην αντέχοντας το οικονομικό βάρος οι φτωχοί Φουρνιώτες, αποφάσισαν να αρνηθούν τουλάχιστον την πληρωμή του ενοικίου. Οι ιδιοκτήτες του νησιού μπροστά στην άρνηση αυτή των κατοίκων, αναφέρθηκαν στις τουρκικές αρχές, φοβερίζοντας ότι θα

μεταβίβαζαν τα δικαιώματα τους σε κάποιον Ήγγλο υπήκοο. Οι Τούρκοι φοβισμένοι μήπως εκτελέσουν την απόφασή τους, έβγαλαν σουλτανικό ιρεδέ, με το οποίο οι Φούρνοι περιέρχονταν στο ιδιαίτερο κτηματολόγιο του Σουλτάνου.

Τα Χριστούγεννα του 1911 δύο λαθρέμποροι από τα Κουφονήσια των Κυκλάδων, ο Πολύδωρος και ο Μανώλας, γνωστοί για την αγριότητα τους, ενώ διασκέδαζαν, σε καφενείο του χωριού, κατέσφαξαν την τουρκική φρουρά χωρίς αφορμή και χωρίς τη θέληση των κατοίκων. Από τους Τούρκους δύο φονεύτηκαν, δύο τραυματίστηκαν και σώθηκε μόνο ένας, ο οποίος δεν βρισκόταν την ώρα της συμπλοκής μέσα στο χωριό, και κρύφτηκε σε σπίτι Φουρνιώτη φίλου του.

Το επεισόδιο αυτό στάθηκε αφορμή να ταλαιπωρηθούν αφάνταστα πολλοί από τους πρόκριτους του νησιού. Φυλακίστηκαν για πολλές ημέρες στις φυλακές του Αγίου Κηρύκου, παρά τις διαβεβαιώσεις των διασωθέντων Τούρκων, ότι όχι μόνον δεν έφταιξαν σε τίποτε αλλά και τους περιποιήθηκαν. Το τέλος αυτών των ανθρώπων θα ήταν οικτρό, αν ύστερα από λίγους μήνες δεν πραγματοποιείτο η Ικαριακή Επανάσταση, τον Ιούλιο του 1912, η οποία απεσώβησε την διεξαγωγή της δίκης τους και η οποία επρόκειτο να γίνει στη Ρόδο.

Η ένωση των νησιών με τη μητέρα πατρίδα επικυρώθηκε επίσημα από την Ελληνική Κυβέρνηση στις 3 Νοεμβρίου του 1912, με την ίδια πράξη με την οποία επικυρώθηκε και η ένωση της Ικαρίας.

Οι Φούρνοι είναι το νησιωτικό σύμπλεγμα που βρίσκεται μεταξύ Σάμου και Ικαρίας και αποτελείται από τα τρία νησιά Φούρνους, Θύμαινα και Άγιος Μηνάς. Το μεγαλύτερο από αυτά είναι οι Φούρνοι που έδωσαν και το όνομά τους στο νησιωτικό σύμπλεγμα. Σύμφωνα με την παράδοση οφείλει την ονομασία του είτε στο σχήμα του λιμανιού είτε στο ότι το κάθε σπίτι είχε το δικό του φούρνο.

Τη φυσιογνωμία του νησιού συνθέτουν τα μικρά άσπρα σπίτια με τις αυλές τους, τα γραφικά εκκλησάκια, και τα δεκάδες καϊκια που αράζουν στο λιμάνι. Παρά το άγονο έδαφος του νησιού, τα σπίτια με τις καταπράσινες αυλές δίνουν μια ξεχωριστή εικόνα. Στους Φούρνους μπορεί κανείς να επισκεφθεί τους οικισμούς Κεραμιδού, Αϊ Γιάννη, Κάμπι, Κάμπι

Χρυσομηλιάς και Καμάρι.

Οι παραλίες Χρυσομηλιά, Βλυχάδια, Κάμπι, Αϊ Γιάννης, Ελιδάκι, Πετροκόπιο, Κούμαρα, Αμπέλω και Κασίδι είναι οι πιο καλές για κολύμπι. Εάν θέλετε να επισκεφθείτε και τα υπόλοιπα νησάκια, Θύμαινα και Αγιο Μηνά, υπάρχουν καθημερινά δρομολόγια με καΐκια από το λιμάνι του νησιού.

Οι κάτοικοι των Φούρνων ασχολούνται κυρίως με την αλιεία. Το νησί φημίζεται για την αφθονία και ποικιλία των ψαριών του και ιδιαίτερα για τους αστακούς του.

Γενικά γεωγραφικά στοιχεία

Η συνολική έκταση των Φούρνων είναι περίπου 70 τ. χιλ. και το μήκος των ακτογραμμών τους δυσανάλογα μεγάλο, 126 χιλ. Αυτό οφείλεται στον πλούσιο θαλάσσιο διαμελισμό και στην πολυσχιδή γεωμορφολογία των νησιών. Οι ακτές των Φούρνων κατά το μεγαλύτερο μέρος τους είναι απόκρημνες και κατατεμαχισμένες από μικρούς γραφικούς κόλπους και ορμίσκους. Πολλοί από τους κόλπους αυτούς κλείνονται από μικρά νησιά και σχηματίζουν αραξοβόλια, που μπορούν να ασφαλιστούν πλοία με όλους τους ανέμους. Τρεις απ' αυτούς, το Σκαλόφωνο, το Μπαλί και το Ελιδάκι, μαζί με το λιμάνι των Φούρνων ήταν γνωστά από τα πανάρχαια χρόνια. Πολλοί ιστορικοί βεβαιώνουν, ότι ο τύραννος Πολυκράτης της Σάμου ξεχειμώνιαζε τον τεράστιο στόλο του στα λιμάνια των Φούρνων. Τη Βυζαντινή και μεσαιωνική εποχή, όταν ξένοι κι Έλληνες πειρατές λυμαίνονταν τα νησιά του Αιγαίου και τις πόλεις της Μικράς Ασίας, χρησιμοποιούσαν σαν ορμητήριο τους Φούρνους.

Από γεωλογική πλευρά οι Φούρνοι ανήκουν στην Κυκλαδική ενότητα και τα πετρώματα που υπάρχουν είναι ασβεστολιθικά και σχιστολιθικά. Συνήθως τα χαμηλότερα μέρη των λόφων είναι σχιστολιθικά και τα υψηλότερα ασβεστολιθικά. Αυτός ο διαχωρισμός δημιουργεί ευνοϊκές υδροφόρες συνθήκες και τα αποθέματα νερού είναι μάλλον ικανοποιητικά. Από οικονομική άποψη δεν φαίνεται να υπάρχουν σημαντικά ορυκτά, εκτός από τα μάρμαρα τεσσάρων λατομείων που σήμερα δεν λειτουργούν. Η εκμετάλλευση των λατομείων αυτών θα πρέπει να έγινε τα πανάρχαια χρόνια, σ' ένα δε που βρίσκεται στη θέση Πετροκοπιό, με μια μικρή εκσκαφή που έγινε, αποκαλύφθηκαν

πάρα πολλά κομμάτια από κίονες και κιονόκρανα πελεκημένα. Οι αρχαιολόγοι βεβαιώνουν ότι από τα μάρμαρα αυτά χτίστηκε η αρχαία Μίλητος. Από ένα δεύτερο λατομείο Τούρκοι μηχανικοί πήραν τεράστιες ποσότητες μαρμάρων και χτίστηκε το τζαμί του Γκιλίτζ-Πασά στην Κωνσταντινούπολη.

Η πανίδα και η χλωρίδα των νησιών δεν έχουν μελετηθεί από ειδικούς επιστήμονες. Από τις πρώτες όμως παρατηρήσεις φαίνεται να υπάρχει σημαντικό βιολογικό ενδιαφέρον. Άφθονα αρωματικά φυτά με κυρίαρχα το θυμάρι, το θρούμπι, τη φασκομηλιά και το ρέικι αφθονούν στα σχιστολιθικά εδάφη, ενώ στα ασβεστολιθικά ο σχίνος, η κουμαριά και η φίδα. Παλαιότερα υπήρχαν σε βορινές ως επί το πλείστον περιοχές μερικά δασύλλια από κουμαριές, σχίνους και χαρουπιές, πλην όμως η αλόγιστη υλοτομία κατά τα χρόνια του μεσοπολέμου, που υπήρχε μεγάλη φτώχεια στο νησί και η εντατική βόσκηση που γίνεται μέχρι σήμερα, έχουν προκαλέσει μεγάλη υποβάθμιση.

Η κτηνοτροφία παραμένει σημαντική για τα νησιά οικονομική δραστηριότητα, ενώ η γεωργία έχει σχεδόν εγκαταλειφθεί. Συμπληρωματική είναι επίσης η μελισσοκομία, που όπως φαίνεται έχει περιθώρια βελτίωσης, μιας και το παραγόμενο μέλι είναι εκλεκτό και περιζήτητο.

Κοινωνική και οικονομική κατάσταση των νησιών

Στους Φούρνους υπάρχουν τρία χωριά. Οι Φούρνοι, έδρα του Δήμου και όλων των Αρχών, η Χρυσομηλιά και η Θύμαινα. Κατοικείται από περίπου 2000 κατοίκους. Στο Δημοτολόγιο του είναι εγγεγραμμένοι περισσότεροι από 2700 κάτοικοι. Το φαινόμενο αυτό παρουσιάζεται γιατί κατά την περίοδο των απογραφών οι κάτοικοι σαν ναυτικοί και ψαράδες που είναι, απουσιάζουν από τα σπίτια τους. Ακόμα αν ρίξουμε μια ματιά σ' όλες τις απογραφές που έχουν γίνει μεταπολεμικά, βλέπουμε ότι ο πληθυσμός των νησιών παραμένει σχεδόν στάσιμος.

Αυτό είναι χωρίς αμφιβολία αξιοπερίεργο, ίσως και μοναδικό, ότι ένα τόσο μικρό νησί μπόρεσε και κράτησε τον πληθυσμό του αμείωτο, όταν άλλα νησιά της ίδιας περίπου έκτασης, αρχίζουν να ερημώνονται. Αν κάποιος μάλιστα σκεφθεί ότι η επιβίωση αυτών των ανθρώπων στηρίχτηκε αποκλειστικά στις τοπικές και μόνο

δυνάμεις, με ελάχιστη ή και καθόλου την κρατική συμπαράσταση, αξίζει το φαινόμενο να μελετηθεί από τους αρμοδίους και το Κράτος.

Το 1/3 περίπου του ενεργού πληθυσμού είναι ναυτικοί, αλλά σαν σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα έχει αναδειχθεί τις τελευταίες δεκαετίες η αλιεία. Ένας σύγχρονος στόλος από αλιευτικά σκάφη έχουν αναδείξει τους Φούρνους σαν ένα από τα μεγαλύτερα αλιευτικά κέντρα της πατρίδας μας. Η ετήσια παραγωγή ξεπερνά τους 2500 τόνους ψάρια, εκ των οποίων τα περισσότερα είναι πρώτα και δεύτερα, δηλαδή εκλεκτής ποιότητας.

Όλα αυτά οι Φουρνιώτες τα κατόρθωσαν με μόνο την εργασία τους, χωρίς καμιά κρατική συμπαράσταση. Η ανάπτυξη στον τομέα αυτόν είναι πράγματι εντυπωσιακή, αλλά αντιμετωπίζει μεγάλα προβλήματα, όπως την ανυπαρξία συνεταιριστικής οργάνωσης (που θα τους έλυne πολλά προβλήματα) και την έλλειψη εργατικών χεριών. Την έλλειψη αυτή οι Φουρνιώτες την καλύπτουν με ξένους, συνήθως Αιγυπτίους, των οποίων οι σχέσεις τους με τους κατοίκους είναι άψογες και ποτέ δεν έχουν δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα.

Στους Φούρνους υπάρχουν: αρτοποιεία, παντοπωλεία, μανάβικα, ψαράδικα, κουρεία, ραφείο, καταστήματα ρούχων, κατάστημα κεντημάτων, γαλακτοζαχαροπλαστεία, καφεκοπτείο, καταστήματα ηλεκτρικών ειδών, κατάστημα ειδών υγιεινής, μηχανουργεία, ξυλουργεία και ακόμα εμφιαλωτήριο για πορτοκαλάδες.

Παρά τη μεγάλη αυτή οικονομική δραστηριότητα, που δεν συναντιέται σε άλλα, ακόμα και μεγαλύτερα νησιά, οι Φούρνοι στερούνται τακτικής ακτοπλοϊκής συγκοινωνίας.

ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ

Ο Νομός Λέσβου αποτελείται από τρία νησιά: τη Λέσβο, τη Λήμνο και τον Αγίο Ευστράτιο. Η συνολική έκταση του νομού είναι 2.154τ.χλμ., το συνολικό μήκος των ακτών είναι 696χλμ. και ο πληθυσμός του ανέρχεται στους 105.082 κατοίκους.

Η διοικητική διαίρεση του νομού περιλαμβάνει:

1. Δεκατρείς δήμους της Λέσβου, όπως αυτοί προέκυψαν από την εφαρμογή του νόμου Καποδίστρια, και είναι οι εξής:

- Δήμος Αγίας Παρασκευής, έδρα Αγία Παρασκευή, 2.788 κάτοικοι
- Δήμος Αγιάσου, έδρα Αγιάσος, 2.988 κάτοικοι
- Δήμος Γέρας, έδρα Παπάδος, 6.958 κάτοικοι
- Δήμος Ερεσού, έδρα Ερεσός, 5.620 κάτοικοι
- Δήμος Ευεργέτουλα, έδρα Συκούντα, 3.308 κάτοικοι
- Δήμος Καλλονής, έδρα Καλλονή, 8.462 κάτοικοι
- Δήμος Λουτροπόλεως Θερμής, έδρα Λουτρόπολη Θερμής, 3.341 κάτοικοι
- Δήμος Μανταμάδου, έδρα Μανταμάδος, 3.226 κάτοικοι
- Δήμος Μήθυμνας, έδρα Μήθυμνα (Μόλυβος), 2.359 κάτοικοι
- **Δήμος Μυτιλήνης, έδρα Μυτιλήνη, 32.157 κάτοικοι, πρωτεύουσα του νομού**
- Δήμος Πέτρας, έδρα Πέτρα, 3.603 κάτοικοι
- Δήμος Πλωμαρίου, έδρα Πλωμάρι, 6.612 κάτοικοι
- Δήμος Πολιχνίτου, έδρα Πολίχνιτος, 5.729 κάτοικοι

2. Τέσσερις δήμους της Λήμνου, όπως αυτοί προέκυψαν από την εφαρμογή του νόμου Καποδίστρια, και είναι οι εξής:

- Δήμος Ατσικής, έδρα Ατσική, 3.059 κάτοικοι
- Δήμος Μούδρου, έδρα Μούδρος, 4.867 κάτοικοι
- **Δήμος Μύρινας, έδρα Μύρινα, 6.818 κάτοικοι, πρωτεύουσα του νησιού**
- Δήμος Νέας Κούταλης, έδρα Νέα Κούταλη, 2.901 κάτοικοι

Την Κοινότητα του Αγίου Ευστρατίου με 286 κατοίκους.

ΛΕΣΒΟΣ

Ιστορία

Στην Προϊστορική εποχή είχε πολλά ονόματα, όπως Λασία, Ιμερτή, Πελασγία, Ίσσα, Ερμέτη κ.ά. Στη μυθολογία αναφέρεται ότι ο πρώτος κάτοικός της ήταν ο Μάκαρας που είχε πέντε κόρες: τη Μυτιλήνη, τη Μήθυμνα (της οποίας ο σύζυγος Λέσβος έδωσε το όνομά του στο νησί), την Ίσσα, την

Αντισσα και την Αρίσβη, καθώς και τέσσερις γιους: τον Έρεσο, τον Κυδρόλαο, το Νέανδρο και το Λεύκιππο. Οι κόρες και οι γιοι του Μάκαρα έδωσαν τα ονόματά τους στις κυριότερες πόλεις της Λέσβου.

Τα αρχαιολογικά ευρήματα μαρτυρούν ότι στο νησί αναπτύχθηκε πολιτισμός αντίστοιχος με το μυκηναϊκό, ο οποίος καταστράφηκε, και το νησί ερημώθηκε μετά τον κατακλυσμό του Δευκαλίωνα το 1529 π.Χ.

Το νησί κατοικείται από το 3300 π.Χ. Στη διάρκεια του Τρωικού Πολέμου -σύμφωνα με τον Όμηρο- δέχτηκε συχνές επιθέσεις από τους Αχαιοούς. Αργότερα (10ος αι. π.Χ.) εγκαταστάθηκαν εδώ οι Αιολείς. Στους Αρχαϊκούς Χρόνους (7ο - 6ο αι. π.Χ.) η Λέσβος -και η πρωτεύουσά της Μυτιλήνη- έγινε σπουδαίο εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο, κυρίως στην περίοδο της θητείας του Πιπτακού (589-579 π.Χ.), ενός από τους επτά σοφούς της αρχαιότητας. Το 527 π.Χ. το νησί καταλαμβάνεται από τους Πέρσες, μέχρι το 479 π.Χ. που έγινε μέλος της Αθηναϊκής Συμμαχίας. Στη συνέχεια κυριαρχείται από τους Μακεδόνες, τους Πτολεμαίους, το Βασιλιά του Πόντου Μιθριδάτη (88-79 π.Χ.), τους Ρωμαίους. Στη Βυζαντινή Περίοδο δέχεται επιδρομές Σλάβων, Σαρακηνών και Καταλανών. Αποτελεί τμήμα της λατινικής αυτοκρατορίας της Κωνσταντινούπολης (1204-1247), αλλά το 1354 παραδίδεται από το Βυζαντινό αυτοκράτορα Μιχαήλ Παλαιολόγο στους Γενοβέζους (ως αντάλλαγμα για τη βοήθειά τους στην παλινόρθωση της βυζαντινής αυτοκρατορίας -από τους Φράγκους το 1261). Τους διαδέχονται οι Τούρκοι (1462), οι οποίοι επιχείρησαν να εξισλαμίσουν -

συστηματικά- τον πληθυσμό. Απελευθερώνεται και ενσωματώνεται στο ελληνικό κράτος το 1912. Το 1922, δέκα χρόνια αργότερα, με την καταστροφή της Σμύρνης, το νησί πλημμυρίζει από πρόσφυγες, μετά από τη συμφωνία για την ανταλλαγή των πληθυσμών. Εδώ γεννήθηκαν ο σοφός Πιπτακός, οι ποιητές Σαπφώ και Αλκαίος, ο μουσικός Αρίων και ο ιστορικός Ελλάνικος. Από τη Λέσβο κατάγονται και ο Στρατής Μυριβήλης, ο Αργύρης Εφταλιώτης, ο Ηλίας Βενέζης, ο Οδυσσέας Ελύτης και ο λαϊκός ζωγράφος Θεόφιλος.

Γενικά

Η Λέσβος ανήκει στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου Πελάγους. Με έκταση 1.636 τ.χλμ. είναι το τρίτο σε μέγεθος νησί της Ελλάδος. Απέχει 188 ν.μ. από τον Πειραιά, 218 ν.μ. από την Θεσσαλονίκη και 55 ν.μ. από την Χίο.

Ο πληθυσμός της είναι περίπου 100.000 και η Μυτιλήνη είναι η πρωτεύουσα του νησιού, καθώς και διοικητικό κέντρο - έδρα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λέσβου, Υπουργείου Αιγαίου, Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και Πανεπιστημίου Αιγαίου. Στην Λέσβο περιλαμβάνει συνολικά 13 Δήμους. Στην Λέσβο υπάγονται συνολικά 13 Δήμοι : Αγιάσου, Αγίας Παρασκευής, Γέρας, Ερεσού, Ευεργέτουλα, Καλλονής, Λουτροπόλεως Θερμής, Μανταμάδου, Μήθυμνας, Μυτιλήνης, Πέτρας, Πλωμαρίου και Πολιχνίτου.

Στο νησί υπάρχουν δυο Κόλποι -της Γέρας και της Καλλονής - και μια πληθώρα όρμων και ακρωτηρίων. Οι πιο σημαντικές πεδιάδες, είναι της Καλλονής, Ιππείου, Περάματος και Ερεσού. Τα κυριότερα βουνά είναι ο Λεπέτυμνος, ο Όλυμπος προς τα νότια (ύψος 967μ.) και το Ψηλοκούδουνο επίσης προς τα νότια (ύψος 914μ.) .Μικρότερα βουνά είναι προς τα νότια ο Ροδίτης (ύψος 845μ.) και το Πρινοβούνι (ύψος 580μ.), προς τα ανατολικά η Αμαλή (ύψος 488μ.) και το Σπαθί (ύψος 451μ.), προς τα βόρεια το Σκοτεινό (ύψος 699μ.) και τέλος προς τα δυτικά ο Προφήτης Ηλίας (ύψος 542μ.), το Κουρουκλό (ύψος 589μ.), ο Ρουτφάς (ύψος 673μ.) και το Πολυφώς (ύψος 607μ.)..Υπάρχουν χείμαρροι, που διαρρέουν τις πεδινές εκτάσεις, όπως ο Τσικνιάσπρος τα βόρεια,, ο Τσιχλιώτασπρος τα δυτικά,, ο Μυλοπόταμος στα κεντρικά και ο Σεδούντας και ο Αλμυροπόταμος προς τα νότια. Τα ανατολικά και κεντρικά τμήματα είναι κατάφυτα από ελαιώνες, πεύκα, έλατα, πλατάνια, καστανιές, οξιές και βελανιδιές. Γενικά η χλωρίδα και πανίδα της Λέσβου είναι πλούσια.

Η Δυτική Λέσβος, συγκριτικά με την υπόλοιπη νησιωτική έκταση, είναι άγονη, με την εξαίρεση μικρών πεδινών εκτάσεων, ενώ τα ανατολικά και κεντρικά τμήματα είναι κατάφυτα από ελαιώνες (11.000.000 περίπου ελαιόδεντρα), πεύκα, έλατα, πλατάνια, καστανιές, οξιές και βελανιδιές. Επίσης, η Λεσβιακή ύπαιθρος καλύπτεται από μυρτιές, δάφνες, και άλλα θαμνοειδή φυτά, καθώς και με μια τεράστια ποικιλία αρωματικών φυτών και βοτάνων.

Ενδεικτικά αναφέρουμε την ύπαρξη του Ροδόδεντρου ("Rododendron Luteum Flavum"), μοναδικό είδος δέντρου σ' όλη την Ευρώπη, ενώ τα πεύκα ανήκουν στις κατηγορίες "Pinus Brutia" και "Pinus Nigra" και η βελανιδιά αντίστοιχα στις "Quercus Mecrolepis" και "Quercus Pubescens" κατηγορίες.

Τα Λεσβιακά δάση προσφέρουν καταφύγιο σε άγρια ζώα και πουλιά ενώ το μεγαλύτερο θηλαστικό είναι η αλεπού. Στα είδη των φιδιών, το μόνο δηλητηριώδες ανήκει στην κατηγορία "Vipera Xanthina".

Σ' ότι αφορά τα πουλιά, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η νησιώτικη ορεινή πέρδικα "Alectoris Chunar". Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η θαλάσσια πανίδα και χλωρίδα του νησιού είναι επίσης αξιοπρόσεκτη.

Από κλιματολογική άποψη η Λέσβος έχει ήπιο, μεσογειακό κλίμα, με πολλή μεγάλη ηλιοφάνεια καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Οι βροχοπτώσεις - με καταγραφόμενο μέγιστο ύψος το Δεκέμβριο και ελάχιστο τον Ιούλιο - συμβάλλουν θετικά στην γονιμότητα του εδάφους. Ο χειμώνας είναι ήπιος, με σπάνιο το φαινόμενο των χιονοπτώσεων - μ' εξαίρεση τα ορεινά - ενώ άνεμοι υπάρχουν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, με έξαρση κατά την περίοδο Ιούλιο - Αύγουστο, η λεγόμενη περίοδος των "Αιγαιοπελαγίτικων μελτεμιών".

Η τοπική οικονομία στηρίζεται στην αγροτική παραγωγή και συγκεκριμένα στην ελαιοκαλλιέργεια, με την παραγωγή εξαιρετικής ποιότητας ελαιολάδου, καθώς και στην κτηνοτροφία (παραγωγή κυρίως γαλακτοκομικών προϊόντων και συγκεκριμένα του περίφημου τυριού "Λαδοτύρι Μυτιλήνης") και αλιεία (οι περίφημες σαρδέλες του Κόλπου Καλλονής τυποποιημένες διοχετεύονται τόσο στην εσωτερική, όσο και στη διεθνή αγορά).

Επίσης ανεπτυγμένος είναι ο κλάδος της ποτοποιίας με την παρασκευή του φημισμένου Λεσβιακού ποτού ούζο. Άλλα προϊόντα είναι τα σιτηρά και οπωροκηπευτικά, τα οποία καλύπτουν εν μέρει τις ανάγκες της εσωτερικής αγοράς.

Αξίζει να αναφερθεί το γεγονός ότι μεγάλη μερίδα του πληθυσμού ασχολείται

επαγγελματικά με τον τουρισμό, ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες.

Το νησί έχει ανεπτυγμένο οδικό δίκτυο και συνδέεται σε καθημερινή βάση με την Αθήνα και Πειραιά, τόσο ακτοπλοϊκώς, όσο και αεροπορικώς, καθώς επίσης και με τη Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Λήμνο, Χίο, Βόλο και Σάμο ακτοπλοϊκώς. Επίσης υπάρχει καθημερινή αεροπορική σύνδεση με την Θεσσαλονίκη.

Μυτιλήνη

Χτισμένη απέναντι από τις μικρασιατικές ακτές, η πρωτεύουσα (και λιμάνι) παρουσιάζει δυο όψεις στον επισκέπτη: την παλιά και την καινούρια. Την παλιά Μυτιλήνη χαρακτηρίζουν τα χαμηλά σπίτια, τα μαγαζιά και οι στενοί δρόμοι γύρω και κάτω από το κάστρο. Η καινούρια πόλη έχει πολυώροφες οικοδομές, μοντέρνα ρυμοτομία, μεγάλες πλατείες και δυο-τρία πάρκα. Ανάμεσά τους, και ιδιαίτερα στον παραλιακό δρόμο, διατηρούνται νεοκλασικά αρχοντικά, που οι ντόπιοι τα λένε ?πυργέλια?. Η Μυτιλήνη έχει 28.879 κατοίκους.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το ενετικό κάστρο. Στην πρώτη του μορφή ήταν βυζαντινό κτίσμα (σώζονται τμήματα στην Α πλευρά). Ανακαινίστηκε από τον Φραγκίσκο Γατελούζο το 1373. Θεωρείται από τα μεγαλύτερα της Μεσογείου. Σώζεται τετράγωνος πύργος, γνωστός ως Πύργος της Βασίλισσας, με οικόσημα των Γατελούζων και παραστάσεις Ρωμαίων μονομάχων. Στο εσωτερικό του βλέπουμε στοές, ρωμαϊκή δεξαμενή, χωρητικότητας 4.000 κ.μ., τουρκικό ιεροδιδασκαλείο κ.ά.
- Το αρχαίο θέατρο, στον προσφυγικό συνοικισμό (στα αριστερά του δρόμου για τη Θερμή). Χτίστηκε στα Ελληνιστικά Χρόνια, μετασκευάστηκε στη Ρωμαϊκή Περίοδο.
- Τα ερείπια κτιρίου, 3ου αι., πίσω από το μητροπολιτικό ναό. Πιθανολογείται ότι ήταν εκεί το Βουλευτήριο της αρχαίας Μυτιλήνης.
- Το τετράγωνο κτίριο - λαξεμένο σε βράχο - κοντά στο Ναυτικό Όμιλο. Εδώ ενταφιάζονταν οι χριστιανοί μάρτυρες. Γι' αυτό μάλιστα ονομάζεται

Παλαιοχριστιανικό Μαρτύριο.

- Ωραία ψηφιδωτά στη θέση Χωράφας ή το σπίτι του Μένανδρου, υστερο-ρωμαϊκή έπαυλη, με σκηνές από τις κωμωδίες του Μένανδρου.
- Ερείπια από το πολυγωνικό τείχος της αρχαίας Μυτιλήνης (5ου αι. π.Χ.) πάνω από το νεκροταφείο της Αγίας Κυριακής στα Β του αρχαίου θεάτρου.
- Το Βυζαντινό Μουσείο, στον περίβολο της εκκλησίας του Αγίου Θεράποντα, με εικόνες βυζαντινές και μεταβυζαντινές και εκκλησιαστικά κειμήλια μεγάλης αξίας.
- Το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης. Στεγάζεται στο παλιό Λιμεναρχείο και εκθέτει παραδοσιακές φορεσιές και αντικείμενα λαϊκής τέχνης.
- Το Μουσείο Θεόφιλου - το σπίτι όπου γεννήθηκε - στη Βαρειά, 3,5 χλμ από την πόλη. Είναι δωρεά του Λέσβιου τεχνοκρίτη Ελευθεριάδη - Τεριάντ. Το επιμελήθηκε ο Γιάννης Τσαρούχης. Περιλαμβάνει έργα του ζωγράφου. Εδώ, περιφρονημένος, ταπεινωμένος, αγνοημένος και πάμφτωχος, ο Θεόφιλος δούλευε για ένα κομμάτι ψωμί. Αρκετό καιρό ζωγράφιζε για λογαριασμό της οικογένειας Ελευθεριάδη. Το 1934 -μετά το θάνατό του- ο γιος Ελευθεριάδης πρόβαλε το έργο του στο Παρίσι και σ' άλλες πόλεις της Ευρώπης.
- Το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Μοντέρνας Τέχνης, κοντά στο Μουσείο Θεόφιλου. Περιλαμβάνει έργα Πικάσο, Ματίς, Σαγκάλ, Λε Κορπιζιέ, Ρουό, Λεζέ, Μιρό, Τζιακομέτι, Τσαρούχη κ.ά. Είναι προσφορά του Τεριάντ.
- Η Δημοτική Βιβλιοθήκη, που διαθέτει 30.000 τόμους.
- Το θαυμάσιο παραδοσιακό σπίτι της Μαρίκας Βλάχου, κοντά στη μητρόπολη. Το ισόγειό του έχει διαμορφωθεί σε μουσείο - Λεσβιακό Σπίτι (τέλος 18ου, αρχές 19ου αι.).
- Το Λεσβιακό Σπίτι και η Λαογραφική Έκθεση, στα γραφεία του Φιλοτεχνικού Ομίλου Μυτιλήνης Θεόφιλος, κοντά στη Νομαρχία.
- Τα παλιά αρχοντικά, σε πολλά σημεία της πόλης. Αρκετά απ' αυτά είναι προξενεία.
- Τα νεοκλασικά κτίρια του Δημαρχείου, η παλιά Αγροτική Τράπεζα, το Δικαστήριο, τα Λύκεια στον Κήπο, το ξενοδοχείο Μ. Βρετανία.
- Ο Άγιος Θεράποντας, νεοκλασικό κτίσμα του 1900. Στο εσωτερικό, με εικόνα (15ου

- αι.) του Ευαγγελιστή Ιωάννη, υπάρχει μνημείο με τα λείψανα του Ιγνατίου Ουγγροβλαχίας. Στη θέση του υπήρχε στην αρχαιότητα Ασκληπιείο.
- Η μητρόπολη, 17ου αι., όπου φυλάσσεται το λείψανο του Αγίου Θεοδώρου του Βυζαντίου. Κάτω από το νάρθηκα σώζεται υπόγεια στοά με τάφους και λειψανοθήκες Πατριαρχών και Μητροπολιτών. Οι Άγιοι Θεόδωροι, 1795, ο Άγιος Συμεών, 1700, οι Άγιοι Απόστολοι, 1815, ο Άγιος Νικόλαος, πρώην τζαμί, που μετά το διωγμό έγινε εκκλησία. Στη θέση αυτή, το 1462, είχε στήσει τη σκηνή του ο Μωάμεθ ο Κατακτητής.
 - Το σπήλαιο του Αγίου Βαρθολομαίου, με σταλαχτίτες. Απέχει 10' με λεωφορείο από το δημόσιο δρόμο, προς τους Ταξιάρχες.
 - Οι περιοχές Τσαμάκια, Μακρυγιαλός. Τα προάστια της Μυτιλήνης και τα γύρω χωριά. Η πευκόφυτη Σουράδα. Εδώ διατηρούνται πολλοί πύργοι-αρχοντικά με στέγες γοτθικού ρυθμού.
 - Η εκκλησία της Παναγίας και ο Πύργος του Φωτιάδη, στον Ακλειδιού, 1 χλμ Ν.
 - Τα ερείπια παλαιοχριστιανικής βασιλικής -5ου αι.- στην τοποθεσία 'Αργαλας.
 - Η εκκλησία των Ταξιάρχων, στο ομώνυμο χωριό, 4,5 χλμ ΝΔ από τη Μυτιλήνη. Εδώ είναι η εικόνα του Ταξιάρχη, ύψους 2 μ. Φτιάχτηκε πριν από 800 χρόνια με κερί και μαστίχα.
 - Το ρωμαϊκό υδραγωγείο, στην τοποθεσία Μόρια, 5 χλμ ΒΔ.
 - Το γαλλικό νεκροταφείο του Α' Παγκόσμιου Πολέμου, στη Σκάλα Λουτρών, 9,5 χλμ ΝΔ.
 - Τα ίχνη αρχαίου οικισμού, στα Λουτρά, 7 χλμ ΝΔ.
 - Στα Πάμφιλα, 6 χλμ Β, τα αρχοντικά - πύργοι των Σάλτα και Χατζησάββα.
 - Η εκκλησία της Αγίας Βαρβάρας, που το μαρμάρινο τέμπλο της είναι έργο του Χαλεπά.
 - Στα Μόρια 6 χλμ. από τη Μυτιλήνη οι καμάρες πάνω στις οποίες στηριζόταν το ρωμαϊκό υδραγωγείο.
 - Μητροπολιτικός Ναός Αγίου Αθανασίου : Βρίσκεται στο κέντρο της Μυτιλήνης,

κοντά στην περιοχή του νότιου λιμανιού. Οικοδομήθηκε κατά το τέλος του 16ου αιώνα σε σχήμα σταυροειδές, τρίκλιτης βασιλικής. Είναι αφιερωμένος στον Άγιο Αθανάσιο και στον Ναό φυλάσσονται τα ιερά λείψανα του νεομάρτυρα Αγίου Θεοδώρου του Βυζαντίου - πολιούχου της Μυτιλήνης - ο οποίος απαγχονίστηκε από τους Τούρκους το 1795. Το ξυλόγλυπτο τέμπλο χαρακτηρίζεται ως ένα από τα ωραιότερα έργα της Μεταβυζαντινής περιόδου (1738), ενώ η εικόνα του Ιησού είναι ένα Μικρασιατικό κειμήλιο αναγόμενο στον 16ο αιώνα. Επίσης το καμπαναριό είναι γοθτικού ρυθμού με ύψος 33μ..

- Αγίων Αποστόλων : Βρίσκεται κοντά στον Μητροπολιτικό Ναό και έχει οικοδομηθεί το 1815. Εξαιρετικού ενδιαφέροντος είναι το τέμπλο, καθώς και οι τοιχογραφίες. Στον περίβολο υπάρχει κτίριο με όλη την απαραίτητη υποδομή, το οποίο χρησιμοποιείται ως αίθουσα χριστιανικών - πνευματικών εκδηλώσεων (διαλέξεων, συνεδρίων κ.λπ.) από την Ιερά Μητρόπολη Μυτιλήνης.
- Αγίου Νικολάου : Βρίσκεται στην περιοχή του παλαιού λιμανιού, στην Επάνω Σκάλα. Το κύριο κτίριο ήταν Οθωμανικό τέμενος, το οποίο μετατράπηκε σε Ναό το 1929, με σκοπό την κάλυψη των θρησκευτικών αναγκών των κατοίκων του προσφυγικού συνοικισμού της περιοχής.
- Μεταμορφώσεως Σωτήρος : Βρίσκεται στην ανατολική έξοδο της πόλης στην περιοχή "Θέρμα Κουρτζή". Πιθανολογείται ότι στην θέση του υπήρχε Ναός αφιερωμένος στον Απόλλων ή Ήρα.
- Αρχαιολογικό Μουσείο (παλιό κτίριο) : Βρίσκεται στο νότιο λιμάνι της Μυτιλήνης, στην περιοχή του Αγάλματος της Ελευθερίας. Πρόκειται για ένα θαυμάσιο -από αρχιτεκτονικής άποψης- αρχοντικό, οικοδομημένο το 1912 σε εκλεκτικιστικό ρυθμό, το οποίο έχει κηρυχθεί ως διατηρητέο.
- Αρχαιολογικό Μουσείο (νέο κτίριο) : Στεγάζεται σ' ένα υπερσύγχρονο εκθεσιακό χώρο και βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από το παλαιό κτίριο. Η ανέγερσή του ολοκληρώθηκε το 1995, ενώ η μόνιμη έκθεση με θέμα "Η Λέσβος από την Ελληνιστική στην Ρωμαϊκή Εποχή", που εγκαινιάστηκε το 1999, αποσκοπεί να δώσει στον επισκέπτη την εικόνα του τρόπου ζωής στη Λέσβο από τον 2ο π.Χ. αιώνα έως τον 3ο μ.Χ. αιώνα, με την παρουσίαση επαύλεων με περίτεχνα ψηφιδωτά δάπεδα, χρηστικών αντικειμένων και γλυπτών.

- Μουσείο έκθεση Λεσβιακής φορεσιάς και κεντήματος :Στις αίθουσές του επί της οδού Κομνηνάκη, υπάρχει ένα μεγάλο φάσμα ενδυματολογικού πλούτου, κεντήματα, υφαντά και εργόχειρα, χαρακτηριστικά του περασμένου αιώνα. Προσφορά και αυτό του **Συλλόγου Γυναικών Λέσβου**.
- Βιβλιοθήκη Γυμνασίου : Στεγάζεται στο νεοκλασικό κτίριο του Γυμνασίου Αρρένων. Αριθμοί **5.590** τόμους, ανάμεσα τους και το κατά **Ματθαίον Ευαγγέλιο**, έργο του 10 αιώνα, που διατηρείται σε άριστη κατάσταση. Κοσμείται από αναρίθμητες μινιατούρες Βυζαντινής αιογραφίας με απαράμιλλα χρώματα.
- Το Ρουσέλιο Δημοτικό Θέατρο : Εγκαινιάστηκε το 1968. Στο χώρο του πραγματοποιούνται διαλέξεις, συνέδρια, εκδηλώσεις.
- Γενί Τζαμί και Τούρκικο Λουτρό : Βρίσκονται στην κεντρική αγορά της Μυτιλήνης, εξέχοντα οικοδομήματα φτιαγμένα κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, αλλά από Ελληνικά χέρια και με Ελληνική αρχιτεκτονική, καθώς υπάρχουν εμφανή στοιχεία αρχιτεκτονικής Βυζαντινών Ναών. Δυστυχώς, τα εν λόγω οικοδομήματα έχουν υποστεί φθορές προερχόμενες από την πάροδο του χρόνου και την παντελή έλλειψη συντήρησης. Σήμερα εκπονείται μελέτη με σκοπό την αναστήλωση, τον ευπρεπισμό και την διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου. Η εν λόγω μελέτη αποβλέπει στην ολοκληρωμένη αποκατάστασή τους και στην διαμόρφωση τους σε χώρους χρηστικούς (εκθεσιακός χώρος, δημοτική βιβλιοθήκη κ.λπ.).
- Άγαλμα Ελευθερίας : Βρίσκεται στην αρχή του άλσους "Τσαμάκια", κάτω από το Κάστρο της Μυτιλήνης. Στήθηκε στην θέση που ήταν το γραφικό "Καστρέλι" το 1922. Είναι κατασκευασμένο από μπρούτζο στη Γερμανία, ενώ το πρόπλασμά του έγινε από τον Έλληνα γλύπτη Γρ. Ζευγώλη και το σχέδιο φιλοτεχνήθηκε από τον Λέσβιο ζωγράφο Γ.Ιακωβίδη.
- "Θέρμα Κουρτζή" : Βρίσκονται στην ανατολική έξοδο της πόλης της Μυτιλήνης. Το νερό έχει θερμοκρασία 35,5 βαθμούς Κελσίου και η χημική του σύσταση είναι χλωριονατριούχος και οξυανθρακούχος. Ενδείκνυται για ρευματοπάθειες, ηπατικές και γυναικολογικές παθήσεις. Δυστυχώς είναι εγκαταλειμμένη εδώ και πολλά χρόνια.

Αγία Παρασκευή

Μεσόγεια κωμόπολη, 40 χλμ ΒΔ από τη Μυτιλήνη. Έχει 2.628 κατοίκους.
Αξιοθέατα αποτελούν:

- Τα μοναδικά στην Ελλάδα ερείπια κτιρίων αιολικού ρυθμού (6ου αι. π.Χ.) στην περιοχή Κλοπεδή. Ανάμεσά τους, ερείπια αρχαϊκών ναών (με αιολικά κιονόκρανα που εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης και λείψανα βυζαντινού φρουρίου.
- Τα ερείπια του Μεγάλου Ναού -3ου αι.- στην τοποθεσία Μέσσα.
- Τα ερείπια της αρχαίας Πύρρας (καταστράφηκε από σεισμό γύρω στα 231 π.Χ.), στην τοποθεσία Αγλαδερή.
- Η παλαιοχριστιανική βασιλική του Αγίου Γεωργίου (6ου αι. μ.Χ.) στην τοποθεσία Χαλινά, μια ώρα δρόμο από την κωμόπολη.
- Το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής, λαξεμένο σε βράχο.
- Το Γεφύρι Κρεμαστής, μεσαιωνικό κτίσμα, με παράδοση ανάλογη του Γεφυριού της Άρτας. Είναι μεταξύ Αγίας Παρασκευής και Στύψης, στο χείμαρρο Τσικνιά.

Αγιάσος

Το αγγειοπλαστικό κέντρο λαϊκής τέχνης του νησιού. Μεσόγεια γραφική κωμόπολη, με ανατολίτικο και νησιώτικο χαρακτήρα χτισμένη αμφιθεατρικά στα ριζά του βουνού Όλυμπος, που είναι το ψηλότερο του νησιού, 28 χλμ Δ από τη Μυτιλήνη. Οι 2.587 κάτοικοι είναι χωρισμένοι σε τέσσερις γειτονιές, αλλά ενωμένοι στις ρίζες τους, με μια εκπληκτική πίστη στις παραδοσιακές καταβολές τους. Σύμφωνα με την παράδοση, η Αγιάσος δημιουργήθηκε μετά από θαύμα της Παναγίας, που το εικόνισμά της είχε φέρει ο μοναχός Αγάθωνας και έχτισε την εκκλησία-μοναστηριακό συγκρότημα της Παναγίας της Σιών, στα 1170.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το Εκκλησιαστικό Μουσείο, με χειρόγραφα, περγαμηνές και τίμιο ξύλο. Διαθέτει

ξενώνα.

- Στην περιοχή Καστέλλι, τα ερείπια βυζαντινού φρουρίου.
- Στον Ίππειο, 16,5 χλμ Β, η εκκλησία του Αγίου Προκοπίου -1746- με εικόνες και άμφια μεγάλης αξίας.
- Παναγίας Αγίας Σιών - Αγιάσου : Το όνομα "Αγία Σιών" επικρατούσε ως η επίσημη ονομασία της Λεσβιακής κωμόπολης Αγιάσος. Το όνομα αυτό προήλθε από την παλιά εικόνα του προσκυνήματος της Παναγίας, φιλοτεχνημένη από τον Ευαγγελιστή Λουκά, που κατά την ιερή παράδοση ο ιερομόναχος Αγάθωνας την μετέφερε το 803 από την Ιερουσαλήμ, που ως γνωστόν ονομάζεται Αγία Σιών. Η σκήτη του Αγάθωνα σύντομα έγινε τόπος προσκυνήματος και πυρήνας διαμόρφωσης της σημερινής κωμόπολης της Αγιάσου. Το 1170 χτίστηκε η εκκλησία της Παναγίας.
- Σπήλαιο στη θέση Γλάστρα ή Καστέλλι του Δήμου Αγιάσου.
- Σπήλαιο "Λιάκας" στην περιοχή Ασωμάτου.

Άντισσα

Μεσόγεια κωμόπολη, 76 χλμ ΒΔ από τη Μυτιλήνη, με 1340 κατοίκους. Είναι χτισμένη κοντά στη θέση της αρχαίας πόλης, σε ύψος 300 μ. Ανήκει στους πρώτους αιολικούς οικισμούς και ο θρύλος αναφέρει ότι τα κύματα έφεραν στις ακτές της τη λύρα και το κεφάλι του Ορφέα, μετά τη δολοφονία του από τις Μαινάδες. Από αυτό το μύθο πήρε το όνομά της και η τοποθεσία ?Ορφύκια?. Η αρχαία πόλη καταστράφηκε από τους Ρωμαίους (168 π.Χ.).

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Οι εκκλησίες του Αγίου Βασιλείου και του Αγίου Γεωργίου, στο Γαββαθά, 8 χλμ Β.
- Το μοναστήρι του Υψηλού, με θαυμάσια συλλογή χειρογράφων, εγγράφων, ευαγγελίων, εκκλησιαστικών αντικειμένων, καθώς και τα άμφια του Γρηγορίου του Ε'. Από κει, όταν η ατμόσφαιρα είναι καθαρή, φαίνεται ο Άθως.
- Τα ερείπια ενετικού κάστρου -οι ντόπιοι το λένε Παλιόκαστρο, Οβριόκαστρο ή

Κάστρο των Γενοβέζων- και τα ίχνη από τα τείχη της αρχαίας πόλης Άντισσας, στην τοποθεσία Βίγλα στην ακτή.

Ερεσός

Μεσόγεια κωμόπολη με 1.581 κατοίκους. Απέχει 89 χλμ ΒΔ από τη Μυτιλήνη. Τρία χλμ Ν από το χωριό είναι ένας από τους γραφικότερους παραλιακούς οικισμούς του νησιού, η Σκάλα Ερεσού.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Τα αρχαϊκά (πολυγωνικό τείχος), κλασικά, ρωμαϊκά, βυζαντινά ερείπια (συμπεριλαμβανομένων ενός βυζαντινού-γενοβέζικου πύργου), που είναι σκορπισμένα παντού.
- Δυο παλαιοχριστιανικές βασιλικές του 5ου αι. Η μια στον οικισμό της Σκάλας (Άγιος Ανδρέας) και η άλλη στη θέση Αφεντέλλη.
- Το μικρό Μουσείο στη Σκάλα, με αρχαιολογικά ευρήματα, επιτύμβιες πλάκες, νομίσματα διαφόρων εποχών, κεραμική και ειδώλια (4ου αι. π.Χ.), παλαιοχριστιανικά γλυπτά, ψηφιδωτά κ.ά.
- Αντικείμενο ιστορικής σημασίας είναι και η άγκυρα τουρκικού πλοίου που πυρπόλησε το 1821 ο Παπανικολής. Στα νερά του όρμου της Ερεσού βρίσκονται τα υπολείμματα του πλοίου.
- Τα ίχνη τείχους αρχαίας ακρόπολης, στη Βίγλα, πάνω από το χωριό. .
- Μονή Περιβολής : Βρίσκεται στα Β.Δ. του νησιού και σε απόσταση 3 χλμ από την κωμόπολη `Άντισσα, στην όχθη του ποταμού Βούλγαρη. Πρόκειται για ανενεργή - σήμερα - γυναικεία Μονή αφιερωμένη στα Εισόδια της Θεοτόκου. Το όνομά της "Περιβολή" (περίφραχτο οχύρωμα) και τα λείψανα αμυντικού πύργου στον περίβολό της, συνδέονται άρρηκτα με την αμυντική συνήθεια των κατοίκων κατά τα τελευταία Βυζαντινά χρόνια κατά πειρατικών επιδρομών και λεηλασιών.
- Μονή Πιθαρίου : Μετά από μισάωρη διαδρομή μέσα στον κάμπο βορειοανατολικά

της Ερεσού, φτάνει κανείς στην καταπράσινη κοιλάδα, όπου είναι χτισμένη η Μονή Πιθαρίου. Βρίσκεται σε μια βαθιά χαράδρα Β.Α. της κωμόπολης Ερεσός και σε απόσταση 3χλμ. από αυτήν. Πανέμορφο, σπάνιο για την περιοχή τοπίο, με πλατάνια και λεύκες δίπλα στον ποταμό Χαλαντρα. Το όνομά της οφείλεται στο φυσικό σχήμα του τόπου όπου είναι οικοδομημένη.

- Μονή Υψηλού : Βρίσκεται χτισμένη στην κορυφή του βραχώδους βουνού Όρδυμος, στα όρια των Μητροπολιτικών περιφερειών Μυτιλήνης - Μηθύμνης, μεταξύ Αντισσας και Σιγρίου, αφιερωμένη στον Άγιο Ιωάννη Θεολόγο. Χτισμένη αρχικά το 1101 αποτεφρώθηκε το 1834 ώστε να ξαναχτιστεί το 1967.
- Υδροβιότοπος Ερεσού: Στην περιοχή της Ερεσού, υπάρχει υδροβιότοπος με χελώνες καθώς και μια μεγάλη ποικιλία από σπάνια είδη πτηνών που προσφέρονται για απλή παρατήρηση ή επιστημονική μελέτη καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου.

Θερμή

Έντονα παραδοσιακό χωριό, με γραφικούς πύργους, λιθόστρωτα δρομάκια, περιβάλλεται από ελαιώνες και περιβόλια. Η Θερμή με 1113 κατοίκους, 11,5 χλμ Β από τη Μυτιλήνη, έχει ενωθεί οικοδομικά τα τελευταία χρόνια με την Παραλία Θερμής. Στον παραθαλάσσιο αυτό οικισμό υπάρχουν ιαματικές πηγές, φημισμένες από την αρχαιότητα, που ήταν αφιερωμένες στη Θερμία Αρτέμιδα. Ερείπια του ναού της ανακαλύφθηκαν στις ανασκαφές που έκανε η Αγγλίδα αρχαιολόγος Λαμπ (1929-1933).

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το βυζαντινό εκκλησάκι της Παναγίας Τρουλωτής, χτίστηκε το 802 ή το 1100.
- Οι πύργοι Γουτόγλου, Χαδούλη και Αγγελάτου.
- Οι μικροί λουτρώνες και το σύστημα αποχέτευσης
- Τα ίχνη της προϊστορικής Θερμής στη θέση Κανόνι. Διακρίνονται οι πέντε διαδοχικοί οικισμοί από το 3000 π.Χ. Υπάρχουν οι λάκκοι από τις ανασκαφές. Τα ευρήματα εκτίθενται στο Μουσείο της Μυτιλήνης.

- Άγιος Ραφαήλ περιοχής Θερμής : Βρίσκεται Β.Α. και σε απόσταση 12 χλμ από την Λεσβιακή πρωτεύουσα και 3 χλμ από τον οικισμό της Θερμής, χτισμένη πάνω σε ελαιόφυτο ύψωμα, που φέρει το όνομα "Καρυές"
- Παναγίας Τρουλλωτή : Ο ναός βρίσκεται χτισμένος στην περιοχή της Θερμής πάνω σε γραφικό ύψωμα. Έχει ρυθμό Βυζαντινής βασιλικής και αποτελεί το παλαιότερο Ορθόδοξο Χριστιανικό κτίσμα μετά την Μονή Περιβολής
- Λουτροπόλεως Θερμής : Βρίσκονται Β.Δ. της Μυτιλήνης, στην Θερμή ή Θέρμη. Η ιστορία τους χάνεται στο βάθος των αιώνων.
- Σπήλαιο Αγίου Ιωάννη του "Καταφύγη" στην περιοχή της Θερμής στην πλαγιά του όρους "Παλαμά". Έχει αρκετό βάθος και στο εσωτερικό του υπάρχει σταλακτιτικός διάκοσμος.

Καλλονή

Διοικητικό και εμπορικό κέντρο, έδρα της Μητρόπολης Μηθύμνης. Απέχει 40 χλμ ΒΔ από τη Μυτιλήνη και έχει 2.027 κατοίκους. Σε 4 χλμ είναι το επίνειό της, η Σκάλα Καλλονής, στο μυχό του ομώνυμου κόλπου με εκτεταμένες αμμουδιές. Είναι μεγάλο αλιευτικό κέντρο. Η Καλλονή είναι γνωστή μ' αυτό το όνομα από το 1300 π.Χ. Ιστορικά μνημεία μαρτυρούν ότι γύρω στα 1400 π.Χ. ήταν μια περίλαμπρη πόλη που είχε συγκεντρώσει κατοίκους από τους οικισμούς της Πύρρας και της Αρίσβης. Εδώ βρίσκεται το Συρανίδι, όπου υπογράφηκε η παράδοση του τουρκικού στρατού, το 1912.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Στην κορυφή του λόφου Παλιόκαστρο, ίχνη αρχαίων και βυζαντινών οικημάτων.
- Τα ερείπια ναού και κάστρου, ανάμεσα στην Καλλονή και τα Παράκοιλα, 12 χλμ ΝΔ, στο ύψωμα Ξηρόκαστρο.
- Το μοναστήρι του Λειμώνα, 5 χλμ ΒΔ, του 1523. Στο μουσείο του εκτίθενται μεγάλης αξίας λαογραφικά και εκκλησιαστικά κειμήλια, σπάνια χειρόγραφα και μεμβράνες.
- Το βυζαντινό μοναστήρι της Μυρσινιώτισσας, 3 χλμ ΒΔ. Οι καλόγριες εδώ φτιάχνουν θαυμάσια έργα λαϊκής τέχνης και παρασκευάζουν ροδόσταμο.

- Στα Φίλια, 11 χλμ ΒΔ από την Καλλονή στις τοποθεσίες Γούρνες και Σκοτεινό Βουνό, αρχαίοι λαξευτοί τάφοι.
- Στα Ερμπούλαια, η αρχαία πόλη. Χτίστηκε από το βασιλιά Πυλαία.
- Μουσείο της Μονής Λειμώνος: Μέσα στο μοναστήρι λειτουργεί μουσείο λαϊκής τέχνης με εντυπωσιακό πλούτο αντικειμένων. Εικόνες με επίχρυσες παραστάσεις, γυάλινα χρωματιστά καντήλια, κασέλες κ.α. συνθέτουν το μοναδικό αυτό μουσείο.
- Υδροβιότοπος του Κόλπου Καλλονής αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους πόρους του οικολογικού κεφαλαίου της Λέσβου. Οι παράλιες περιοχές περιμετρικά του Κόλπου Καλλονής αποτελούν ένα ενιαίο οικολογικό σύστημα, καθώς στην περιοχή υπάρχει ένα μωσαϊκό αλιπέδων αλυκών, εκβολών μικρών ποταμών και χείμαρρων, καλαμιώνων, πευκοδάσους και ελαιώνων.

Μανταμάδος

Μεσόγεια κωμόπολη με 1.452 κατοίκους. Απέχει 36 χλμ Β από τη Μυτιλήνη και 7 χλμ από τις όμορφες παραλίες του κόλπου Μακρύγιαλος. Εδώ, στον κόρφο του, απέναντι από τις μικρασιατικές ακτές, τα νησάκια Τσακμάκι, Παναγιά, Μπαρμπαλιάς, Ασπρόνησο, Τσουκαλάς και Πρασολόγος. Πατρίδα του Στρατή Μυριβήλη, η Συκαμινέα, 9 χλμ Β. Επίνειό της, η Σκάλα Συκαμινέας, στις βόρειες ακτές του νησιού, από τις ωραιότερες παραλίες της Λέσβου.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Τα ερείπια μεσαιωνικού κάστρου στο δρόμο προς την κοιλάδα Σαρακίνα.
- Στην Κλειώ -6 χλμ Β- τα ερείπια βυζαντινού φρουρίου, στη θέση Παλιόκαστρο.
- Ταξιάρχη Μιχαήλ Μανταμάδου : Βρίσκεται σε πολύ μικρή απόσταση από την κωμόπολη Μανταμάδος, στη θέση "**Λεσβάδος**". Πρόκειται για Βυζαντινό Μοναστήρι που ερημώθηκε -πιθανότατα- με την κατάληψη του νησιού από τους Τούρκους (1462). Διατήρησε όμως από τότε την μοναστηριακή του παράδοση, ενώ τα κελιά και ο περίβολος επίσης διατηρούν την μοναστηριακή τους δομή. Ο μοναστηριακός Ναός ανοικοδομήθηκε εκ βάθρων το 1879. Κατά τα μέσα του 19ου αιώνα συντηρούσε λίγους μοναχούς στα κελιά του, όπως πληροφορούν οι εκκλησιαστικοί

κώδικες.

- Ι.Ν. Αγίου Στεφάνου-Μανταμάδου: Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του νησιού, κοντά στην κωμόπολη Μανταμάδος. Είναι σταυροειδής εγγεγραμμένη βασιλική και κατασκευάστηκε στους υστεροβυζαντινούς χρόνους. Είναι μικρών διαστάσεων και έχει οικοδομηθεί από λαξευτούς δόμους ροδόχρωμου τραχείτη.

Μήθυμνα ή Μόλυβος

Η πιο παραδοσιακή γωνιά του νησιού. Διατηρητέος οικισμός, με 1.667 κατοίκους. Χτισμένος σε πλαγιά λόφου, 61 χλμ ΒΔ -μέσω Καλλονής από τη Μυτιλήνη, με μεγάλη τουριστική υποδομή. Θαυμάσιο το κάστρο της που σώζεται σε καλή κατάσταση. Η Μήθυμνα υπήρξε η δεύτερη σε πολιτιστική ανάπτυξη πόλη του νησιού, τον 3ο αι. π.Χ. Στο διάστημα της ρωμαϊκής και βυζαντινής κυριαρχίας άρχισε να παρακμάζει, αλλά αναπτύχθηκε πάλι όταν την κατέκτησαν οι Γενοβέζοι. Πρόβαλε σθεναρή αντίσταση στους Τούρκους.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Το κάστρο, παλιό βυζαντινό και γενοβέζικο φρούριο, που κατεβαίνει από τη βορινή πλευρά ως τη θάλασσα. Σώζονται ερείπια της αρχαίας Μήθυμνας (πολυγωνικά τείχη 8ου αι. π.Χ. και ερείπια αρχαϊκού ναού), σαρκοφάγοι, τάφοι και κτίσματα Ρωμαϊκής Εποχής (ρωμαϊκό υδραγωγείο).
- Το σπίτι του Αργύρη Εφταλιώτη, στο κέντρο της Μήθυμνας, και το καμένο σπιτάκι της δασκάλας με τα χρυσά μάτια, ηρωίδας του Μυριβήλη.
- Στην παραλιακή τοποθεσία Ευταλού, 3 χλμ Ν, το εξοχικό σπίτι του Ηλία Βενέζη και ο τάφος του Εφταλιώτη.
- Παναγίας Γλυκοφιλούσας : Βρίσκεται στην Πέτρα χτισμένη πάνω σε βράχο, όπου έχουν λαξευτεί 114 σκαλοπάτια που οδηγούν στην εκκλησία. Η πρώτη εκκλησία πιθανότατα χτίστηκε το 1609 ως το Καθολικό γυναικείας Μονής. Εντός της εκκλησίας υπάρχουν σπάνιες εικόνες Βυζαντινές και ένας ωραιότατος επισκοπικός θρόνος

- Αγίου Νικολάου: Βρίσκεται στην Πέτρα, κοντά στον πλάτανο του χωριού. Πρόκειται για μονόκλιτη βασιλική του 17ου αιώνα, γεμάτη από τοιχογραφίες. Από τις θαυμάσιες τοιχογραφίες ξεχωρίζει η σπάνια και ίσως μοναδική σε ναό, απεικόνιση του απαγχονισμού του Ιούδα.
- Παναγίας Γοργόνας : Βρίσκεται Β.Δ. της Μυτιλήνης και σε απόσταση 48 χλμ, εντός του γραφικού λιμενίσκου της Σκάλας Συκαμινιάς, χτισμένη πάνω σε μικρό βράχο, παραθαλάσσια. Ονομάζεται Παναγία Γοργόνα από την ομώνυμη εικόνα που παρουσιάζει την Παναγία με ουρά γοργόνας (έργο αγνώστου λαϊκού ζωγράφου), προστάτιδα των ψαράδων, εικόνα που δικαιωματικά αποτέλεσε πηγή έμπνευσης του ομώνυμου λογοτεχνικού αριστουργήματος του διακεκριμένου Λέσβιου συγγραφέα Στρατή Μυριβήλη.
- Αρχαιολογική Συλλογή Μήθυμνας: Στεγάζεται στο παλιό κτίριο του Δημαρχείου, ένα υπέροχο κτίριο εκλεκτικιστικού ρυθμού οικοδομημένο στις αρχές του 20ου αιώνα. Η έκθεση περιλαμβάνει ευρήματα αρχαιολογικών ανασκαφών, που προέρχονται από την ευρύτερη περιοχή της Μήθυμνας: αγγεία, ειδώλια, επιγραφές, κτερίσματα και σαρκοφάγους του αρχαϊκού νεκροταφείου, καθώς και νομίσματα της αρχαίας Μήθυμνας.
- Αρχοντικό της Βαρελτζίδαινας: Το “Αρχοντικό της Βαρελτζίδαινας” δυτικομακεδονικού τύπου αρχοντικό με χαρακτηριστική ζωγραφική και ξυλόγλυπτη διακόσμηση. Χτισμένο στις αρχές του 18^ο αιώνα πήρε το όνομα “Βαρελτζίδαينا” γιατί αυτή ήταν η τελευταία που έζησε μέσα σ’ αυτό και πέθανε το 1940 σε ηλικία 100 ετών. Το 1963 το αγόρασε το Υπουργείο Πολιτισμού και χαρακτηρίστηκε διατηρητέο.
- Κάστρο Μόλυβου : Οικοδομήθηκε κατά την διάρκεια της Βυζαντινής εποχής στα απομεινάρια αρχαίων εκτεταμένων τειχών, ολοκληρώθηκε το έτος 1373 από τον Γενουάτη Φραγκίσκο Γατελούζο και ενισχύθηκε περαιτέρω από τους Τούρκους το 1462. Πρόκειται για ένα καλοφτιαγμένο Κάστρο με γερά τείχη (εντοιχισμένες πλάκες), με επιγραφές, οικόσημα και άλλα διακριτικά στοιχεία.
- Λουτρό Εφταλού Μήθυμνας : Βρίσκεται Β.Δ. της Λέσβου σε απόσταση 3 χλμ. από την Μήθυμνα.

Πέτρα

Παραλιακό χωριό με πολλά νερά και πράσινο. Έχει 1.305 κατοίκους και απέχει 55 χλμ ΒΔ από τη Μυτιλήνη. Μπροστά στον κόλπο του, το πευκόφυτο νησάκι Άγιος Γεώργιος.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Η εκκλησία της Παναγίας της Γλυκοφιλούσας -διατηρητέο μνημείο (18ου αι.)- χτισμένη μέσα σε βράχο ύψους 27 μ. με 114 σκαλιά.
- Το αρχοντικό της Βαρελτζιδαινας, διατηρητέο -με τοιχογραφίες.
- Το μοναστήρι του Αγίου Νικολάου –16ου αι.- με τοιχογραφίες.

Πλωμάρι

Η μεγαλύτερη κωμόπολη του νησιού, 42 χλμ ΝΔ από τη Μυτιλήνη, με 3.673 κατοίκους. Χτίστηκε το 1842 -οικισμός με ωραία ρυμοτομία, που θαυμάζουμε ιδιαίτερα όταν φτάνουμε από ψηλά, αρχοντικά σπίτια και πάρκα. Αρκετό πράσινο στις γύρω περιοχές. Παρουσιάζει αξιόλογη τουριστική κίνηση και είναι φημισμένο για το ούζο του. Διαθέτει σημαντική τουριστική υποδομή.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Οι σπηλιές στις θέσεις Κόκκαλα και Μαύρη Πέτρα.
- Τα ερείπια του σπιτιού του σοφού Βενιαμίν του Λέσβιου, στο Μεγαλοχώρι, 7 χλμ Β.
- Στη θέση Κουρνέλα, ΒΔ, η μικρή τρίκλιτη βασιλική του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου και στην περιοχή Κρυφή Παναγιά, αναξιοποίητες θερμές πηγές.
- Σπήλαιο Αγίου Ισιδώρου
- Σπήλαιο "Ανυδρος"

Πολιχνίτος

Σκαρφαλωμένη σε ύψωμα αγναντεύει το Αιγαίο και τον κόλπο της Καλλονής, η μεσόγεια κωμόπολη (2.975 κάτοικοι), 45 χλμ Δ από τη Μυτιλήνη. Αποτελείται από πολλούς μικρούς οικισμούς μαζί. Η Σκάλα Πολιχνίτου, στο έμπα του κόλπου -4 χλμ απόσταση- επίνειό της, με αναξιοποίητες θερμοπηγές.

Αξιοθέατο αποτελούν:

- Η πλούσια συλλογή αρχαίων νομισμάτων στο εκθετήριο του Γυμνασίου.
- Κοντά στον Πολιχνίτο, το μοναστήρι του Δαμανδρίου, 12ου αι.
- Στη Σκάλα Λισβορίου, 4 χλμ Β, ο πύργος όπου έμεινε εξόριστος ο Μιχαήλ Παλαιολόγος.
- Τα Βασιλικά, παραδοσιακό χωριό -5 χλμ ΒΑ- τόπος εξορίας της Βυζαντινής αυτοκράτειρας Ειρήνης της Αθηναίας.
- Ιερά Μονή Δαμανδρίου : Μεταξύ Βατερά και Πολυχνίτου σε δρόμο δευτερεύοντα συναντάμε την βυζαντινής ρυθμού μονή Δαμανδρίου. Είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η Μονή οικοδομήθηκε στα μέσα του 14ου αιώνα. Πρόκειται για Βυζαντινή Μονή, που στο εσωτερικό της - όπως μαρτυρούν απομεινάρια - ήταν χτισμένα τα ναύδρια του Αγίου Γεωργίου και των Μυροφόρων. Η Μεσαιωνική Μονή ερημώθηκε τα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας και ανασυστήθηκε πιθανότατα τον 17ο αιώνα.
- Ιερά Μονή Αγ. Γεωργίου : Πρόκειται για μια από τις αρχοντικότερες και πλουσιότερες εκκλησίες του Ελλαδικού χώρου. Είναι τρίκλιτη βασιλικού ρυθμού, με εντυπωσιακή αρχιτεκτονική και αισθητική.
- Λουτρό "Άγιος Ιωάννης" Λισβορίου : Βρίσκονται προς τα βόρεια των ιαματικών πηγών Δήμου Πολιχνίτου. Η θερμοκρασία νερού είναι **69** βαθμοί Κελσίου και η χημική του σύσταση είναι ανάλογη με εκείνη των ιαματικών πηγών Πολιχνίτου (χλωρονατριούχες). Διαθέτει λουτήρες κοινής χρήσης
- Υδροβιότοπος Πολύχνιτου:Μια από τις ωραιότερες περιοχές της Λέσβου, είναι ο Πολυχνίτος στην νοτιοανατολική πλευρά του Κόλπου Καλλονής, ο οποίος αποτελεί

έναν ιδιαίτερο υδροβιότοπο. Πάνω από 100 είδη πουλιών έχουν καταγραφεί στην περιοχή, από τα οποία άλλα είναι αποδημητικά και άλλα όχι.

Σίγρι

Το απολιθωμένο δάσος και η όμορφη παραλία του δίνουν έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα. Σήμερα όμως, υπάρχουν μόνο υπολείμματα από τα απολιθωμένα δέντρα. Απέχει 93 χλμ ΒΔ από τη Μυτιλήνη, έχει 402 κατοίκους και το λιμανάκι του κλείνεται από το νησάκι Νησώπη.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Βυζαντινά και μεσαιωνικά ερείπια, στη θέση Παλιόκαστρο.
- Μουσείο Φυσικής Ιστορίας - Απολιθωμένου Δάσους : Στο Δυτικό τμήμα της Λέσβου, στην ενδιάμεση περιοχή μεταξύ Σιγρίου και Ερεσού, υπάρχει το Απολιθωμένο Δάσος, ένα μοναδικό -σε παγκόσμιο επίπεδο- Μνημείο της Φύσης, ανεκτίμητης παλαιοντολογικής, γεωλογικής και περιβαλλοντικής σημασίας. Σχετικές έρευνες απέδειξαν ότι πριν από περίπου 20 εκατομμύρια χρόνια, η ηφαιστειακή δραστηριότητα στο χώρο του Β.Α. Αιγαίου, προκάλεσε την έντονη κίνηση ηφαιστειακών υλικών, τα οποία με μεγάλη ταχύτητα κάλυψαν το υπάρχον στην εν λόγω περιοχή δάσος, ενώ κατόπιν η απομόνωση των φυτικών ιστών από τις επιφανειακές συνθήκες, μαζί με την έντονη υδροθερμική κυκλοφορία θερμών πυριτιούχων ρευστών, επέτρεψε την τέλεια απολίθωση της χλωρίδας της περιοχής.
- Κάστρο Σιγρίου : Πρόκειται για μικρό πέτρινο κάστρο, χτισμένο κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας (1757). Σήμερα διατηρείται σε καλή κατάσταση. Ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει ένθετες Τούρκικες επιγραφές και περίτεχνη διακόσμηση, που του προσδίδουν ένα χαρακτήρα ανατολίτικο. Αξιόλογη είναι και η κεντρική του είσοδος κατασκευασμένη από σίδηρο με επάλληλες πέτρινες αψίδες. Βρίσκεται λίγο έξω από τον οικισμό του Σιγρίου, με καταπληκτική θέα προς το Αιγαίο.

ΛΗΜΝΟΣ

Ιστορία

Σύμφωνα με τη μυθολογία, στη Λήμνο (στο βουνό Μόσυχλο) πέταξε ο Δίας τον Ήφαιστο, όταν ήταν μωρό. Ο Όμηρος θεωρεί κατοίκους του νησιού τους Θράκες Σίντιες. Αυτοί φρόντισαν τον εξόριστο θεό της φωτιάς, τον Ήφαιστο, και αυτός για να τους ανταμείψει τους έμαθε την τέχνη του σιδηρουργού. Πρώτος βασιλιάς του νησιού ήταν ο Θόαντας, που πήρε για γυναίκα του

τη Μύτρινα, κόρη του βασιλιά της Ιωλκού. Γύρω στα 1000 π.Χ. το νησί κατακτήθηκε από τους Πελασγούς. Στα χρόνια εκείνα άρχισαν να αναπτύσσονται οι δυο αρχαίες πόλεις του νησιού, πρώτα η Ηφαιστεία (προς τιμή του Ήφαιστου) και έπειτα η Μύρινα. Άλλοι κάτοικοί του υπήρξαν οι Τυρηννοί (8ος αι.) που από πολλούς επιστήμονες θεωρούνται συγγενείς των Ετρούσκων. Οι αρχαιολογικές ανασκαφές απέδειξαν την ύπαρξη προηγμένου νεολιθικού πολιτισμού. Στην Εποχή του Χαλκού ο πολιτισμός της Πολιόχνης (Α πλευρά του νησιού) παρουσιάζει μεγάλη συγγένεια με την Τροία. Το 513 π.Χ. περιήλθε στους Πέρσες. Ύστερα από τους Περσικούς Πολέμους το νησί έγινε μέλος της Αθηναϊκής Συμμαχίας και το 450 π.Χ. δέχτηκε την εγκατάσταση Αθηναίων κληρούχων. Κάτω από την αθηναϊκή κυριαρχία έμεινε σε όλη τη διάρκεια του αρχαίου κόσμου, αν εξαιρέσει κανείς ενδιάμεσες κατοχές από τους ελληνιστικούς βασιλιάδες. Αργότερα πέρασε στους Βυζαντινούς και τον 4ο αι. μ.Χ. έγινε έδρα μητροπολίτη. Τον 11 και 12ο αι. εγκαταστάθηκαν στο νησί Ενετοί έμποροι. Το 1204 έγινε φέουδο βενετσιάνικης οικογένειας, η οποία διώχθηκε το 1268 από το Μιχαήλ Παλαιολόγο. Από το 1462 αποτέλεσε το μήλο της έριδας μεταξύ Ενετών και Τούρκων. Οι τελευταίοι χρησιμοποίησαν το νησί ως τόπο εξορίας μετά το 1670. Από την οθωμανική κατοχή απελευθερώθηκε στη διάρκεια του Α' Βαλκανικού Πολέμου -1912- όταν καταλήφθηκε από τον ελληνικό στόλο. Η ενσωμάτωση στην Ελλάδα οριστικοποιήθηκε με συνθήκη το 1920. Η επαρχία Λήμνου έχει 17.931 κατοίκους.

Λήμνος Η Λήμνος με έκταση 476 τ.χλμ είναι το δεύτερο σε μέγεθος νησί του νομού. Ο συνολικός πληθυσμός της, κατά την τελευταία απογραφή (1991), είναι 17.645 κάτοικοι. Πρωτεύουσα του νησιού και κύριο λιμάνι είναι η Μύρινα. Η Μύρινα απέχει 84 ν.μ. από τη Μυτιλήνη και 160 ν.μ. από την Θεσσαλονίκη.

Η Λήμνος είναι καθαρά ηφαιστειογενές νησί με χαρακτηριστικούς μικρούς λόφους και έλλειψη βλάστησης. Τα δαντελωτά της παράλια σχηματίζουν πολυσχιδείς όρμους με καταπληκτικές παραλίες.

Χαρακτηριστικοί οι δύο κόλποι του νησιού, ο Μούδρος στα νότια και ο Μπουρνιας στα βόρεια. Στα ανατολικά του νησιού, κοντά στο χωριό Κοντοπούλι, εκτείνονται οι λιμνοθάλασσες Αλυκή και Χορταρολίμνη, βιότοποι εξαιρετικής σημασίας όπου συχνάζουν κατά περιόδους σπάνια πουλιά.

Η Λήμνος είναι εκτεθειμένη σε σφοδρούς ανέμους που πνέουν σχεδόν καθόλη τη διάρκεια του έτους γι' αυτό και αποκαλείται από τον Όμηρο 'Ανεμόεσσα'. Ιδανικό μέρος για τους φίλους της ιστιοπλοΐας και του windsurfing.

Παρά το βραχώδες έδαφος της, η Λήμνος είναι αρκετά εύφορο νησί με εξαιρετικής ποιότητας προϊόντα όπως: σιτηρά, όσπρια, κρασί, σύκα, σταφίδες, αμύγδαλα και θυμαρίσιο μέλι. Εδώ παράγεται και το θαυμάσιο λευκό κρασί "Λήμνος" με το ιδιαίτερο άρωμα και την λεπτή γεύση. Περιζήτητα είναι και τα γαλακτοκομικά προϊόντα της Λήμνου όπως η φέτα, η σαλαμούρα και το βαρελάκι.

Η Λήμνος έχει άφθονο και εκλεκτό ψάρι. Οι βραχώδεις ακρογιαλιές της, αλλά και οι πολυάριθμες ξέρες γύρω από το νησί, το καθιστούν σαν ένα ιδανικό μέρος για υποβρύχιο ψάρεμα.

Μύρινα

Η Μύρινα ή Κάστρο, πρωτεύουσα και λιμάνι, είναι ένας από τους αρχαίους οικισμούς του νησιού (4.342 κάτοικοι). Η αρχιτεκτονική μορφή της πόλης είναι ένα κράμα από παλιά και σύγχρονα κτίρια. Σώζονται ερείπια κλασικής οχύρωσης και κλασικό νεκροταφείο. Από επιγραφές πιστοποιείται η ύπαρξη ιερού της Άρτεμης. Εντυπωσιακό το κάστρο της.

Αξιοθέατο αποτελεί το Αρχαιολογικό Μουσείο με ευρήματα ανασκαφών από τη Μύρινα, την Ηφαιστεία και το Καβείριο. Περιέχει ανάγλυφα, ειδώλια, αγγεία και γλυπτά της Αρχαϊκής, Κλασικής και Ελληνιστικής Περιόδου. Επίσης, αντικείμενα από ανασκαφές στον προϊστορικό οικισμό της Πολιόχνης. Η αξιόλογη εκκλησία της Αγίας Παρασκευής, στο Θάνο, 4 χλμ Ν από τη Μύρινα.

Καμίνια

Μικρό χωριό, χτισμένο δίπλα στην παραλία, με 323 κατοίκους, 28 χλμ Α από τη Μύρινα. Εδώ βρέθηκε ενεπίγραφη στήλη σε λημνιακή διάλεκτο και σχετιζόμενη από τους ειδικούς με την ετρουσκική.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Κάτω από το ακρωτήρι Βοροσκόπος (αρχαία Βρόσκοπος) η προϊστορική Πολιόχνη (στην Α ακτή) ένας από τους καλύτερα διατηρημένους οχυρωμένους προϊστορικούς συνοικισμούς της Ελλάδας, ο οποίος ιδρύθηκε κατά τη λιθοχαλκή εποχή και εγκαταλείφθηκε στην περίοδο του χαλκού. Βρέθηκαν τέσσερις οικισμοί (ανασκάφηκαν από τους Ιταλούς, 1931-36) χτισμένοι ο ένας πάνω στον άλλο. Στο ανώτερο στρώμα, τα ερείπια μιας ανοχύρωτης πόλης, της Εποχής του Χαλκού (1300 π.Χ.). Κάτω απ' αυτή, προμυκηναϊκή πόλη και ακόμη πιο κάτω, δυο πόλεις των Νεολιθικών Χρόνων. Η παλιότερη από αυτές ανήκει στην 4η χιλιετία π.Χ., ενώ η νεότερη έχει σπίτια με πέτρινα λουτρά, τα πρώτα στον ελληνικό κόσμο. Τα τείχη της

δεύτερης πόλης, με πύργους και πύλες, έχουν ύψος 5 μ. Η Πολιόχνη είναι ο αρχαιότερος νεολιθικός οικισμός του Αιγαίου. Το τέλος της ζωής του τοποθετείται γύρω στο 1600 π.Χ. και φαίνεται να οφείλεται σε φοβερό σεισμό ή σε μεγάλες γεωλογικές μεταβολές. Συμπίπτει με την καταστροφή της Σαντορίνης από την έκρηξη του ηφαιστείου της.

- Η εκκλησία της Κοίμησης της Θεοτόκου, 19ου αι.

Κοντοπούλι

Μεσόγειο χωριό, χτισμένο κοντά σε δυο μικρές γραφικές λίμνες, με 650 κατοίκους, 29 χλμ ΒΑ από τη Μύρινα.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Οι αρχαίες περιοχές στην ακτή του κόλπου της Πουρνιάς, ΒΔ του νησιού.
- Η Ηφαιστεία, Η Ηφαιστεία, υπήρξε η κυριότερη πόλη της Λήμνου στους Κλασικούς Χρόνους. Διατηρείται τμήμα ελληνο-ρωμαϊκού θεάτρου και θεμέλια σπιτιών της όψιμης αρχαιότητας. Οι ανασκαφές έφεραν στο φως ερείπια ακρόπολης και νεκροταφείο με ταφές 5ου. 4ου αι. π.Χ. Στο εσωτερικό του οχυρωμένου περιβόλου της Ηφαιστείας ήρθαν στο φως πολυάριθμες οικίες του “τυρρηνικού” στρώματος, δηλαδή εκείνου που προηγείται του αθηναϊκού αποικισμού, ένα ιερό του 7ου - 6ου π.Χ. αι. με ενδιαφέροντα πήλινα ειδώλια και αρχιτεκτονικά ομοιώματα, ένα θέατρο του 5ου - 4ου π.Χ. αι., το οποίο υπέστη τροποποιήσεις στους ρωμαϊκούς χρόνους, και μερικές τρίκλιτες παλαιοχριστιανικές βασιλικές. Στις τυρρηναϊκές νεκροπόλεις της Ηφαιστείας επικρατούσε αποκλειστικά η συνήθεια της καύσεως των νεκρών. Οι ελικοειδείς διακοσμήσεις των αγγείων που βρέθηκαν στους τάφους μαρτυρούν τη διατήρηση της μυκηναϊκής παραδόσεως- δεν λείπουν όμως και τα ανατολίζοντα διακοσμητικά στοιχεία.
- Το Καβείριο, Τρία περίπου χιλιόμετρα βόρεια της Ηφαιστείας (στη θέση Χλόη) ανακαλύφθηκαν τα ερείπια του ιερού των Καβείρων. Λόγω της ηφαιστειακής

φύσεως του νησιού στη Λήμνο αναπτύχθηκαν πολύ νωρίς χθόνιες λατρείες της Γης, του Ηφαίστου και των Καβείρων. Το Καβείριο είναι ίσως αρχαιότερο και από το ιερό των Καβείριων της Σαμοθράκης. Τα ερείπια που βρέθηκαν εκεί χωρίζονται με ένα χαντάκι. Στη μια πλευρά υπάρχει ένα τελεστήριο ή αίθουσα μύησης, ένα ανάκτορο και μια στοά. Στην άλλη (βόρεια), ένα μεγάλο τελεστήριο, με 12 δωρικές κολόνες στην πρόσοψή του. Πρόκειται για νεότερο οικοδόμημα, Ελληνιστικής Περιόδου. (Οι επιγραφές που βρέθηκαν στο ιερό χρονολογούνται από τον 5ο αι. π.Χ. ως τον 3ο αι. μ.Χ.).

Μούδρος

Κεφαλοχώρι, απλωμένο στο μυχό του ομώνυμου όρμου, με 1.038 κατοίκους. Απέχει 27 χλμ Α από τη Μύρινα. Είναι το δεύτερο λιμάνι του νησιού και άλλοτε πρωτεύουσά του. Ο όρμος του Μούδρου θεωρείται από τους ασφαλέστερους στη Μεσόγειο και έπαιξε σημαντικό ρόλο στη νεότερη ιστορία μας. Ήταν ορμητήριο του στόλου μας στους Βαλκανικούς Πολέμους και του συμμαχικού στον Α Παγκόσμιο Πόλεμο. Αξιοθέατο αποτελεί η εκκλησία του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου.

ΑΓΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ

Οφείλει το όνομά του στον Άγιο Ευστράτιο, ο τάφος του οποίου βρίσκεται στο νησί. Ο Άγιος Ευστράτιος με έκταση 42 τ.χλμ είναι το τρίτο και μικρότερο νησί του νομού. Το μοναδικό χωριό και λιμάνι είναι ο Άγιος Ευστράτιος στα βορειοδυτικά του νησιού με πιο ψηλό σημείο το βουνό Σημάδι (298 μ.). Ο συνολικός πληθυσμός του, κατά την απογραφή του 1991, είναι 286 κάτοικοι. Το νησί απέχει από τη Λήμνο 21 ν.μ. (από τη Μύρινα)

Ο Άγιος Ευστράτιος είναι από τα πιο

'παρεξηγημένα' νησιά του Αιγαίου γνωστός ως επί το πλείστον ως τόπος εξορίας κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου.

Το έδαφος του ηφαιστιογενές και η μεγαλύτερη πεδιάδα του βρίσκεται στο βορειοανατολικό μέρος, στη θέση Αλωνίτσι, όπου παλαιότερα ήταν εκτεταμένος αμπελώνας. Μια μικρότερη κοιλάδα βρίσκεται στις παρυφές του σημερινού οικισμού. Η υψηλότερη κορυφή είναι το 'Σημάδι', με υψόμετρο 298 μέτρων.

Το νησί έχει λίγη βλάστηση ιδιαίτερα στα βορειοανατολικά όπου υπάρχουν διάσπαρτες μικρές δασώδεις εκτάσεις που αποτελούνται κυρίως από βελανιδιές.

Γύρω από το νησί υπάρχουν αρκετά μικρονήσια και βραχονησίδες από τις οποίες οι σημαντικότερες είναι το Δασκαλιό, η Βέλια και οι Δώδεκα Απόστολοι.

Ο οικισμός και το λιμάνι του Αγίου Ευστρατίου βρίσκονται στο βορειοδυτικό τμήμα του νησιού. Το χωριό είναι σχετικά νέο δεδομένου ότι μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1968 οι κάτοικοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα παλαιά σπίτια τους και να στεγαστούν στον νέο οικισμό που ανεγέρθηκε.

Αξιοθέατα αποτελούν:

- Οι μικροί όρμοι από το λιμάνι μέχρι το ακρωτήριο Τρυπητή.

- Τα ξωκλήσια σπαρμένα παντού.
- Αρχαϊκά ερείπια (από τη μοναδική αρχαία πόλη Νέαι) κοντά στη θέση Ρέμα.
- Στο λιμάνι, ο τάφος του Αγίου Ευστράτιου (9ος αιώνας) που έδωσε το όνομά του στο νησί.
- Πολλά σπήλαια συναντάμε στο νότιο μέρος, στη Μύτη. Κοντά στον Άγιο Ευστράτιο

Γύρω Νησιά

Ο Ρούμπας στο ανατολικό ακρωτήριο και οι Άγιοι Απόστολοι στο βόρειο, κοντά στη θέση Καλαμάκι.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Με βάση τα στοιχεία απογραφής πληθυσμού 2001, ο πληθυσμός της Περιφέρειας έφθασε στους 206.121 κατοίκους, αυξανόμενος κατά 3% περίπου στη δεκαετία 1991-2001, με ρυθμούς μεγαλύτερους εκείνων της δεκαετίας του 1981-1991, αλλά μικρότερους από τους αντίστοιχους σε επίπεδο Χώρας. Γενικά, η Περιφέρεια βίωσε σημαντική μείωση του πληθυσμού της ως το 1981 (-23% από το 1961 ως το 1981), ενώ έκτοτε, ο πληθυσμός έχει σημειώσει μικρή αύξηση (+6% από 1981 έως 2001, Πίνακας 3).

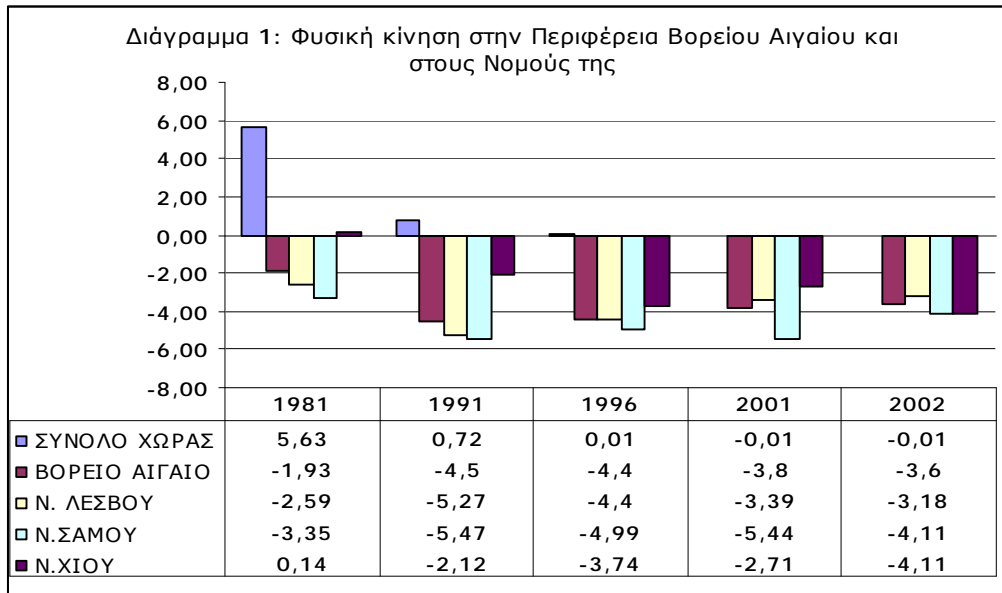
Πίνακας.3. Πληθυσμός των νησιών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου 1961-2001

	1961	1971	1981	1991	2001
<i>B. Αιγαίο</i>	254.486	210.459	195.004	199.231	206.121
N. Λέσβου	140.247	114.802	104.620	105.082	109.118
Αγ. Ευστράτιος	1.061	422	296	286	371
Λέσβος	117.371	97.008	88.601	87.151	90.643
Λήμνος	21.808	17.367	15.721	17.645	18.104
Μεγαλονήσι	7	5	2	0	0
N. Σάμου	52.016	41.709	40.519	41.965	43.595
Ικαρία	9.577	7.702	7.559	7.546	8.312
Φούρνοι	1.170	1.195	1.203	1.233	1.329
Σάμος	41.124	32.664	31.629	33.032	33.806
Θύμιανα	145	139	121	147	140
Σαμιοπούλα		7	5	7	5
Αγ. Μηνάς		2	2	0	3
N. Χίου	62.223	53.948	49.865	52.184	53.408
Χίος	60.061	52.487	48.700	51.060	51.936
Οινούσες	1.580	966	703	681	1.050
Ψαρά	576	487	460	438	422
Πασάς	6	8	2	5	0

Πηγή ΕΣΥΕ

Παρά την αύξηση του πληθυσμού, κατά την εικοσαετία 1981-2001, οι ποιοτικοί δείκτες συνεχίζουν να παρουσιάζουν ιδιαίτερα αρνητική εικόνα. Έτσι, η φυσική κίνηση (γεννήσεις –

θάνατοι) είναι έντονα αρνητική ήδη από τη δεκαετία του 1980, γεγονός που δείχνει ότι η αύξηση του πληθυσμού οφείλεται σε θετική (εισερχόμενη) μετανάστευση, είτε από αλλοδαπούς, είτε από ηλικιωμένους, όπως φαίνεται στους αντίστοιχους δείκτες γήρανσης.

Όπως αναφέρθηκε, ο πληθυσμός είναι γενικά γηρασμένος, με το δείκτη γήρανσης το 2001 (κάτοικοι > 65 ετών / κάτοικοι < 15 ετών) στο 1,42, όταν για τη Χώρα είναι στο 1,10 (Πίνακας 4). Η χωρική εξέταση της γήρανσης δείχνει ότι όλα τα νησιά (πλην των Φούρνων) έχουν δείκτη γήρανσης υψηλότερο από τον αντίστοιχο της χώρας, το 2001. Η κατανομή ανά φύλο δείχνει ότι οι δείκτες γήρανσης είναι υψηλότεροι για τις γυναίκες της Περιφέρειας, όπως ισχύει και στο σύνολο της Χώρας, με κάποιες μόνο διαφοροποιήσεις όπως τα Ψαρά, όπου η κατάσταση είναι αντίστροφη. Συνολικά, ο μικρότερος δείκτης γήρανσης συναντάται στους Φούρνους και ακολουθεί η Χίος και η Λήμνος, ενώ ο μεγαλύτερος δείκτης εμφανίζεται στον Άγιο Ευστράτιο (Πίνακας 4). Από την περαιτέρω εξέταση δε, των μεγάλων αστικών κέντρων των Νομών, διαπιστώνεται ότι σε αυτά συγκεντρώνεται το σημαντικότερο μέρος του νεανικού

πληθυσμού, με τους περισσότερους ηλικιωμένους, αντίστοιχα, να συγκεντρώνονται στην ύπαιθρο.

Πίνακας 4. Δείκτης γήρανσης στα νησιά της Περιφέρειας Β. Αιγαίου

	Δείκτης γήρανσης	Δείκτης γήρανσης άνδρες	Δείκτης γήρανσης γυναίκες
Ελλάδα	1,10	0,95	1,25
Β. Αιγαίο	1,42	1,26	1,59
Ν. Λέσβου	1,44	1,27	1,63
Δ. Μυτιλήνης	1,09	0,92	1,28
Ν. Λέσβου εκτός Δ. Μυτιλήνης	1,63	1,46	1,82
Αγ. Ευστράτιος	2,10	2,00	2,21
Λέσβος	1,48	1,31	1,66
Λήμνος	1,25	1,07	1,44
Ν. Σάμου	1,49	1,35	1,63
Δ. Βαθέως	1,24	1,05	1,43
Ν. Σάμου εκτός Δ. Βαθέως	1,60	1,48	1,72
Ικαρία	1,80	1,84	1,77
Φούρνοι	1,09	1,08	1,10
Σάμος	1,44	1,26	1,63
Ν. Χίου	1,30	1,15	1,47
Δ. Χίου	0,99	0,85	1,15
Ν. Χίου εκτός Δ. Χίου	1,60	1,44	1,77
Χίος	1,23	1,14	1,46
Οινούσσες	1,68	1,49	1,94
Ψαρά	1,83	2,33	1,50

Πηγή: Απογραφή 2001.

Τα εν λόγω στοιχεία έχουν ιδιαίτερη σημασία για το βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό της Περιφέρειας, καθώς δείχνουν την ανάγκη αύξησης χρήσης / ζήτησης υποδομών υγείας και φροντίδας ηλικιωμένων στο μέλλον, μείωση της ζήτησης υποδομών εκπαίδευσης στην ύπαιθρο και μακροπρόθεσμα μείωση του πληθυσμού των απομακρυσμένων οικισμών.

Όσον αφορά στην Αστικότητα, στην Περιφέρεια οι πόλεις είναι λίγες, με σημαντικότερη την πρωτεύουσα Μυτιλήνη, ενώ ακολουθεί η Χίος και η Σάμος. Τυπικά, οι υπόλοιποι οικισμοί δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως πόλεις, αλλά χαρακτηρίζονται ως αστικές περιοχές με τη νέα κατάταξη της ΕΣΥΕ (κατάργηση των ημιαστικών περιοχών, δηλαδή οικισμών με πληθυσμό 2.000 ως 10.000 κατοίκους). Έτσι, το ποσοστό αστικότητας είναι χαμηλό σε σχέση με το αντίστοιχο της Χώρας, με πολλούς όμως μικρούς οικισμούς να λειτουργούν ως προάστια στα αστικά κέντρα της, γεγονός που επιβαρύνει τη χρήση των μεταφορικών

υποδομών και δημιουργεί σημαντικά κυκλοφοριακά προβλήματα και προβλήματα στάθμευσης των αυτοκινήτων σε αυτά.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί, ότι το ποσοστό των αλλοδαπών κατοίκων της Περιφέρειας είναι σημαντικό, αλλά μέχρι και το 2001, χαμηλότερο από το αντίστοιχο της Χώρας (5,2% στους Ν. Λέσβου και Σάμου και 4,9% στο Ν. Χίου σε σχέση με 7,3% στο σύνολο της χώρας το 2001, ποσοστά που αναμένεται να έχουν αυξηθεί σήμερα). Η πλειονότητα είναι Αλβανικής υπηκοότητας (51% στο Ν. Λέσβου, 60% στο Ν. Σάμου και 39% στο Ν. Χίου) και κυρίως άνδρες, αν και υπάρχουν πλέον και πολλές οικογένειες. Η εισροή των αλλοδαπών μεταναστών επιδρά τόσο στην αύξηση του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας, όσο και στη μείωση των δεικτών γήρανσης, καθώς πρόκειται, κυρίως, για εργαζόμενους μικρής ηλικίας και με υψηλότερο ποσοστό γεννητικότητας από αυτό των Ελλήνων.

Τεχνικοοικονομικά στοιχεία

Στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου σημειώνονται υψηλά ποσοστά ανεργίας (11,3 % στο σύνολο, 57,5% μακράς διάρκειας άνεργοι από τους οποίους το 15,6% είναι γυναίκες και το 30,1% νέοι).

Το 1998 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην περιφέρεια αντιπροσώπευε το 74% του μέσου όρου της χώρας και το 60,8% του Κοινοτικού μέσου όρου με αποτέλεσμα η περιφέρεια να βρίσκεται στη θέση μεταξύ 170 και 179 σε σύνολο 179 περιφερειών της ΕΕ. Σε αυτό το σημείο είναι σκόπιμο να αναφέρουμε ότι σύμφωνα με στοιχεία του 1998, δηλαδή πριν την ανάληψη δράσεων προς όφελος των νησιών του Αιγαίου το ΑΕΠ της περιφέρειας αντιπροσώπευε το 44,5% του Κοινοτικού μέσου όρου.

ΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

α. Φυσικογεωγραφική μορφολογία / Διοικητική διάρθρωση

- Μεγάλες διαφοροποιήσεις των νησιών, στο μέγεθος, στο ανάγλυφο του εδάφους, στις χρήσεις γης και στις ακτογραμμές
- Μεγάλες αποστάσεις των νησιών τόσο μεταξύ τους, όσο και από την Ηπειρωτική Ελλάδα.

β. Δημογραφικά χαρακτηριστικά / Αγορά εργασίας

- Όχι έντονα δημογραφικά προβλήματα, αλλά αρνητικότερα στοιχεία από εκείνα της Χώρας και με κυρίαρχο πρόβλημα τη γήρανση του πληθυσμού
- Έντονα διαρθρωτικά προβλήματα στην Αγορά Εργασίας της Περιφέρειας, ιδιαίτερα στο γυναικείο πληθυσμό, σε όλες τις κατηγορίες / επίπεδα του ανθρώπινου δυναμικού (οικονομικά ενεργός πληθυσμός, εργατικό δυναμικό, απασχόληση, ανεργία, ιδιαίτερα στη διαρθρωτική ανεργία, η οποία πριν καταστεί μακροχρόνια μετακινείται στον μη οικονομικά ενεργό πληθυσμό και έτσι δεν εμφανίζονται μεγάλα ποσοστά ανεργίας).

γ. Το αναπτυξιακό πρότυπο και η παραγωγική δομή της Περιφέρειας

Βορείου Αιγαίου

- Η οικονομία των νησιών μας χαρακτηρίζεται από αργή μεταβολή του παραδοσιακού παραγωγικού προτύπου, ακολουθώντας διαφορετικούς χρόνους εξέλιξης από νησί σε νησί.
- Διαφορετικά παραγωγικά πρότυπα από νησί σε νησί, ιδιαίτερα στα πέντε μεγάλα νησιά της Περιφέρειας, οφειλόμενη αυτή η διαφορά κυρίως σε κοινωνικο-πολιτισμικά στοιχεία κάθε νησιού.
- Τα περισσότερα νησιά έχουν να επιδείξουν σημαντική παραγωγική βάση με έντονα όμως διαρθρωτικά προβλήματα και εκεί οφείλεται ο αργός μετασχηματισμός του παραδοσιακού παραγωγικού προτύπου προς ένα σύγχρονο και δυναμικό πρότυπο.
- Στα περισσότερα νησιά βασικός παραγωγικός τομέας είναι ο πρωτογενής, με κυρίαρχα προϊόντα εκείνα που αντιμετωπίζουν προβλήματα διάθεσης στην εθνική και διεθνή αγορά.
- Ο μεταποιητικός τομέας, άμεσα συνδεδεμένος με τη πρωτογενή παραγωγή, είναι ισχνός

παραδοσιακού χαρακτήρα και συρρικνούμενος

- Ο τριτογενής τομέας στα περισσότερα νησιά ταυτίζεται με τον τουρισμό με έντονη διαφοροποίηση στη Χίο και μικρότερη διαφοροποίηση στη Λέσβο.

δ. Περιβαλλοντική κατάσταση της Περιφέρειας

- Δεν παρατηρούνται σημαντικά προβλήματα ρύπανσης του περιβάλλοντος, εκτός ελάχιστων σημειακών προβλημάτων στη ρύπανση των νερών από την ανεξέλεγκτη απόρριψη λυμάτων.
- Δεν έχει επιλυθεί το πρόβλημα της διαχείρισης στερεών απορριμμάτων και δημιουργούνται κίνδυνοι προσβολής του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα κατά τη θερινή περίοδο, λόγω τουριστικής δραστηριότητας.
- Υφίσταται κίνδυνος διατάραξης των οικοσυστημάτων και των βιοτόπων από τα χημικά κατάλοιπα λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, ενώ δεν έχουν ληφθεί ιδιαίτερα μέτρα προστασίας των αναγνωρισμένων οικοσυστημάτων.
- Οικιστικές και παραγωγικές πιέσεις στις παραθαλάσσιες περιοχές, με κίνδυνο αλλοίωσης του περιβάλλοντος.
- Αρνητικές επιπτώσεις στη χλωρίδα των δασών από πυρκαγιές και υπερβόσκηση.
- Σε γενικές γραμμές η περιβαλλοντική κατάσταση της Περιφέρειας δεν είναι αρνητική και οι όποιες επιβαρύνσεις έχει υποστεί το περιβάλλον είναι αναστρέψιμες, εφόσον ληφθούν έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα.

ε. Ο ρόλος και η θέση της Περιφέρειας στο Εθνικό, Ευρωπαϊκό και Διεθνές οικονομικό περιβάλλον

- Η γεωγραφική θέση και ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου συντελούν στη δυσμενή χωροταξική ένταξή της στον Εθνικό και Ευρωπαϊκό χώρο, προσδίδοντας σ' αυτή διπλή ή/και τριπλή περιφερειακότητα.
- Η Περιφέρεια παραμένει εκτός των κύριων αξόνων διαπεριφερειακού χαρακτήρα
- Ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας με τα απομακρυσμένα μεταξύ τους νησιά περιορίζει τις δυνατότητες λειτουργικής ενοποίησης του χώρου της Περιφέρειας.
- Η συρρίκνωση του δευτερογενή τομέα, το παραδοσιακό αγροτικό πρότυπο και η αναδυόμενη θερινή τουριστική δραστηριότητα, τονίζουν την εποχικότητα των οικονομικών

δραστηριοτήτων, με έντονους φόρτους το θέρος και μεγάλη ύφεση τους φθινοπωρινούς και χειμερινούς μήνες.

- Η εμβέλεια της Περιφέρειας πέραν των συνόρων της Χώρας είναι περιορισμένη λόγω απουσίας του κατάλληλου δικτύου συνδυασμένων μεταφορών.
- Το ιστορικο-πολιτισμικό υπόβαθρο της Περιφέρειας, σε συνδυασμό με τις εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες του Πανεπιστημίου Αιγαίου και με την τουριστική δραστηριότητα, δημιουργεί θετικές προοπτικές δυναμικότερης παρουσίας της στο διεθνή χώρο.

Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ο όρος Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα μπορεί να ορισθεί ως η ικανότητα μιας Περιφέρειας να προκαταλάβει και να προσαρμοσθεί επιτυχώς στις εσωτερικές και εξωτερικές οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις, προσφέροντας νέες οικονομικές ευκαιρίες σε επιχειρήσεις, περιλαμβανομένης της προσφοράς θέσεων εργασίας με στόχο την δημιουργία αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης και την βελτίωση της ποιότητας της ζωής των πολιτών της, δηλαδή να οδηγηθεί σε καλύτερο βιοτικό επίπεδο.

Για την Περιφέρειά του Βορείου Αιγαίου η ανταγωνιστικότητα αποτελεί και αποτέλεσε βασικό τομέα παρέμβασης της αναπτυξιακής διαδικασίας αφού υλοποιήθηκαν δράσεις στήριξης των επιχειρήσεων για παραγωγικές επενδύσεις σε όλους τους τομείς της οικονομίας α'γενής, β'γενής, γ'γενής και υπηρεσίες, στην δημιουργία φορέων και δομών στήριξης των επιχειρήσεων όπως π.χ. τα Κέντρα υποδοχής επενδυτών (Κ.Υ.Ε.) τα (ΚΕΤΑ) τα οποία λειτουργούν σε κάθε Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και αποτελούν τους βασικούς μοχλούς ενημέρωσης και κινητοποίησης των επιχειρηματιών.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στο πλαίσιο του ΠΕΠ 2000 – 2006 ενισχύονται περίπου 142 επιχειρήσεις στον τομέα του τουρισμού, 145 στον τομέα της μεταποίησης καθώς και επενδύσεις του αγροτικού χώρου για την ίδρυση νέων και τον εκσυγχρονισμό υφισταμένων. Πρέπει όμως να επισημάνουμε ότι, αν και οι παρεμβάσεις αυτές έχουν συμβάλει θετικά στην βελτίωση των δεικτών της οικονομίας π.χ. Α.Ε.Π. στο 87% του Μ.Ο. της χώρας, ρυθμός ανάπτυξης 3,9 και ανεργία 8,2 εντούτοις η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της Περιφέρειας παραμένει σε χαμηλά επίπεδα έναντι άλλων Περιφερειών της χώρας και της Ε.Ε. γεγονός που οφείλεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της νησιωτικότητας που με την σειρά τους οδηγούν σε υψηλό κόστος παραγωγής, κάνοντας τα προϊόντα των νησιωτικών επιχειρήσεων μη ανταγωνιστικά και αφ'ετέρου στο γεγονός ότι η οικονομία των νησιών είναι ακόμη προσανατολισμένη προς δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας.

Τα αδύνατα σημεία που αντιμετωπίζει η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας των νησιών του Βορείου Αιγαίου, όπως η χαμηλή παραγωγικότητα του πρωτογενή τομέα, το χαμηλό επίπεδο τεχνολογικού εξοπλισμού, αδύναμες μεταποιητικές μονάδες, χαμηλός βαθμός επιχειρηματικότητας στην τουριστική δραστηριότητα, χαμηλό επίπεδο βασικών υποδομών, δύσκολη επικοινωνία μεταξύ των νησιών, μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων και η έλλειψη κλαδικών / τομειακών συνεργασιών, η έλλειψη πρώτων υλών, η επιβάρυνση με υψηλό κόστος

μεταφοράς ανθρώπων και υλικών είναι αναγκαίο και απαραίτητο να αντιμετωπισθούν στη νέα προγραμματική περίοδο 2007 – 2013 αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται για την Περιφέρειά του Βορείου Αιγαίου όπως:

1. Ενίσχυση της διεύρυνσης/ εμπλουτισμού και διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος.
2. Στήριξη των Μ.Μ.Ε. μέσω των «Συμβούλων καθοδήγησης».
3. Ευρύτερη εφαρμογή για τις επιχειρήσεις του Βορείου Αιγαίου της δράσης «δίκτυωθείτε».
4. Αξιοποίηση του Internet από το σύνολο των επιχειρήσεων αφού:
 - Ø Διευρύνει τον επιχειρηματικό ορίζοντα
 - Ø Διευρύνει τα όρια της αγοράς
 - Ø Διευκολύνει πρόσβαση στην πληροφορία / γνώση
 - Ø Διευκολύνει της επικοινωνία με προμηθευτές, πελάτες, συνεργάτες.
 - Ø Διευκολύνει τις συναλλαγές με τις δημόσιες αρχές, τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις.
5. Στήριξη των τουριστικών επιχειρήσεων της Περιφέρειας σε ζητήματα πρόσβασης στην πληροφορία και στην τεχνογνωσία.
6. Ενίσχυση της ανάπτυξης καινοτομιών και νέων τεχνολογιών τόσο στην παραγωγική διαδικασία όσο και στην διαχείρισή της (κοστολόγηση, ποιότητα, δίκτυα πωλήσεων).
7. Αξιοποίηση του νέου Αναπτυξιακού Νόμου 3299/04 ο οποίος ενισχύει με υψηλά χρηματοδοτικά κίνητρα (55%) το κόστος των επενδύσεων από επιχειρήσεις του α'γενή, β'γενή, γ'γενή τομέα, ή εναλλακτικά το κόστος της δημιουργούμενης απασχόλησης.
8. Εκπόνηση ειδικών μελετών οι οποίες θα προτείνουν ποιες επενδύσεις και σε ποιο τομέα είναι βιώσιμες ανάλογα με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της κάθε περιοχής.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2000-2006

Την τελευταία εικοσαετία υλοποιήθηκαν σημαντικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο πολιτικών και προγραμμάτων για την ανάπτυξη της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Οι πολιτικές αυτές, ανάλογα με την περίοδο εφαρμογής τους, ενσωμάτωναν τα ειδικά χαρακτηριστικά της κοινοτικής και εθνικής οπτικής για την ανάπτυξη, έχοντας ως κοινό στόχο την άρση της απομόνωσης και περιθωριοποίησης της Περιφέρειας. Σημαντικές όμως παρεμβάσεις πραγματοποιούνται κατά την Προγραμματική Περίοδο, (2000 - 2006) με τις οποίες σε ορισμένους τομείς καλύφθηκαν κατά ένα βαθμό οι αναπτυξιακές ανάγκες της Περιφέρειας, χωρίς να έχουν επιλυθεί τόσο τα προβλήματα προσπελασιμότητας, όσο και τα διαρθρωτικά προβλήματα του κοινωνικο-οικονομικού ιστού.

Η αποτίμηση των παρεμβάσεων κατά την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο (2000 – 2006) έχει ως εξής:

1. Παρεμβάσεις στον τομέα της ανταγωνιστικότητας
2. Παρεμβάσεις στον τομέα υποδομών γενικού οικονομικού συμφέροντος
3. Παρεμβάσεις στον τομέα της αναβάθμισης και προστασίας του περιβάλλοντος
4. Παρεμβάσεις για την ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης
5. Παρεμβάσεις για την ενίσχυση της διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας.

Πιο συγκεκριμένα:

1.ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Στην Τρίτη Προγραμματική Περίοδο 2000-2006, όσον αφορά στο ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου, οι δράσεις ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας αφορούν τόσο τον Άξονα 3, όσο και τον Άξονα 4. Οι δράσεις αφορούν τόσο υποδομές, στον τομέα του εναλλακτικού τουρισμού, όσο και ενέργειες άμεσης ενίσχυσης επιχειρήσεων στην μεταποίηση και τουρισμό. Από τα έως σήμερα στοιχεία της υλοποίησης έχουν ενισχυθεί 147 επιχειρήσεις στον τουρισμό (ίδρυση και εκσυγχρονισμός μέσω Κ(ΕΚ) 70/2001 και Ν. 2601/98) και 125 στην μεταποίηση, ενώ προβλέπονται επιπλέον ενισχύσεις έως το τέλος της προγραμματικής περιόδου. Στον αγροτικό τομέα, η ενίσχυση μέσω των σχεδίων βελτίωσης ανέρχεται ήδη σε 413 επενδύσεις, ενώ η επιχειρηματικότητα θα ενισχυθεί και μέσω των δράσεων στις περιοχές ΟΠΑΑΧ καθώς και άλλων δράσεων (π.χ. προβολής / προώθησης κλπ), που υλοποιούνται από τον Άξονα 4 «Αγροτική Ανάπτυξη».

Μέσω, τέλος, των Τομεακών Παρεμβάσεων κυρίως στο πλαίσιο του Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα» και του ΕΠΑΑΥ, ενισχύεται η ανταγωνιστικότητα, με σημαντικό αριθμό επιχειρήσεων να ενισχύονται στην κατεύθυνση του τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού. Το ύψος των παρεμβάσεων αυτών ανέρχεται στα 205 εκατ. Ευρώ, περίπου.

Γενικότερα, συμπεραίνεται ότι από την υλοποίηση των παρεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, φαίνεται πρώτιστα να ευνοείται ο εκσυγχρονισμός των μονάδων, χωρίς όμως να ενισχύεται σε σημαντικό βαθμό η ανταγωνιστικότητα και η εξωστρέφειά τους, καθώς η παραγωγική διαδικασία δεν ενσωμάτωσε νέες τεχνικές για τη δημιουργία καινοτομικών προϊόντων.

2.ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΕΝΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ

Για τη βελτίωση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος για την ανάπτυξη του τουρισμού έγιναν την τελευταία 20ετία μια σειρά από έργα και παρεμβάσεις σε καίριους τομείς όπως, οι μεταφορές και συγκοινωνίες, οι υποδομές εκπαίδευσης και οι υποδομές υγείας. Πιο συγκεκριμένα:

Κατά την προγραμματική περίοδο 2000 – 2006 στο πλαίσιο του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου υλοποιήθηκαν ή / και υλοποιούνται τα εξής:

- στον τομέα των λιμενικών υποδομών, εκτελούνται έργα σε 6 λιμάνια της Περιφέρειας ενώ ολοκληρώνεται η Μαρίνα Μυτιλήνης,
- στον τομέα των έργων οδοποιίας, υλοποιούνται / αναμένεται να υλοποιηθούν παρεμβάσεις βελτίωσης και νέας χάραξης σε 110 περίπου χλμ. εθνικού και επαρχιακού / διακοινοτικού δικτύου
- έχουν προγραμματιστεί και πραγματοποιούνται παρεμβάσεις στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, σε έκταση 6.600 τ.μ., με την δημιουργία 148 δωματίων σε φοιτητικές εστίες.
- στον τομέα της υγείας έχει ήδη ολοκληρωθεί η προμήθεια εξοπλισμού στα Νοσοκομεία Μυτιλήνης και Λήμνου, ενώ υλοποιούνται παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού και επέκτασης στο Νοσοκομείο Χίου και σε 6 από τα 7 Κέντρα Υγείας της Περιφέρειας.

Παράλληλα, στο πλαίσιο των λοιπών προγραμμάτων που υλοποιούνται κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, οι παρεμβάσεις στους τομείς των μεταφορών, του πολιτισμού, της εκπαίδευσης και της υγείας-πρόνοιας, ανέρχονται σε 108,8 εκατ. Ευρώ περίπου.

Επίσης, σημαντικά έργα μηχανοργάνωσης και πληροφορικής έχουν προγραμματιστεί για τα 5 Νοσοκομεία και στα 7 κέντρα υγείας μέσω του Ε.Π. ΚτΠ. Επίσης, 2 έργα τηλεϊατρικής χρηματοδοτήθηκαν μέσω της Κ.Π. INTERREG III A/ Ελλάδα – Κύπρος.

Τέλος από το Ε.Π. ΚτΠ (Μέτρο 3.2 «Επικοινωνίες») θα υποστηριχθούν δράσεις ΚτΠ για την εξυπηρέτηση του πολίτη, με σύστημα περιφερειακής και τοπικής ηλεκτρονικής διακυβέρνησης

3.ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Το περιβάλλον ενισχύθηκε μέσω των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, στις διάφορες φάσεις εφαρμογής της αναπτυξιακής παρέμβασης, ο παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν ή / και πραγματοποιούνται έχουν ως εξής:

Οι παρεμβάσεις για το περιβάλλον υλοποιούνται μέσα από τα Μέτρα 1.3. και 2.1., αλλά και μέσω των Μέτρων του Άξονα 4. Με βάση τον προγραμματισμό των δράσεων, αλλά και με τη μέχρι σήμερα υλοποίηση, στις δράσεις για το περιβάλλον κυριαρχούν οι παρεμβάσεις στα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης, συνολικού μήκους 60 και 65 χλμ, αντίστοιχα, η δημιουργία / ολοκλήρωση 5 ΕΕΛ, οι παρεμβάσεις σε περιοχές Natura, σε έκταση που υπερβαίνει τα 3.000 στρέμματα, καθώς και οι αναδασώσεις σε έκταση 800 περίπου στρεμμάτων. Η έντονη ανάγκη για έργα περιβάλλοντος της Περιφέρειας, διαφαίνεται και από το γεγονός ότι κατά τη διαδικασία της Αναθεώρησης του Προγράμματος, τα Μέτρα του Περιβάλλοντος ενισχύθηκαν με πολύ σημαντικούς πόρους της τάξης των 45 εκατ. Ευρώ. Με βάση τα παραπάνω έργα τα αποτελέσματα που αναμένονται είναι:

- Κάλυψη αναγκών ύδρευσης σε ποσοστό 4,3% του συνολικού πληθυσμού
- Κάλυψη αναγκών σε δίκτυα αποχέτευσης, σε ποσοστό 40% των κατοίκων που διαμένουν σε οικισμούς (Δ.Δ.) άνω των 2000 κατοίκων
- Κάλυψη αναγκών σε ΕΕΛ, σε ποσοστό 15% των κατοίκων σε οικισμούς άνω των 2000 κατοίκων.

Επιπλέον, ο τομέας του περιβάλλοντος ενισχύθηκε από τις παρεμβάσεις του Ταμείου Συνοχής, στο πλαίσιο του οποίου υλοποιήθηκαν (Ταμείο Συνοχής I και II) και εξακολουθούν να υλοποιούνται (Ταμείο Συνοχής III) τα εξής έργα: α) Ύδρευση – Αποχέτευση και Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Αστικών Λυμάτων Μυτιλήνης, β) Ύδρευση – Αποχέτευση Μυτιλήνης, γ) Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων στη νήσο Σάμο, δ) Ύδρευση- Αποχέτευση και Διάθεση λυμάτων Δήμου Ερεσού-Αντίσσης, ε) Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων Νομού Λέσβου.

Η κάλυψη αναγκών σε ΕΕΛ από τις προαναφερόμενες παρεμβάσεις ανέρχονται σε

ποσοστό 11,7% του συνολικού πληθυσμού, ενώ σε ΧΥΤΑ καλύπτονται οι ανάγκες στο νησί της Σάμου και μεγάλο μέρος των αναγκών στο νησί της Λέσβου.

4.ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Η στήριξη του ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί έναν από τους βασικούς άξονες πολιτικής, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, από την αρχή εφαρμογής των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, έως και σήμερα.

– οι παρεμβάσεις ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού υλοποιούνται μέσα από τις παραδοσιακές δράσεις κατάρτισης, όσο και από ενέργειες στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων (αστικών, ΟΠΑΑΧ και ΤΠΑ). Με βάση τα στοιχεία από τον σχεδιασμό των προγραμμάτων και την έως σήμερα υλοποίηση, προκύπτει ότι έως το τέλος του 2005 εκτιμάται ότι υλοποιήθηκαν 170 προγράμματα κατάρτισης και θα καταρτίστηκαν 3.200 άτομα. Τέλος, ο προσανατολισμός / υλοποίηση των δράσεων ανθρώπινου δυναμικού και στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων (χωρικού ή/ & τομεακού προσανατολισμού), αποτέλεσε ένα θετικό βήμα, κυρίως αναφορικά με το ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην διαδικασία στήριξης του ανθρώπινου δυναμικού.

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η αποτελεσματικότητα εκτιμάται κυρίως αναφορικά με τη βελτίωση των μακροοικονομικών δεικτών, καθώς και με την επίπτωση που είχαν οι παρεμβάσεις αυτές στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

5.ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ, ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στο πλαίσιο της Κ.Π. INTERREG III A/ Ελλάδα - Κύπρος 2000-2006 εντάχθηκαν και έχουν εφαρμογή και στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου 20 έργα συνολικού προϋπολογισμού 16.669.000 Ευρώ. Συγκεκριμένα υλοποιούνται 3 έργα που αφορούν τους ανθρώπινους πόρους και την προώθηση της απασχόλησης συνολικού ύψους 2,4 εκ Ευρώ, 3 έργα που στοχεύουν στην προώθηση της συνεργασίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με π/υ 845 χιλ Ευρώ, 2 έργα στον τομέα της υγείας με π/υ 720 χιλ Ευρώ, 4 έργα στον τομέα του περιβάλλοντος με συνολικό π/υ 10,2 εκ Ευρώ, 6 έργα στον τομέα πολιτισμού με π/υ 2,2 εκατ. Ευρώ και 2 έργα στην Κοινωνία της Πληροφορίας 330 χιλ Ευρώ.

Μέσα από την Κ.Π. INTERREG III A/ Ελλάδα - Τουρκία 2000-2006 δίνονται σημαντικές δυνατότητες συνεργασίας ανάμεσα στους φορείς των δύο χωρών σε πολλούς τομείς (υγεία, έρευνα, πολιτισμός κλπ). Το πρόγραμμα αν και ξεκίνησε με μεγάλη καθυστέρηση τελικά φαίνεται ότι δεν θα υλοποιηθεί την περίοδο 2000-2006.

Επίσης, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και οι φορείς της, έχουν αναπτύξει τα τελευταία χρόνια διακρατικές/διαπεριφερειακές συνεργασίες με άλλες Ευρωπαϊκές Περιφέρειες και έχουν συμμετάσχει σε συνεργασίες όπως το Πρόγραμμα "Θράκη – Αιγαίο – Κύπρος" με άξονες τον πολιτισμό & το περιβάλλον και η Κ.Π. Equal που χρηματοδοτείται από το Ε.Κ.Τ.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ, ΚΙΝΔΥΝΩΝ / ΑΠΕΙΛΩΝ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ. (ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT)

Σύμφωνα με τα προαναφερόμενα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, λαμβάνοντας υπόψη και το υφιστάμενο, αλλά και άμεσα προβλεπόμενο οικονομικό / παραγωγικό / αναπτυξιακό και πολιτικο-κοινωνικό εξωτερικό εθνικό / ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον, η εκτίμηση των αναπτυξιακών αδυναμιών, πλεονεκτημάτων, δυνατοτήτων, απειλών και ευκαιριών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου παρουσιάζεται αμέσως πιο κάτω, ενώ ακολουθεί σχετικός Πίνακας με την σύνοψη αυτών των στοιχείων της ανάλυσης.

1 ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ / ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Σημαντικά πλεονεκτήματα / δυνατά σημεία της Περιφέρειας για την επιτάχυνση της πορείας της προς μια αειφόρο ανάπτυξη και πραγματική σύγκλιση προς τις ανεπτυγμένες περιφέρειες της Χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι τα εξής:

- Οι πλούσιοι φυσικοί και ιστορικοπολιτιστικοί της πόροι (ορεινοί όγκοι, ακτές, περιώνυμα αρχαία και βυζαντινά μνημεία, παραδοσιακοί οικισμοί κ.λπ.), οι οποίοι είναι μέχρι σήμερα ελλιπώς αξιοποιημένοι, ενώ η τάση για εναλλακτικό, ποιοτικό τουρισμό συνεχώς αυξάνει προσελκύοντας υψηλού επιπέδου τουριστικό κοινό.
- Η παραγωγή σπάνιας ποιότητας παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων, τα οποία με την κατάλληλη μεταποίηση, συσκευασία και διαδικασίες προώθησης και εφ' όσον αποκτήσουν τίτλους ονομασίας προέλευσης, μπορούν να δημιουργήσουν σημαντικό επίπεδο συμπληρωματικό εισόδημα στον αγροτικό πληθυσμό της Περιφέρειας. Πολλά νησιά έχουν διακριθεί διεθνώς (περισσότερο κατά το παρελθόν και λιγότερο πρόσφατα) για τα μοναδικά γεωργικά προϊόντα τους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η μαστίχα της Χίου και το λάδι Μυτιλήνης.
- Το σχετικά χαμηλό ποσοστό ανεργίας, καθώς και η ομοιογένεια του πληθυσμού.
- Η λειτουργία του Πανεπιστημίου Αιγαίου αποτελεί ένα συγκριτικό πλεονέκτημα για προσέλκυση υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου ανθρώπινου δυναμικού, αλλά και για

ανάπτυξη και διαχείριση / εφαρμογή καινοτομιών στον κοινωνικό και παραγωγικό ιστό της Περιφέρειας.

- Το ανθρώπινο δυναμικό της Περιφέρειας, παρά το σχετικά χαμηλό εκπαιδευτικό του επίπεδο, τα τελευταία χρόνια, με την ενσωμάτωση της πανεπιστημιακής κοινότητας και το σημαντικό ρόλο που αυτή διαδραματίζει, έχει σημειώσει βελτίωση ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά του.

2 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ / ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Οι σημαντικότερες αδυναμίες της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, οι οποίες συμβάλλουν στη χαμηλή ανάπτυξη ή/και εμποδίζουν την αναπτυξιακή πορεία της Περιφέρειας είναι οι εξής:

- Κυρίαρχη αδυναμία της Περιφέρειας αποτελεί ο νησιωτικός της χαρακτήρας, σε σχέση με τη γεωγραφική της θέση και τον μεγάλο αριθμό νησιών, τα οποία ευρίσκονται και σε μεγάλη απόσταση τόσο μεταξύ τους, όσο και από τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας.
- Η ύπαρξη ακόμη αδυναμιών σε βασικές υποδομές όπως σύγχρονα Νοσοκομεία, λιμάνια, σχολεία και υποδομές προστασίας του περιβάλλοντος.
- Το αυξημένο κόστος παραγωγής των προϊόντων της, λόγω πολλών παραγωγών και κυρίως λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της Περιφέρειας
- Ο υψηλός δείκτης γήρανσης του πληθυσμού και τα διαρθρωτικά προβλήματα της αγοράς εργασίας της Περιφέρειας, ιδιαίτερα τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής και απασχόλησης των γυναικών, της μακροχρόνιας ανεργίας και της ανεργίας των νέων, κυρίως των νέων γυναικών.
- Ο χαμηλός βαθμός ενσωμάτωσης καινοτομιών και νέων τεχνολογιών στον υπάρχοντα επιχειρηματικό ιστό της Περιφέρειας.
- Ο σχετικά χαμηλής παραγωγικότητας πρωτογενής τομέας, αλλά και ο χαμηλός βαθμός διασύνδεσης με τους υπόλοιπους κλάδους / τομείς.
- Ο ισχνός / αδύναμος μεταποιητικός τομέας.
- Ο τουριστικός τομέας, χαρακτηρίζεται από χαμηλό βαθμό επιχειρηματικότητας, αδυναμία σύνδεσης του τουρισμού με άλλες τοπικές δραστηριότητες, περιορισμένη χρονική διάρκεια της τουριστικής περιόδου, έλλειψη εξειδίκευσης του εργατικού δυναμικού που

απασχολείται στον τομέα, καθώς και υπερσυγκέντρωση του τουρισμού σε λίγες μόνο περιοχές.

- Η έλλειψη / ανεπάρκεια των υδάτινων πόρων
- Η έλλειψη / ανεπάρκεια του ενεργειακού δυναμικού

3 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ / ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Από τις σημαντικότερες προοπτικές ανάπτυξης / προκλήσεις για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου είναι η ανάπτυξη νέων ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων στον τουρισμό και στην αγροτική και μεταποιητική παραγωγή, σε συνδυασμό με την προστασία και ανάδειξη των πλούσιων φυσικών και πολιτιστικών πόρων, με παράλληλη ανάπτυξη υψηλού επιπέδου λοιπών υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση αυτών των δραστηριοτήτων.

Οι ανταγωνιστικές αυτές δραστηριότητες μπορούν να αναπτυχθούν με την ορθολογική αξιοποίηση των ακόλουθων συντελεστών:

- Των νέων τεχνολογιών σε όλα τα στάδια παραγωγής και λειτουργίας των επιχειρήσεων
- Των προγραμμάτων ανάπτυξης ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και τη δημιουργία ίσων ευκαιριών σε όλους
- Της αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας, προς την κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης
- Των δικτύων και συνεργασιών εντός και εκτός της Περιφέρειας, μεταξύ επιχειρήσεων, Πανεπιστημίων, φορέων σχεδιασμού και διαχείρισης προγραμμάτων ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας
- Της προσέλκυσης ιδιωτικών επενδύσεων για ίδρυση και ανάπτυξη επιχειρήσεων, προς την κατεύθυνση της αγροτικής παραγωγής της Περιφέρειας και της εφαρμογής καινοτομιών με στόχο την εξωστρέφεια της Περιφέρειας
- Της ενημέρωσης και ένταξης νέων και γυναικών σε προγράμματα Επιχειρηματικότητας

4 ΚΙΝΔΥΝΟΙ / ΑΠΕΙΛΕΣ

Ο σημαντικότερος κίνδυνος για την αναπτυξιακή πορεία της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου είναι ο εντεινόμενος ανταγωνισμός στις παραγωγικές / οικονομικές δραστηριότητες τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό / διεθνές επίπεδο.

Παράλληλα όμως, κινδύνους αποτελούν:

- Η επί σειρά ετών εμφάνιση υψηλού ποσοστού μακροχρόνιας ανεργίας
- Η σχετικά χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας
- Η παρατεινόμενη έλλειψη εφαρμογής καινοτομιών και νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία
- Οι ρυθμίσεις της νέας Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, με κυρίαρχο χαρακτηριστικό τη σταδιακή μείωση των ενισχύσεων έως και την κατάργησή τους.
- Η γήρανση του εργατικού δυναμικού που απασχολείται στην γεωργική παραγωγή και η δυσκολία προσαρμογής του στις τεχνολογικές / καινοτομικές εξελίξεις.
- Οι συνεχιζόμενες ελλείψεις σε βασικές υποδομές (μεταφορών, περιβάλλοντος κλπ), οι οποίες προκειμένου να καλυφθούν, δημιουργούν έντονους κινδύνους εγκλωβισμού στο μέχρι σήμερα μοντέλο ανάπτυξης

Στις σελίδες που ακολουθούν παρουσιάζεται πίνακας με την ανάλυση SWOT στη βάση των τεταρτημορίων που ταξινομούνται οι παραπάνω συνιστώσες ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και του αναπτυξιακού προφίλ της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Καλή ποιότητα και μεγάλη ποικιλία παραγόμενων τοπικών προϊόντων (πρωτογενών και μεταποιημένων αγροτικών προϊόντων) • Επώνυμα τοπικά αγροτικά προϊόντα • Τάσεις αύξησης του ακαθάριστου προϊόντος • Ύπαρξη σημαντικών τουριστικών πόρων • Πανεπιστήμιο Αιγαίου • Σχετικά χαμηλή ανεργία • Ομοιογένεια πληθυσμού • Ενσωμάτωση στον κοινωνικό ιστό της πανεπιστημιακής και σπουδαστικής κοινότητας • Πλούσια διάσπαρτη πολιτιστική κληρονομιά • Συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος • Αναλλοίωτο φυσικό περιβάλλον 	<ul style="list-style-type: none"> • Διπλή περιφερειακότητα, με αποτέλεσμα την απομόνωση / δυσκολίες πρόσβασης / επικοινωνίας από τα μητροπολιτικά κέντρα • Χαμηλή παραγωγικότητα του πρωτογενή τομέα • Χαμηλό επίπεδο τεχνολογικού εξοπλισμού & ενσωμάτωση E & T • Αδύναμες μεταποιητικές μονάδες • Χαμηλός βαθμός διακλαδικής – διατομεακής διασύνδεσης • Παραδοσιακά / πλεονασματικά στην ΕΕ γεωργικά προϊόντα • Χαμηλό επίπεδο βασικών υποδομών • Έλλειψη / ανεπάρκεια ενεργειακού δυναμικού • Μικρού μεγέθους επιχειρήσεις με στόχευση στην τοπική αγορά • Ενδοπεριφερειακές / ενδονησιωτικές ανισότητες • Χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού, όσο και του εργατικού δυναμικού • Αυξημένος δείκτης γήρανσης • Περιορισμένο δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών • Δυσκολίες ένταξης γυναικών στην αγορά εργασίας και στην απασχόληση • Αυξημένο ποσοστό μη ενεργού οικονομικά πληθυσμού • Δυσκολία στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και λειτουργικών / παραγωγικών διασυνδέσεων • Διαμορφωμένη κατάσταση σε σχέση με το ενεργειακό δυναμικό • Έλλειψη / ανεπάρκεια υδάτινων πόρων • Χωροταξικά άναρχα οργανωμένες περιοχές

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση της διεύρυνσης / εμπλουτισμού και διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος • Δυνατότητα επίτευξης συμπληρωματικότητας παραγωγικών δραστηριοτήτων • Αξιοποίηση τοπικών επώνυμων προϊόντων και ενδυνάμωση της γεωγραφικής τους προέλευσης • Εξωστρέφεια των επώνυμων αγροτικών προϊόντων • Ενίσχυση της ανάπτυξης καινοτομιών με τη διασύνδεση της έρευνας και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας από τις επιχειρήσεις • Ύπαρξη χρηματοδοτικών ενισχύσεων • Προοπτική διεύρυνση της ΕΕ προς ανατολάς • Ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα στους τομείς της κοινωνικής οικονομίας • Ενίσχυση για ανάπτυξη της πολυδραστηριότητας του τοπικού εργατικού δυναμικού • Αξιοποίηση του Πανεπιστημίου Αιγαίου για βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης και ποιότητας του εργατικού δυναμικού • Αξιοποίηση και διαφύλαξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων • Ανάπτυξη παραγωγικών / εμπορικών διασυνδέσεων μεταξύ των νησιών της Περιφέρειας • Αξιοποίηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας και των νέων τεχνολογιών στις επικοινωνίες • Ενίσχυση της χωρικής εξειδίκευσης • Πύλη εισόδου / εξόδου της Ε.Ε. σε τρίτες χώρες 	<ul style="list-style-type: none"> • Έντονα ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον • Μείωση των επιδοτήσεων / ενισχύσεων των αγροτικών προϊόντων από την Ευρωπαϊκή Ένωση • Αδυναμία διαφοροποίησης δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα (πλην μαστίχας) • Αδυναμία διασύνδεσης έρευνας με παραγωγή • Τάσεις αύξησης του μη ενεργού οικονομικά πληθυσμού • Δυσκολία προσαρμοστικότητας του εργατικού δυναμικού στις καινοτομίες και τις εξελίξεις της τεχνολογίας καθώς και δυσκολία συγκράτησης του εργατικού δυναμικού υψηλής ποιότητας. • Περαιτέρω περιφερειοποίηση των νησιών ως η πλέον απομακρυσμένη Περιφέρεια της Ε.Ε. • Υποβάθμιση ορισμένων ζωνών και περιοχών με ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά • Έλλειψη χωροταξικής οργάνωσης και θεσμοθέτηση της.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013

1 Ο ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Σύμφωνα με την ανάλυση και αποτύπωση των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών της Περιφέρειας, την διαχρονική εξέλιξή τους και τη σύγκρισή τους με το σύνολο της Χώρας, αλλά και με τα αντίστοιχα της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο των 25, όσο και των 15, διαπιστώνεται ότι η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου βελτιώνει τη θέση της τόσο ως προς τους Μέσους Όρους της Χώρας, όσο και ως προς της Ε.Ε., καθώς και σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της Χώρας και της Ε.Ε. Το φαινόμενο αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου συγκλίνει προς τις αναπτυγμένες Περιφέρειες, τουλάχιστον ονομαστικά, ιδιαίτερα όσον αφορά στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ και στους γενικούς δείκτες της Αγοράς Εργασίας, παραμένοντας όμως στο στόχο «Σύγκλιση» για τη νέα Προγραμματική Περίοδο, αφού το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, έστω ονομαστικά είναι κατά τι μικρότερο του 75% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ε.Ε. των 25, ως μέσος όρος της τριετίας 2000-2002. Επιπρόσθετα, από τη λεπτομερέστερη διερεύνηση των διαρθρωτικών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών της Περιφέρειας, σε τομεακό / θεματικό, αλλά και χωρικό / τοπικό επίπεδο, διαπιστώνονται σοβαρές αδυναμίες, οι οποίες στο πλαίσιο του έντονα ανταγωνιστικού περιβάλλοντος, σε συνδυασμό με το νησιωτικό χαρακτήρα και το βαθμό «περιφερειακότητας» που τη χαρακτηρίζει, δημιουργούν σοβαρούς κινδύνους αναστροφής ακόμα και της ονομαστικής σύγκλισης, ενώ εντονότεροι είναι οι κίνδυνοι, για την ένταση των ενδοπεριφερειακών / διανησιωτικών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων και κατ' ακολουθία για την άμβλυνση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Περιφέρειας.

Δεν θα πρέπει δε, να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι η οικονομία της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στον πρωτογενή τομέα, έχοντας ιδιαίτερο βάρος η φυτική παραγωγή με κυρίαρχα προϊόντα, εκείνα τα οποία αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διάθεσης, αν και ιδιαίτερης ποιότητας, σε σχέση με τον ανταγωνισμό των αγορών και τις παραγωγικές διαδικασίες που ακολουθούνται στην Περιφέρεια. Παράλληλα η ανάπτυξη των ιχθυοκαλλιεργειών, η οποία βαίνει αυξανόμενη διαχρονικά, λόγω των διεθνών

συνθηκών έχει περιορισμένες δυνατότητες περαιτέρω μεγέθυνσης. Το «γηρασμένο» ή / και το υποαπασχολούμενο εργατικό δυναμικό που απασχολείται στον γεωργικό τομέα, σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα διαρθρωτικά προβλήματα του τομέα, όπως κατακερματισμός του κλήρου και πολύ χαμηλός δείκτης άρδευσης, έχουν σαν αποτέλεσμα τη χαμηλή ακόμα παραγωγικότητα της εργασίας, αλλά και του κεφαλαίου, παρά τη σταδιακή αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας του τομέα.

Επιπρόσθετα, οι περισσότερες, σε πλήθος και σε ειδικό βάρος απασχόλησης παραγωγικές / οικονομικές δραστηριότητες της Περιφέρειας είναι περιφερειακής ή / και νησιωτικής / τοπικής εμβέλειας. Εξαιρέση αποτελούν εκείνες που αναφέρονται στην παραγωγή ορισμένων βασικών γεωργικών προϊόντων (λάδι, κρασί και ιχθυοπαραγωγικά προϊόντα), τα οποία κατευθύνονται προς το μητροπολιτικό κέντρο της Χώρας, αλλά και σε άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, και τα οποία όμως περιλαμβάνονται σ' εκείνα που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διάθεσης ή περαιτέρω μεγέθυνσης, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω.

Ο δευτερογενής τομέας της Περιφέρειας, συγκεντρωμένος κυρίως στη Λέσβο, κυριαρχείται από τις κατασκευές, δραστηριότητα με καθαρά τοπικό χαρακτήρα και εξαρτώμενο από εξωγενείς παράγοντες, ενώ επηρεάζει σημαντικό μέρος της οικονομίας. Αντίθετα η μεταποίηση βαίνει φθίνουσα με έντονους ρυθμούς πλησιάζοντας τα όρια «εξαφάνισης».

Όσον αφορά στον τριτογενή τομέα, ο οποίος μεγεθύνεται με πολύ αργούς ρυθμούς, στηρίζεται κυρίως στη δημόσια διοίκηση, σε μεταπρατικές δραστηριότητες με βάση την αλλαγή χρήσεων γης ή / και στην δραστηριοποίηση του κατασκευαστικού τομέα, και λιγότερο στις υπηρεσίες υποστήριξης της συνολικής αναπτυξιακής διαδικασίας ή στον τουρισμό. Ιδιαίτερα δε όσον αφορά στον τουρισμό, παρά τα σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας, ως προς τη διάθεση εξαιρετικά πλούσιων φυσικών και κυρίως πολιτιστικών πόρων, αλλά και σε σχέση με το νησιωτικό της χαρακτήρα, εμφανίζεται άτονος έως και φθίνων, σε σύγκριση με την εξέλιξη των μέσων όρων της Χώρας, τόσο σε αριθμούς αφίξεων και διανυκτερεύσεων τουριστικών, όσο και σε προσφορά τουριστικών υπηρεσιών, με παράλληλη αύξηση μικρής κλίμακας σε μη τουριστικά ανεπτυγμένα νησιά, όπως η Λέσβος και η Χίος.

Εκτός όμως από τα βασικά, μακροοικονομικά και παραγωγικά χαρακτηριστικά, σε επίπεδο τομέων ή / και οικονομικών δραστηριοτήτων, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, συνεχίζει να παρουσιάζει έντονα διαρθρωτικά προβλήματα στην επί μέρους παραγωγική της δομή, στον κοινωνικο-οικονομικό της ιστό και στις υποδομές της, τα οποία, έχουν αναφερθεί αναλυτικά στην προηγηθείσα ενότητα, που αφορά στην υφιστάμενη κατάσταση.

Τα παραπάνω αναφερθέντα και παραμένοντα επί σειρά ετών αρνητικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, εκ των οποίων ορισμένα επιδεινώνονται, σε συνδυασμό με την ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού και την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, τεκμηριώνουν την ανάγκη επαναπροσέγγισης της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής, λαμβάνοντας υπόψη όσα προκύπτουν από τη Στρατηγική της Λισσαβόνας, στο πλαίσιο όμως των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας, με στόχο την είσοδο σε τροχιά ανάπτυξης, η οποία θα συμβάλλει στη μεγέθυνση του συνόλου της οικονομίας και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της, έτσι ώστε να οδηγηθεί η Περιφέρεια στην πραγματική σύγκλιση με τις ανεπτυγμένες περιφέρειες της Χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η προσπάθεια αυτή θα πρέπει να καθοδηγείται από το αναπτυξιακό δυναμικό σε τομείς της πολιτικής και δράσεις που μπορεί η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου να αξιοποιήσει, και κυρίως να μετατρέψει το μέχρι σήμερα συγκριτικό μειονέκτημά της, που είναι ο νησιωτικός χαρακτήρας της, σε συγκριτικό πλεονέκτημα, στηριζόμενη παράλληλα στα αντικειμενικά συγκριτικά πλεονεκτήματά της, όπως:

- Το πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό υπόβαθρο της Περιφέρειας, πόροι οι οποίοι δεν έχουν πληγεί από τις μέχρι σήμερα ανθρωπογενείς παρεμβάσεις, δημιουργούν προϋποθέσεις για διεύρυνση, εμπλουτισμό και διαφοροποίηση του τουριστικού κυρίως προϊόντος, αλλά και την αύξηση της εν γένει ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας.
- Την υψηλή ποιότητα των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων με την κατάλληλη διαδικασία μεταποίησης και εμπορίας, η οποία δημιουργεί σημαντικές προοπτικές βελτιστοποίησης της παραγωγικότητας των αγροτικών δραστηριοτήτων και τη διασύνδεση των τομέων κλάδων στο σύνολο της παραγωγικής / οικονομικής δραστηριότητας, έτσι ώστε να αυξηθεί η προστιθέμενη αξία όλων των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

- Την πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας ο οποίος με την σταδιακή βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου και των δεξιοτήτων του δημιουργεί σημαντικά θετικές προοπτικές / δυνατότητες ανάληψης παραγωγικών / επιχειρηματικών και κοινωνικών πρωτοβουλιών για αυτοτροφοδοτούμενη / αιεφόρο ανάπτυξη της Περιφέρειας.
- Την ύπαρξη του Πανεπιστημίου Αιγαίου και την επί πολλά έτη δραστηριοποίησή του, με παράλληλο υψηλό βαθμό ενσωμάτωσής του στον κοινωνικό και δημόσιο ιστό της Περιφέρειας. Το πλεονέκτημα αυτό δημιουργεί ευκαιρίες και προοπτικές σύνδεσης του Πανεπιστημίου και με το παραγωγικό / επιχειρηματικό ιστό της Περιφέρειας για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και την εφαρμογή καινοτομιών στην παραγωγική και διοικητική λειτουργία των επιχειρήσεων της Περιφέρειας, με την παράλληλη ανάπτυξη έρευνας και τεχνολογίας προσβάσιμης στη παραγωγική διαδικασία και κοινωνικές ανάγκες της Περιφέρειας.
- Την ομοιογένεια του πληθυσμού της Περιφέρειας και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά του, βασισμένα σε ιστορικοπολιτισμικά στοιχεία, τα οποία δημιουργούν ελκυστικό κοινωνικό πρότυπο για ανάπτυξη παραγωγικών και κοινωνικο-πολιτιστικών δραστηριοτήτων στην Περιφέρεια.

Έχοντας ως βάση τα παραπάνω δεδομένα, η νέα αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου απαιτεί το κατάλληλο μίγμα Πολιτικής για τη Συνοχή και τη Στρατηγική της Λισσαβόνας που θα συμβάλλει στην επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης, στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, στην αύξηση της παραγωγικότητας, στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας, στον εξωστρεφή προσανατολισμό της οικονομίας και στη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης, με παράλληλη άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών / διανησιωτικών και τοπικών / ενδονησιωτικών κοινωνικο-οικονομικών ανισοτήτων.

Κατόπιν αυτών, Γενικός στρατηγικός αναπτυξιακός στόχος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου είναι η άμβλυνση της διπλής περιφερειακότητας και η ενδυνάμωση της εξωστρέφειάς της, με τη διεύρυνση / μεγέθυνση και αναδιοργάνωση της παραγωγικής της βάσης.

Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος θα απαιτηθεί ιδιαίτερη χρηματοδοτική προσπάθεια και συντονισμένες ενέργειες τόσο των περιφερειακών και τοπικών φορέων, όσο και των κεντρικών φορέων που εφαρμόζουν τομεακές πολιτικές, καθώς και ένα μεσομακροπρόθεσμο διάστημα που υπερβαίνει τη διάρκεια μιας προγραμματικής περιόδου.

Κατά τη νέα, όμως προγραμματική περίοδο (2007-2013), είναι δυνατό να τεθούν οι βάσεις και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μια δυναμική και αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, η οποία θα οδηγήσει προς αυτό το στόχο, χωρίς την ανάγκη ιδιαίτερης έντασης συνεχών εξωγενών παρεμβάσεων, στις επόμενες προγραμματικές περιόδους.

Ο εν λόγω Γενικός Στρατηγικός Αναπτυξιακός Στόχος καλείται να αντιμετωπίσει με αποτελεσματικό τρόπο τα αναπτυξιακά προβλήματα και αδυναμίες της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την κινητοποίηση των δυνάμεών της, με την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της, ώστε στο τέλος της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, αυτή να μπορεί να βελτιώσει τους μακροοικονομικούς δείκτες της και να συγκλίνει με τις περισσότερο αναπτυγμένες Περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με βάση όλα τα παραπάνω ο Γενικός Στρατηγικός Αναπτυξιακός Στόχος της Περιφέρειας βασίζεται στους παρακάτω τρεις πυλώνες:

- α) Εξωστρέφεια της παραγωγικής της δραστηριότητας και αύξηση της ελκυστικότητάς της.
- β) Βελτίωση του επιπέδου της ποιότητας ζωής.
- γ) Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού για την ενίσχυση της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της κοινωνικής συνοχής.

Αυτοί οι πυλώνες με τις επιμέρους θεματικές/ τομεακές παρεμβάσεις και με εστίαση στη νησιωτική και χωρική / τοπική - χωρική διάσταση στα μεγάλα νησιά, εξασφαλίζουν την αιφόρο / αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη της Περιφέρειας, με βασικό συστατικό της στόχο την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών / διανησιωτικών και εσωτερικών / ενδονησιωτικών - τοπικών ανισοτήτων.

Η επίτευξη του Γενικού Στρατηγικού Αναπτυξιακού στόχου, στο πλαίσιο των τριών πυλώνων που αυτός βασίζεται, θα πραγματοποιηθεί με την εφαρμογή των παρακάτω βασικών αναπτυξιακών προτεραιοτήτων, κατά σειρά ιεράρχησης, σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες της Περιφέρειας:

- Ενίσχυση και βελτίωση της Προσπελασιμότητας
- Προστασία του Περιβάλλοντος – Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα ζωής
- Ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας και της Ανταγωνιστικότητας

- Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού / βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης
- Αγροτική Ανάπτυξη – Ανάπτυξη της Αλιείας
- Ψηφιακή σύγκλιση
- Χωρική Συνεργασία

Οι παραπάνω επτά αναπτυξιακές προτεραιότητες, με δεδομένη τη χωρική διάσταση των παρεμβάσεων, αποτελούν / συνθέτουν το Συνολικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για την περίοδο 2007-2013, το οποίο, αφ' ενός λόγω του απαιτούμενου χρηματοδοτικού ύψους, αφ' ετέρου λόγω των κανόνων επιλεξιμότητας των πηγών χρηματοδότησης και των κανόνων εφαρμογής που διέπουν την κάθε πηγή χρηματοδότησης, κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο, θα πρέπει να χρηματοδοτηθεί τουλάχιστον από τριών κατηγοριών πηγές κονδυλίων, ήτοι:

- Από το «Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα» της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου», 2007-2013, το οποίο θα συγχρηματοδοτηθεί μόνο από το ΕΤΠΑ, με δεδομένο τον μονοταμειακό χαρακτήρα των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της νέας Προγραμματικής Περιόδου.
- Από τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, που θα συγχρηματοδοτηθούν από τα Ταμεία της Ε.Ε. κατά την περίοδο 2007-2013, ήτοι:
 - Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)
 - Ταμείο Συνοχής (Τ.Σ.)
 - Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
 - Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)
 - Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ)
- Από τα, με αμιγώς εθνικούς πόρους, χρηματοδοτούμενα έργα, εντασσόμενα στο Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, 2007-2013.

2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013

Όπως έχει αναφερθεί στα προηγούμενα, ένα μέρος της συνολικής αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας θα εξυπηρετηθεί από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας, το οποίο θα συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ και θα ενσωματωθεί στο συνολικό Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου», 2007 - 2013.

Στο πλαίσιο των παρεμβάσεων αυτού του νέου Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου σκοπεύει να εξυπηρετήσει κατά ένα σημαντικό βαθμό ορισμένους βασικούς αναπτυξιακούς στόχους της, οι οποίοι άπτονται των αναγκών της για την εξασφάλιση της ισόρροπης χωρικής / νησιωτικής και οικονομικής / παραγωγικής ανάπτυξης και της αναβάθμισης του επιπέδου ζωής των πολιτών της, ο οποίος είναι ο Κεντρικός Στρατηγικός στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ. Οι παρεμβάσεις αυτές του Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, οι οποίες είναι ένα μέρος το συνόλου των παρεμβάσεων στην Περιφέρεια κατά τη νέα προγραμματική περίοδο και οι οποίες θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τις υπόλοιπες παρεμβάσεις, των συγχρηματοδοτούμενων από κοινοτικούς πόρους Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης, θα συμβάλλουν σημαντικά στην επίτευξη των συνολικών αναπτυξιακών στόχων της Περιφέρειας για τη νέα προγραμματική περίοδο, 2007-2013.

2.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Για την επίτευξη της συνέργιας τόσο μεταξύ τους, οι δράσεις του Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, όσο και με τις υπόλοιπες παρεμβάσεις και για την εξυπηρέτηση του Γενικού Στρατηγικού, Αναπτυξιακού στόχου της Περιφέρειας, εστιάζονται στους εξής τρεις επι μέρους Στρατηγικούς Στόχους:

- Αύξηση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας
- Ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας

- Άμβλυση των ενδοπεριφερειακών – διανοησιωτικών και ενδονησιωτικών / τοπικών ανισοτήτων

Οι δύο πρώτοι από τους παραπάνω Στρατηγικούς στόχους δύνανται σε ένα βαθμό να αλληλοσυνδέονται, ανταποκρινόμενοι σε μια ικανή συνθήκη, χωρίς όμως αυτό να ισχύει κατ' ανάγκη, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται και σε αναγκαία συνθήκη. Ως εκ τούτου, προκειμένου η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου να ανταποκριθεί στο γενικό εθνικό και περιφερειακό στόχο της Σύγκλισης με τις αναπτυγμένες περιφέρειες της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα πρέπει να στοχεύσει προς τις δύο προαναφερόμενες κατευθύνσεις μέσα από το Περιφερειακό Πρόγραμμα της, με μια σειρά δράσεων, οι οποίες εξυπηρετούν παράλληλα και άλλους επί μέρους γενικούς και ειδικούς στόχους, οι οποίοι εξυπηρετούν και επιλύουν ή αμβλύνουν τα αντίστοιχα ειδικά διαρθρωτικά αναπτυξιακά της προβλήματα.

Οι δράσεις αυτές, ορισμένες εκ των οποίων εξυπηρετούν παράλληλα και τους δύο στρατηγικούς στόχους, προκειμένου να έχουν αυξημένη αποδοτικότητα στην επίτευξη αυτών των δύο στρατηγικών στόχων της Περιφέρειας, θα πρέπει να έχουν άμεση συνάφεια, συμπληρωματικότητα και ενίοτε συνέργια με τις άλλες δράσεις που θα υλοποιηθούν στην Περιφέρεια στο πλαίσιο των τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία της Ε.Ε., καθώς και εκείνων που θα χρηματοδοτηθούν με αμιγώς εθνικούς πόρους από το Εθνικό Πλαίσιο Στήριξης.

Όσον αφορά στον τρίτο Στρατηγικό στόχο, αυτός εξυπηρετείται οριζόντια στο πλαίσιο επίτευξης των ειδικών στόχων με την χωρική προσέγγιση κάθε επί μέρους στόχου, ανάλογα με το είδος των δράσεων που θα υλοποιηθούν και σε σχέση με τα ιδιαίτερα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των επί μέρους νησιωτικών μονάδων ή ενδονησιωτικών χωρικών ενοτήτων της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Πιο αναλυτικά, η αιτιολόγηση και η εξειδίκευση της συγκεκριμένης στοχοθεσίας παρουσιάζεται αμέσως πιο κάτω.

Αύξηση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας

Η έννοια της ελκυστικότητας της Περιφέρειας για το Βόρειο Αιγαίο αποκτά διττό χαρακτήρα, τόσο από την πλευρά της προσέλκυσης επενδύσεων και απασχόλησης, όσο και από την πλευρά της «κατανάλωσης» / χρήσης τουριστικών κυρίως, αλλά και άλλων υπηρεσιών. Ο διττός χαρακτήρας αυτής της έννοιας, αφ' ενός παρουσιάζει ένα βαθμό αλληλεξάρτησης, αφού η «κατανάλωση» / χρήση τουριστικών και άλλων υπηρεσιών συμβάλλει στη δημιουργία επενδύσεων και απασχόλησης, αφ' ετέρου το δεύτερο μέρος που αναφέρεται στη «κατανάλωση» χρήση τουριστικών και άλλων υπηρεσιών, σ' ένα βαθμό συμβάλλει στην εξυπηρέτηση / επίτευξη του δεύτερου στρατηγικού στόχου, ο οποίος αναφέρεται στην ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας.

Με βάση αυτά τα δεδομένα και σύμφωνα με τα στοιχεία της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης της Περιφέρειας που έχει προηγηθεί, είναι εμφανής η σκοπιμότητα και η σημασία αυτού του στόχου για την ανάπτυξη της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, για τους εξής λόγους:

Παρά τη σημαντική αγροτική παραγωγή της Περιφέρειας και την ανάγκη αλλά και δυνατότητα σύνδεσης της πρωτογενούς παραγωγής με τον δευτερογενή τομέα και ιδιαίτερα τη μεταποίηση, τόσο για την παραγωγή εισροών προς την πρωτογενή δραστηριότητα, όσο και κυρίως επεξεργασία της πρωτογενούς παραγωγής, εν τούτοις η μεταποιητική δραστηριότητα είναι ισχνή, με έντονες τάσεις μείωσης, σε βαθμό που τείνει προς πλήρη αποδυνάμωση.

Παράλληλα η τουριστική δραστηριότητα από την πλευρά της προσφοράς και όσον αφορά στα τουριστικά καταλύματα παραμένει ποσοτικά σταθερή, με τάσεις μείωσης στους μέχρι σήμερα τουριστικούς πόλους (Σάμος) και σχετικά μικρή αύξηση στις λιγότερο τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές (Νησιά του νομού Λέσβου και του νομού Χίου). Αίτιο και αιτιατό αυτής της κατάστασης είναι η μείωση των αφίξεων, αλλά και των διανυκτερεύσεων, με αποτέλεσμα η θέση της Περιφέρειας ως προς την τουριστική δραστηριότητα να δυσχεραίνεται έναντι του συνόλου της Χώρας.

Επιπρόσθετα, ο πρωτογενής τομέας, ενώ παρουσιάζει μια δυναμική όσον αφορά στην παραγωγή, εν τούτοις η δυναμική αυτή εστιάζεται σε προϊόντα τα οποία, λόγω της νέας αναθεωρημένης Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, σταδιακά στο μέλλον θα αντιμετωπίσουν έντονα προβλήματα με τη μείωση έως και εξάλειψη των επιδοτήσεων / ενισχύσεων, σε συνδυασμό

με την ένταση του ανταγωνισμού σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Ως εκ τούτου για την αναστροφή αυτής της κατάστασης και τη δημιουργία τάσεων διεύρυνσης / αύξησης της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας, απαιτείται η προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων και ικανού εργατικού και στελεχιακού δυναμικού για ανάληψη ανταγωνιστικών παραγωγικών δραστηριοτήτων σε όλα τα νησιά της Περιφέρειας, ανάλογα με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα καθ' ενός, όσον αφορά στην ύπαρξη παραγωγικών συντελεστών (γη, περιβάλλον, πρώτες ύλες κλπ). Το μέγεθος / όγκος αλλά και το είδος των παραγωγικών δραστηριοτήτων σε κάθε νησί συνδυάζεται, αφ' ενός με τις ανάγκες και δυνατότητες κάλυψης της εσωτερικής ζήτησης κατ' αρχάς και στη συνέχεια με την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών που θα απευθύνονται και θα διατίθενται εκτός της Περιφέρειας, συνδεόμενος έτσι αυτός ο στρατηγικός στόχος με τον επόμενο, ο οποίος είναι η ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας.

Για την επίτευξη αυτού του στρατηγικού στόχου (Αύξηση της ελκυστικότητας), οι βασικές κατευθύνσεις πολιτικής, υπό την έννοια των γενικών στόχων, είναι οι παρακάτω:

- α) Ενίσχυση των υποδομών προσπελασιμότητας, με τη βελτίωση και επέκταση των οδικών και λιμενικών μεταφορικών υποδομών
- β) Βελτίωση / ανάδειξη υποδομών επιπέδου διαβίωσης, με τη δημιουργία υποδομών υγείας, εκπαίδευσης, την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και την αύξηση της λειτουργικότητας των αστικών κέντρων και των αγροτικών / μειονεκτικών περιοχών των νησιών, καθώς και των μικρών νησιών.

Οι δύο αυτοί γενικοί στόχοι εξειδικεύονται σε επί μέρους ειδικούς στόχους στο επίπεδο των Αξόνων Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη ότι ένα σημαντικό μέρος των υποδομών και υπηρεσιών προσπελασιμότητας, κυρίως σημαντικού προϋπολογισμού και υπερτοπικής σημασίας, καθώς και αντίστοιχα έργα προστασίας του περιβάλλοντος, θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των αντίστοιχων Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, («Ενίσχυση της προσπελασιμότητας» και «Περιβάλλον – Αειφόρος Ανάπτυξη»), αλλά και από το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης. Παράλληλα όμως, σημαντικό ρόλο, για την αύξηση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας θα διαδραματίσουν οι προβλεπόμενες δράσεις για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στα τρία Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ, καθώς και στο Τομεακό Ε.Π. «Ψηφιακή Σύγκλιση», ενώ ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο προς αυτή τη κατεύθυνση θα

διαδραματίσουν οι δράσεις των ΕΠΑΑ και ΕΠΑΛ, τα οποία συγχρηματοδοτούνται αντίστοιχα από τα ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ.

Ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας

Όπως έχει αναφερθεί στην αιτιολόγηση και στην ανάλυση του πρώτου στρατηγικού στόχου της Περιφέρειας, ο οποίος αφορά στην αύξηση της ελκυστικότητας, σε ορισμένες περιπτώσεις οι δύο στρατηγικοί στόχοι έχουν ορισμένα κοινά ή αλληλοσυνδεόμενα χαρακτηριστικά με δεδομένο ότι για να είναι ελκυστική μια Περιφέρεια ή μικρότερη περιοχή, αναγκαία προϋπόθεση είναι να έχουν γίνει γνωστά τα θετικά χαρακτηριστικά της στο εξωτερικό της περιβάλλον. Η παράμετρος αυτή είναι ένα είδος ή μια περίπτωση εξωστρέφειας, που όμως δεν εξαντλεί την έννοια του όρου. Υπό τον όρο της εξωστρέφειας, ως ένας από τους στρατηγικούς στόχους της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, εννοείται η παραγωγή και διάθεση προϊόντων και η παροχή υπηρεσιών σε αγορές υπερτοπικές, είτε εθνικές, είτε του εξωτερικού. Παράλληλα όμως στην περίπτωση της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, ως νησιωτική περιφέρεια, σαν εξωστρέφεια μπορεί να θεωρηθεί και η λειτουργική / παραγωγική διασύνδεση των νησιών, έτσι ώστε καθ' ένα από αυτά να μη λειτουργεί σε όρους «κλειστής οικονομίας».

Ο στόχος αυτός, ιδιαίτερα για το επίπεδο εκείνο της εξωστρέφειας προς τον εθνικό και διεθνή χώρο, θεωρείται στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της Περιφέρειας και τη σύγκλιση της οικονομίας της με τις ανεπτυγμένες Περιφέρειες της Χώρας και της Ε.Ε., με δεδομένο το μέγεθος της αγοράς της, τη διάρθρωση της παραγωγικής της βάσης και τον νησιωτικό της χαρακτήρα.

Από την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης της Περιφέρειας και από την ανάλυση *swot*, διαπιστώνεται ότι εκτός από ορισμένα βασικά γεωργικά προϊόντα, τα οποία είναι υπερτοπικής εμβέλειας, που όμως αντιμετωπίζουν ή / και θα αντιμετωπίσουν στο μέλλον προβλήματα διάθεσης, λόγω εθνικού και διεθνούς ανταγωνισμού (λάδι, κρασί, εκτρεφόμενη ιχθυοπαραγωγή), σε συνδυασμό με το υπάρχον σύστημα τυποποίησης και διάθεσης, όλος ο άλλος όγκος γεωργικής παραγωγής και μεταποιητικών προϊόντων είναι τοπικής εμβέλειας, υφιστάμενα μάλιστα ήδη, αλλά και στο μέλλον, έντονο ανταγωνισμό από άλλα ομοειδή ή υποκατάστατα, τα οποία εισρέουν στην Περιφέρεια.

Μια άλλη υπερτοπική δραστηριότητα της Περιφέρειας είναι η παραγωγή και

μεταποίηση της μαστίχας (μοναδικού προϊόντος στον κόσμο), η οποία τα τελευταία χρόνια έχει αποκτήσει σημαντική δυναμική, αλλά δεν μπορεί να θεωρηθεί ικανή, αυτή μόνο η δραστηριότητα, να επιλύσει τα αναπτυξιακά προβλήματα της Περιφέρειας, ή ακόμα και του νησιού της Χίου.

Όσον αφορά στο τομέα της παροχής υπηρεσιών, με εξαίρεση τον τουρισμό, όλες οι δραστηριότητες είναι περιφερειακές και κατά κύριο λόγο τοπικής εμβέλειας, και ελάχιστες περιφερειακές, με έντονο ανταγωνισμό από την Αθήνα. Ακόμα όμως και ο τουρισμός χάνει τη δυναμική του ως εξωστρεφής κλάδος δημιουργίας πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων, λόγω της τάσης μείωσης της ζήτησης και αποδυνάμωση του παραθεριστικού τουρισμού αλλοδαπών ή ημεδαπών.

Ως εκ τούτου είναι εμφανές το πρόβλημα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ως προς τη συρρίκνωση της παραγωγικής / οικονομικής βάσης, λόγω του χαμηλού βαθμού εξωστρέφειας της οικονομίας της, με κίνδυνο επιδείνωσης αυτής της κατάστασης με την ένταση του ανταγωνισμού.

Για την αναστροφή αυτής της κατάστασης και την αύξηση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, οι βασικές κατευθύνσεις πολιτικής, ως γενικοί στόχοι του Επιχειρησιακού της Προγράμματος είναι οι ακόλουθες:

- α) Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και με την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στον παραγωγικό εξοπλισμό και στις λοιπές λειτουργίες των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας
- β) Ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης, στηριζόμενη στην προστασία και αξιοποίηση των ιδιαίτερων και πλούσιων φυσικών και πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας, προς την κατεύθυνση παροχής υψηλού επιπέδου τουριστικών υπηρεσιών, με παράλληλη αποτελεσματική προβολή του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος, στο εσωτερικό της Χώρας και στο εξωτερικό.

Αυτοί οι δύο γενικοί στόχοι, οι οποίοι εξυπηρετούν το στρατηγικό στόχο για ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας, εξειδικεύονται σε επιμέρους ειδικούς στόχους στο επίπεδο των Αξόνων Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Για την εξειδίκευση αυτών των στόχων στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας, λαμβάνεται υπόψη ότι προς αυτή τη κατεύθυνση θα υλοποιηθούν στην Περιφέρεια αντίστοιχα συμπληρωματικές δράσεις,

κυρίως στο πλαίσιο των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της περιόδου 2007 – 2013 και ιδιαίτερα στο πλαίσιο του Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» και του «Ε.Π. «Ψηφιακή Σύγκλιση», αλλά και στα Ε.Π. «Αγροτική Ανάπτυξη» και «Ανάπτυξη της Αλιείας», λαμβανομένου υπόψη του νησιωτικού και παράλληλα του αγροτικού χαρακτήρα της Περιφέρειας.

Άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών- διανησιωτικών και ενδονησιακών / τοπικών ανισοτήτων

Ένα από τα βασικά στοιχεία της πραγματικής οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης μιας Περιφέρειας με τις ανεπτυγμένες Περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι η διάχυση / κατανομή του παραγόμενου Ακαθάριστου Προϊόντος και του Εισοδήματος στο σύνολο του πληθυσμού, κατ' αναλογία των διατιθέμενων από τον καθένα παραγωγικών συντελεστών, ήτοι κατά κύριο λόγο εργασία και κεφάλαιο. Με αυτό ως δεδομένο, για την ανάπτυξη μιας Περιφέρειας και όχι μόνο για την οικονομικής της μεγέθυνση, απαιτείται, αφ' ενός η δημιουργία / εξασφάλιση των προϋποθέσεων πρόσβασης όλων των πολιτών της στην παραγωγική διαδικασία, αφ' ετέρου εφαρμογή κανόνων δίκαιης κατανομής του παραγόμενου πλούτου.

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, από την καταγραφή / αποτύπωση της αναπτυξιακής κατάστασης και την ανάλυση swot, διαπιστώνεται ότι για σειρά ετών υφίστανται ενδοπεριφερειακές αναπτυξιακές ανισότητες, τόσο μεταξύ των νομών της Περιφέρειας, οι οποίοι αποτελούν νησιωτικά συμπλέγματα, όσο και ενδονομαρχιακές / διανησιωτικές, αλλά και ενδονησιωτικές ανισότητες μεταξύ εσωτερικών αγροτικών / μειονεκτικών περιοχών και αστικών / ημιαστικών κέντρων ή / και παραθαλάσσιων περιοχών.

Οι ανισότητες αυτές εστιάζονται τόσο σε οικονομικά μεγέθη (ΑΕΠ, κατά κεφαλήν ΑΕΠ, παραγωγικότητα), όσο και σε δημογραφικά / κοινωνικά, όπως πληθυσμιακές συγκεντρώσεις, ηλικιακή διάρθρωση, κατάσταση απασχόλησης και ανεργίας. Αποτέλεσμα αυτών των ανισοτήτων πέραν των σοβαρών κοινωνικών προβλημάτων που δημιουργούν, με κίνδυνο άμβλυνσης της συνοχής του κοινωνικο-οικονομικού ιστού αυτών των νησιών ή / και περιοχών χαμηλής ανάπτυξης, έως και αποδιάρθρωσή του, συντελούν και στην καθυστέρηση της

οικονομικής μεγέθυνσης του συνόλου της Περιφέρειας, αφού υφίστανται παραγωγικοί συντελεστές, κυρίως εργατικό δυναμικό, σε αργία ή υποαπασχόληση, με χαμηλά εισοδήματα και απώλεια δημιουργίας πλούτου τόσο λόγω μείωσης του άμεσα παραγόμενου προϊόντος, όσο και λόγω έλλειψης πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων.

Για την αντιμετώπιση αυτής της δυσμενούς κατάστασης στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, τέθηκε ως στρατηγικός στόχος η «άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών – διανομαρχιακών – διανησιωτικών αλλά και ενδονησιωτικών / τοπικών ανισοτήτων», με βασικές κατευθύνσεις πολιτικής, τους ήδη αναφερθέντες γενικούς αναπτυξιακούς στόχους του Επιχειρησιακού Προγράμματος, που εξυπηρετούν το συγκεκριμένο στρατηγικό στόχο και είναι οι εξής:

α) Ενίσχυση των υποδομών προσπελασιμότητας, με τη βελτίωση και επέκταση, ήτοι αναβάθμιση των λιμενικών και οδικών μεταφορικών υποδομών.

Η εξειδίκευση αυτού του γενικού στόχου, στο επίπεδο των Αξόνων Προτεραιότητας, προς την κατεύθυνση της άμβλυνσης των προαναφερθεισών ανισοτήτων, θα αποτυπωθεί με την αναφορά επί της σκοπιμότητας, των υποδομών αυτών, τόσο για τη θαλάσσια σύνδεση των νησιών, μεταξύ τους, αλλά και με άλλες περιοχές της Χώρας, όσο και για την οδική σύνδεση των εσωτερικών ζωνών και των αγροτικών / μειονεκτικών περιοχών κάθε νησιού, καθώς και με την οδική σύνδεση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων των νησιών με υφιστάμενους οδικούς άξονες ή / και λιμάνια, αλλά και με διοικητικά και παραγωγικά κέντρα κάθε νησιού.

Η σκοπιμότητα της επιλογής των κατάλληλων μεταφορικών υποδομών για την εξυπηρέτηση του συγκεκριμένου στρατηγικού στόχου θα λάβει υπόψη της τις αντίστοιχες δράσεις μεταφορικών υποδομών και υπηρεσιών που προγραμματίζονται να υλοποιηθούν στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου από το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας».

β) Ενίσχυση της αιφόρου ανάπτυξης και βελτίωσης της ποιότητας ζωής, με εξειδίκευση σε ειδικούς στόχους που άπτονται των παρεμβάσεων στις χαμηλής ανάπτυξης περιοχές ή μικρά νησιά, όπου σήμερα υφίστανται αναξιοποίητοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι και υπάρχει έλλειμμα βασικών τεχνικών και κοινωνικών υποδομών.

Ο συγκεκριμένος αναπτυξιακός στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος, δρα

συμπληρωματικά για την εξυπηρέτηση του αντίστοιχου Στρατηγικού στόχου περί της «άμβλυνσης των ενδοπεριφερειακών / διανησιωτικών και τοπικών / ενδονησιωτικών ανισοτήτων, με αντίστοιχες δράσεις που προγραμματίζεται να υλοποιηθούν στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων «Αγροτική Ανάπτυξη» και «Ανάπτυξη της Αλιείας» που συγχρηματοδοτούνται αντίστοιχα από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ), στη βάση μιας προσέγγισης τύπου LEADER.

γ) Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, με την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στο παραγωγικό εξοπλισμό και στις λοιπές λειτουργίες των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας. Λαμβάνοντας υπόψη και τις προγραμματιζόμενες, σε μεγάλη κλίμακα, παρεμβάσεις των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» και «Ψηφιακή Σύγκλιση», οι οποίες θα υλοποιηθούν στη Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, η εξειδίκευση και αυτού του γενικού στόχου στο επίπεδο των Αξόνων Προτεραιότητας, προς την κατεύθυνση της άμβλυνσης των ενδοπεριφερειακών / διανησιωτικών και τοπικών / ενδονησιωτικών ανισοτήτων θα αποτυπωθεί με εστίαση των αντίστοιχων παρεμβάσεων σε νησιά ή περιοχές χαμηλής ανάπτυξης.

Οι προαναφερόμενοι Στρατηγικοί και Γενικοί στόχοι του Επιχειρησιακού Προγράμματος, οι οποίοι αποτελούν μέρος της συνολικής αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας, θα επιτευχθούν με τις παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των Αξόνων Προτεραιότητας του παρόντος Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, το οποίο θα συγχρηματοδοτηθεί αποκλειστικά από το ΕΤΠΑ, ως ένα μέρος του συνολικού ΠΕΠ των τριών Περιφερειών (Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης), οι οποίες αποτελούν τη χωρική ενότητα «Κρήτη – Νήσοι Αιγαίου», εκ των οποίων οι δύο (Βόρειο Αιγαίο και Κρήτη) ανήκουν στο στόχο «Σύγκλιση» της νέας Πολιτικής Συνοχής, ενώ η Τρίτη (Νότιο Αιγαίο) ανήκει στο στόχο «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση».

2.2 ΣΥΝΑΦΕΙΑ / ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

Το συνολικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και κατ'

ακολουθία το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμά της, το οποίο συγχρηματοδοτείται αποκλειστικά από το ΕΤΠΑ, κατά την περίοδο 2007-2013, εντάσσονται στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) και ως εκ τούτου στους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Πολιτική Συνοχής. Με αυτό ως δεδομένο, τόσο ο Γενικός Στρατηγικός Αναπτυξιακός Στόχος της Περιφέρειας, όσο και ο Κεντρικός Στρατηγικός, καθώς και οι επιμέρους Στρατηγικοί και Γενικοί στόχοι του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, είναι απόλυτα συναφείς και συμβάλλουν στις εθνικές και ευρωπαϊκές προτεραιότητες, όπως αυτές εκφράζονται στα αντίστοιχα κείμενα του ΕΣΠΑ 2007-2013, του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ), των Κοινοτικών Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών (ΚΣΚΓ), για την Πολιτική Συνοχής, καθώς και των Ολοκληρωμένων Κατευθυντήριων Γραμμών (ΟΚΓ), για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση.

Ως εκ τούτου, ο Κεντρικός Στρατηγικός Στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, ο οποίος αναφέρεται στην «Ισόρροπη χωρική / νησιωτική και οικονομική / παραγωγική ανάπτυξη της Περιφέρειας και της αναβάθμισης του επιπέδου ζωής των πολιτών της», παρουσιάζει άμεση και στενή συνάφεια:

1) Ως προς το ΕΣΠΑ 2007-2013, με τις εξής θεματικές προτεραιότητες της Αναπτυξιακής Στρατηγικής:

- Επένδυση στον παραγωγικό Τομέα της οικονομίας
- Κοινωνία της γνώσης και Καινοτομία
- Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπο επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης

Επίσης με τις χωρικές προτεραιότητες

- Βιώσιμη αστική ανάπτυξη
- Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών
- Ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών

Παράλληλα όμως, έμμεση συνάφεια παρουσιάζει και με τις υπόλοιπες δύο θεματικές προτεραιότητες: [«Απασχόληση και κοινωνική συνοχή» και «Θεσμικό περιβάλλον»], με δεδομένο ότι για την εξυπηρέτηση του Κεντρικού Στρατηγικού Στόχου του ΕΠ, περιλαμβάνονται ειδικοί στόχοι, οι οποίοι άπτονται εμμέσως αυτών των δύο θεματικών προτεραιοτήτων.

2) Ως προς το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΜΠ), για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση, με τις εξής προτεραιότητες:

- (3): Διαρθρωτικές Αλλαγές στις Αγορές Προϊόντων και αναλυτικότερα:
 - Επιχειρηματικό Περιβάλλον
 - Τουρισμός
 - Δράσεις για την εξωστρέφεια
- (4): Κοινωνία της Γνώσης και αναλυτικότερα:
 - Έρευνα και Ανάπτυξη (Ε & Α) – Καινοτομία
- (6): Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη

3) Ως προς τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές (ΚΣΚΓ) για την Πολιτική Συνοχής, με τις εξής κατευθυντήριες γραμμές:

- Να γίνει η Ευρώπη και οι Περιφέρειές της περισσότερο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση και πιο συγκεκριμένα:
 - Ενίσχυση των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ανάπτυξη
- Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της Επιχειρηματικότητας

4) Ως προς τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές (ΟΚΓ), για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση, με τις εξής Κατευθυντήριες Γραμμές:

- Επέκταση και εμπάθυνση της Εσωτερικής Αγοράς
- Εξασφάλιση ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών
- Δημιουργία ενός ελκυστικότερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος
- Διευκόλυνση της Καινοτομίας και της χρήσης ICT
- Ενθάρρυνση της βιώσιμης χρήσης των πόρων και ενίσχυση των συνεργιών μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης

Όσον αφορά στους επί μέρους Στρατηγικούς στόχους του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ, οι οποίοι αναφέρονται:

- α) Στην αύξηση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας
- β) Στην ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας

γ) Στην άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών – διανοησιωτικών και ενδοησιωτικών / τοπικών ανισοτήτων

Αυτοί παρουσιάζουν άμεση ή / και έμμεση συνάφεια αθροιστικά, με εκείνες τις θεματικές και χωρικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ και του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων, καθώς και με τις κοινοτικές πολιτικές που εξυπηρετούνται από τον Γενικό Στρατηγικό Στόχο του Επιχειρησιακού Προγράμματος, με δεδομένη την εσωτερική συνάφεια του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Κατ' ακολουθία οι Γενικοί αναπτυξιακοί στόχοι που εξειδικεύουν τους Στρατηγικούς στόχους του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας και αντιστοιχούν στους Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος, παρουσιάζουν μεγάλο βαθμό συνάφειας με όλα τα προαναφερόμενα βασικά έγγραφα αναφοράς, με πολύ μεγαλύτερη προσέγγιση σε αναλυτικότερη μορφή. Η συνάφεια αυτή αποτυπώνεται στην ανάλυση των Αξόνων Προτεραιότητας του Προγράμματος, στην Ενότητα 3 που ακολουθεί.

2.3 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΜΕ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Για την επίτευξη των τριών επί μέρους Στρατηγικών στόχων του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, για την περίοδο 2007-2013, λαμβανομένης υπόψη της συμπληρωματικότητας και συνέργειας των δράσεων με παρεμβάσεις των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, της 4^{ης} Προγραμματικής Περιόδου, αλλά και του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης, προβλέπονται δράσεις οι οποίες αναφέρονται σε μια σειρά τομέων παρέμβασης, στο πλαίσιο της επιλεξιμότητας των δράσεων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), με δεδομένο τον μονοταμειακό χαρακτήρα του Προγράμματος, αξιοποιώντας παράλληλα κατά ένα βαθμό τη «ρήτρα» της χρήσης του 10% επί του προϋπολογισμού του Άξονα Προτεραιότητας για δράσεις τύπου ΕΚΤ, σύμφωνα με το άρθρο 34 του Κ(ΕΚ) 1083/2000 του Συμβουλίου.

Το χαρακτηριστικό της συνάφειας της στρατηγικής του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος με τους τομείς πολιτικής είναι ότι η επίτευξη καθ' ενός από τους τρεις στρατηγικούς στόχους απαιτεί δράσεις από ομάδα τομέων πολιτικής, ενώ στην κάθε ομάδα Τομέων περιλαμβάνονται περισσότεροι των δύο κοινοί τομείς πολιτικής. Ιδιαίτερα ο τρίτος

Στρατηγικός στόχος άπτεται όλων των τομέων πολιτικής.

Ο σχεδιασμός αυτός καταδεικνύει τη συμπληρωματικότητα και άμεση διασύνδεση των Στρατηγικών στόχων του Επιχειρησιακού Προγράμματος, έτσι ώστε να επιτυγχάνονται εσωτερικές συνέργειες και να μεγιστοποιείται η αποτελεσματικότητα επίτευξης των Στρατηγικών στόχων.

Σύμφωνα με αυτόν τον σχεδιασμό, η συσχέτιση των Στρατηγικών στόχων του Επιχειρησιακού Προγράμματος με τους τομείς πολιτικής παρουσιάζεται στην παρακάτω μήτρα διπλής εισόδου.

Στρατηγικοί Στόχοι Τομείς Πολιτικής	Αύξηση της ελκυστικότητας	Ενίσχυση της εξωστρέφειας	Άμβλυνση των διανοησιωτικών και ενδοησιωτικών ανισοτήτων
Υποδομές & Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας	X	X	X
Φυσικό και δομημένο Περιβάλλον	X		X
Εκπαίδευση	X		X
Υγεία & Πρόνοια	X		X
Πολιτισμός / Τουρισμός	X		X
Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα & Καινοτομία		X	X
Ψηφιακή Σύγκλιση		X	X

2.4 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ - EARMARKING

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 10 της ενότητας 5 «ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ», οι δράσεις που προβλέπονται στο Πρόγραμμα και αφορούν στις νέες προτεραιότητες της Ε.Ε (earmarking), περιλαμβάνονται στους Άξονες Προτεραιότητας 1 «Υποδομές Προσπελασιμότητας» και 3 «Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα».

Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός των δράσεων αυτών φθάνει στα 67,0 εκατ. Ευρώ Κοινοτική Συνδρομή (ΕΤΠΑ) και αντιπροσωπεύουν το 21,75% του συνολικού προϋπολογισμού του Προγράμματος, σε κοινοτική συνδρομή.

Η κατανομή αυτού του ποσοστού του προϋπολογισμού του Προγράμματος σε δράσεις νέων προτεραιοτήτων της Ε.Ε. εξαρτάται και οφείλεται στους εξής παράγοντες:

- α) Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου ανήκει στο στόχο «Σύγκλιση» της Πολιτικής Συνοχής και παρουσιάζει ακόμα σημαντικές ελλείψεις σε βασικές τεχνικές και κοινωνικές υποδομές, με ιδιαίτερη έμφαση στις υποδομές περιβάλλοντος και στις υποδομές μεταφορών εσωτερικής κυρίως κλίμακας
- β) Ο μονοταμειακός χαρακτήρας των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων στη νέα Προγραμματική Περίοδο και με δεδομένο ότι τα Επιχειρησιακά Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ θα είναι Τομεακά (Εθνικής εμβέλειας, έστω και με περιφερειακή κατανομή των πόρων τους, στερείται το Πρόγραμμα της Περιφέρειας δράσεων ΕΚΤ, οι οποίες ανταποκρίνονται στις νέες προτεραιότητες της Ε.Ε.
- γ) Επίσης με την απουσία τομεακών / εθνικής εμβέλειας Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για υποδομές Εκπαίδευσης, Υγείας – Πρόνοιας και Πολιτισμού, είναι αναγκαίο οι απαραίτητες και κρίσιμες αναπτυξιακές παρεμβάσεις αυτών των τομέων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου να συμπεριληφθούν στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ.

Με βάση αυτά τα δεδομένα είναι εμφανής ο λόγος για τον οποίο κατανέμεται σε δράσεις earmarking ένα σχετικά μικρό ποσοστό του προϋπολογισμού του Προγράμματος, ενώ στην πραγματικότητα θα υλοποιηθούν στην Περιφέρεια σημαντικού προϋπολογισμού τέτοιου είδους

δράσεις στο πλαίσιο των τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

2.5 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

Για την επίτευξη του κεντρικού Στρατηγικού Αναπτυξιακού Στόχου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, μέσα σ' ένα έντονα ανταγωνιστικό και απαιτητικό περιβάλλον για ορθολογικό σχεδιασμό, για αποτελεσματική και χρηστή δημοσιονομική διαχείριση των πόρων και για μεγιστοποίηση των αναπτυξιακών αποτελεσμάτων, ένας από τους βασικούς στόχους της Περιφέρειας είναι η κινητοποίηση / ενεργοποίηση και συμμετοχή του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας, αλλά κυρίως συμμετοχή και συστράτευση στην αναπτυξιακή προσπάθεια των περιφερειακών και τοπικών κοινωνικών εταίρων και αυτοδιοικητικών φορέων.

Η συμμετοχή αυτή απαιτείται από το στάδιο του σχεδιασμού, μέχρι και το στάδιο της ολοκλήρωσης της αναπτυξιακής προσπάθειας με τη λήξη της Δ' Προγραμματικής Περιόδου, καθ' όλη τη διάρκεια της υλοποίησης του Συνολικού Αναπτυξιακού Προγράμματος της Περιφέρειας, αλλά κυρίως του νέου Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος του Βορείου Αιγαίου.

Όσον αφορά στο σχεδιασμό του συνολικού Αναπτυξιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, αλλά του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας, το οποίο θα συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ, υπήρξε μια ευρεία διαβούλευση με τους τοπικούς / περιφερειακούς φορείς η οποία συνοψίζεται στα εξής:

- Τον Δεκέμβριο του 2004 η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρουσίασε το πρώτο κείμενο-πρόταση στρατηγικού σχεδιασμού με τις Προγραμματικές κατευθύνσεις της Περιφέρειας για την περίοδο 2007-13.

- Η πρόταση παρουσιάστηκε και τέθηκε υπόψη του Περιφερειακού Συμβουλίου Βορείου Αιγαίου κατά τη 15η συνεδρίασή του στις 17.02.05.
- Στο πλαίσιο της στρατηγικής που προσδιόρισε το Περιφερειακό Συμβούλιο, για τη διεξαγωγή δημόσιας διαβούλευσης με τους τοπικούς φορείς των νησιών, απεστάλη προς όλους τους αρμόδιους περιφερειακούς, νομαρχιακούς και τοπικούς φορείς το Προγραμματικό Κείμενο, μαζί με ειδικά διαμορφωμένο ερωτηματολόγιο, για την καταγραφή των απόψεών τους σχετικά με την αναπτυξιακή στρατηγική σε τοπικό επίπεδο κατά τη νέα προγραμματική περίοδο. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν ευρείες συσκέψεις ανά Νομό της Περιφέρειας στο διάστημα Μαρτίου – Απριλίου 2005, κατά τις οποίες συζητήθηκαν οι κατευθύνσεις σχεδιασμού του νέου Αναπτυξιακού Προγράμματος της Περιφέρειας για την περίοδο 2007-2013.
- Παράλληλα ξεκίνησε από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου η διαδικασία σχεδιασμού και προετοιμασίας του Αναπτυξιακού Συνεδρίου της Περιφέρειας το οποίο πραγματοποιήθηκε στις 4 και 5 Ιουλίου 2005 στη Χίο.
- Μέσα από τις εισηγήσεις και την ευρεία συζήτηση των φορέων των νησιών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, το Συνέδριο κατέληξε σε ένα Προγραμματικό Κείμενο με τις βασικές κατευθύνσεις και άξονες ανάπτυξης της Περιφέρειας κατά τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-13.
- Σαν συνέχεια των παραπάνω διαδικασιών διαβούλευσης, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στοχεύοντας να συγκεντρώσει τις απόψεις των τοπικών – νομαρχιακών και περιφερειακών φορέων για έργα (ή ενέργειες) που κρίνουν ως αναγκαία (ή αναγκαίες) στο πλαίσιο της 4ης Προγραμματικής Περιόδου, απέστειλε κατάλληλα διαμορφωμένο "Τεχνικό Δελτίο σκοπιμότητας /ετοιμότητας έργου ή ενέργειας.
- Η συμπλήρωση αυτών από τους τοπικούς φορείς έδωσε τη δυνατότητα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου να συγκεντρώσει τις απόψεις τους για αναγκαία,

κατ' αυτούς, έργα ή ενέργειες που θα εξειδικεύουν την αναπτυξιακή στρατηγική κάθε φορέα, έτσι όπως αυτή εκφράστηκε από την μέχρι τώρα διαδικασία.

- Η διαδικασία διαβούλευσης συνεχίστηκε με την διεξαγωγή από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου ημερίδων ενημέρωσης των τοπικών φορέων στα μεγάλα νησιά της Περιφέρειας.
- Οι ημερίδες αυτές πραγματοποιήθηκαν στο διάστημα Φεβρουαρίου – Απριλίου 2006, στη Χίο, Μυρίνα, Μυτιλήνη, Βαθύ Σάμου και Άγιο Κήρυκο Ικαρίας.
- Στη συνέχεια, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, σε συνεργασία με τον Σύμβουλο Τεχνικής Υποστήριξης, επεξεργάστηκε το υλικό των υποβληθέντων Τεχνικών Δελτίων σε συνάρτηση με τα Ερωτηματολόγια στα οποία απάντησαν οι τοπικοί φορείς κατά την πρώτη φάση σχεδιασμού, έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια βάση δεδομένων η οποία θα αποτελέσει βασικό υποστηρικτικό υλικό για την οριστικοποίηση της τελικής Αναπτυξιακής Πρότασης του Βορείου Αιγαίου για τη Δ΄ Προγραμματική Περίοδο 2007-13 που θα υποβληθεί από την Περιφέρεια στο ΥΠ.ΟΙ.Ο., σαν επιστέγασμα της όλης διαδικασίας του αναπτυξιακού σχεδιασμού σε Περιφερειακό επίπεδο.
- Παράλληλα, η Ομάδα Σχεδιασμού του Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, σε συνεργασία με το Σύμβουλο Τεχνικής Υποστήριξης στην βάση της 3ης Εγκυκλίου του ΥΠ.ΟΙ.Ο. και των τεχνικών οδηγιών που δόθηκαν από το ίδιο Υπουργείο προχώρησε στην κατάρτιση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος του Βορείου Αιγαίου 2007-2013, αφού συνέλεξε και επεξεργάστηκε τα συμπληρωμένα ΤΔΕ αναγκαίων έργων, έτσι ώστε να διαφανούν οι τάσεις των τοπικών φορέων ως προς την άποψή τους για τις αναπτυξιακές ανάγκες της Περιφέρειας κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο.

- Με την ολοκλήρωση του πρώτου προσχεδίου του Αναπτυξιακού Προγράμματος του ΠΕΠ 2007-2013 της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου στο οποίο διακριτό μέρος του ήταν το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας, το οποίο θα συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ, παρουσιάσθηκαν και συζητήθηκαν κατά τη συνεδρίαση του Περιφερειακού Συμβουλίου, στις 27/7/2006, στη Χίο, τα κείμενα αυτά, τα οποία και εγκρίθηκαν, αφού ελήφθησαν υπόψη οι σχετικές παρατηρήσεις και προτάσεις.
- Στην συνέχεια και αφού υπεβλήθει στο ΥΠ.ΟΙ.Ο. το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου», ακολούθησαν διαβουλεύσεις της Περιφέρειας με τα Υπουργεία που εκφράζουν Εθνικές Τομεακές Πολιτικές, έτσι ώστε, αφ' ενός να είναι συμβατή η περιφερειακή πολιτική με τις τομεακές πολιτικές, αφ' ετέρου να εξασφαλισθεί η συμπληρωματικότητα των δράσεων των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, με τις δράσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας.

2.6 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΑΡΘΡΟ 3 ΤΟΥ Κ(ΕΚ) 1083/2006)

Με δεδομένο ότι, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, αφ' ενός εμφανίζει προβλήματα ενδοπεριφερειακών – διανησιωτικών και ενδονησιωτικών / τοπικών αναπτυξιακών ανισοτήτων τόσο σε οικονομικό / παραγωγικό, όσο και σε δημογραφικό / κοινωνικό επίπεδο, αλλά και ελλείψεις σε περιβαλλοντικές υποδομές, κυρίως στην ύπαιθρο, αφ' ετέρου το φυσικό και πολιτιστικό της περιβάλλον αποτελούν τους κυριότερους πόρους για την αναπτυξιακή της διαδικασία, σύμφωνα με το νέο στρατηγικό προσανατολισμό της κατά την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013, η αειφόρος ανάπτυξη και η ποιότητα ζωής

αποτελεί ιδιαίτερο Άξονα Προτεραιότητας με τη μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα στο σύνολο του προϋπολογισμού της κοινοτικής συνδρομής του Προγράμματος (56,98%).

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στο συγκεκριμένο Άξονα Προτεραιότητας αναφέρονται σ' εκείνες που είναι αμιγώς περιβαλλοντικές υπό την έννοια της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, όπως διαχείριση οικιακών κυρίως, στερεών αποβλήτων (απορρίμματα), διαχείριση υγρών αποβλήτων με κατάλληλη επεξεργασία τρίτου βαθμού, διαχείριση και διανομή πόσιμου ύδατος, καθώς και άλλες δράσεις για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη περιβαλλοντικών κινδύνων.

Οι δράσεις αυτές έχουν ενδεικτικό προϋπολογισμό ίσο με το 25,1% του συνολικού προϋπολογισμού της κοινοτικής συνδρομής του Άξονα Προτεραιότητας, ή το 14,29% της κοινοτικής συνδρομής του Προγράμματος. Παράλληλα στον ίδιο Άξονα Προτεραιότητας προβλέπονται δράσεις οι οποίες με την εξειδίκευσή τους κατά την προετοιμασία εφαρμογής του Προγράμματος θα προσεγγίζουν άμεσα ή έμμεσα την προστασία του περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα οι δράσεις αυτές στοχεύουν στην άμβλυση των ενδοπεριφερειακών / διανησιωτικών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων, με παρεμβάσεις αναγέννησης υποβαθμισμένων αστικών και αγροτικών περιοχών ή / και στήριξης / αναζωογόνησης μικρών νησιών. Οι δράσεις αυτές αντιπροσωπεύουν το 14,81% του προϋπολογισμού του Άξονα Προτεραιότητας «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής», ή το 8,44% του συνολικού προϋπολογισμού κοινοτικής συνδρομής του Προγράμματος.

Τέλος σ' αυτόν τον Άξονα Προτεραιότητας περιλαμβάνονται δράσεις προστασίας και ανάδειξης πολιτιστικής κληρονομιάς, οι οποίες συμβάλλουν σημαντικά στην αειφόρο ανάπτυξη, αφού οι πολιτιστικοί πόροι είναι σημαντικοί παράγοντες στην αναπτυξιακή διαδικασία της Περιφέρειας, της οποίας βασικός

αναπτυξιακός στόχος είναι η διεύρυνση, και η ποιοτική βελτίωση του τουριστικού της προϊόντος με την ανάδειξη και με την αξιοποίηση των πλούσιων και ιδιαίτερης αξίας φυσικών και πολιτιστικών πόρων. Οι δράσεις προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς αντιπροσωπεύουν το 8,55% του προϋπολογισμού του Άξονα Προτεραιότητας και το 4,87% του προϋπολογισμού του Προγράμματος.

3. ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι Γενικοί Στόχοι του Προγράμματος, οι οποίοι εξειδικεύουν ανά δύο, τους τρεις Στρατηγικούς Στόχους, συνθέτουν αντίστοιχα τους τρεις βασικούς Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος, ο οποίος, πλέον του Άξονα Προτεραιότητας που αφορά στην Τεχνική Υποστήριξη της Εφαρμογής, διαρθρώνουν τη δομή του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, για την περίοδο 2007-2013.

Ως εκ τούτου το Πρόγραμμα δομείται στους παρακάτω τέσσερις Άξονες Προτεραιότητας, οι οποίοι αντιστοιχούν στους Γενικούς αναπτυξιακούς του στόχους.

- Άξονας Προτεραιότητας 1: «Υποδομές Προσπελασιμότητας»
- Άξονας Προτεραιότητας 2: «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα ζωής»
- Άξονας Προτεραιότητας 3: «Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα»
- Άξονας Προτεραιότητας 4: «Τεχνική Υποστήριξη της Εφαρμογής»

Κάθε Άξονας Προτεραιότητας, ανάλογα με τις ομοειδείς κατηγορίες παρεμβάσεων που περιλαμβάνει, εξυπηρετεί ένα ή δύο Γενικούς στόχους, οι οποίοι συντίθενται από επί μέρους ειδικούς στόχους, ανταποκρινόμενοι και σχετιζόμενοι με τις κατηγορίες παρεμβάσεων που συνθέτουν το περιεχόμενο του Άξονα Προτεραιότητας.

Αμέσως πιο κάτω, παρουσιάζονται οι Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος, στους οποίους περιγράφονται, η σκοπιμότητα κάθε Άξονα Προτεραιότητας σε σχέση με τις αναπτυξιακές ανάγκες και τη στρατηγική, οι στόχοι, οι κατηγορίες παρέμβασης, η συνάφεια με εθνικές και κοινοτικές πολιτικές, η χρηματοδοτική βαρύτητα του Άξονα Προτεραιότητας, οι

ποσοτικοποιημένοι δείκτες εκροών και αποτελέσματος, καθώς και οι κυριότερες ομάδες ωφελουμένων ή / και περιοχών που απευθύνονται οι συγκεκριμένες κατηγορίες παρεμβάσεων.

3.1 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: «ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ»

Σκοπιμότητα

Η γεωγραφική θέση και ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας, καθώς επίσης και το πλήθος των νησιών που την αποτελούν, σε συνδυασμό με τις σχετικά μεγάλες αποστάσεις μεταξύ των νησιών δημιουργούν ανάγκες κατάλληλων λιμενικών υποδομών, προκειμένου να δημιουργηθούν οι υποδομικές συνθήκες / προϋποθέσεις λειτουργίας των απαραίτητων ακτοπλοϊκών γραμμών με κατάλληλα πλοία. Η αναγκαιότητα αυτή αναφέρεται τόσο στη διασύνδεση των νησιών μεταξύ τους, όσο και στην αποτελεσματική σύνδεσή τους με τα υπόλοιπα λιμάνια της Χώρας και κυρίως με τον Πειραιά, για μείωση της «απόστασης» και την άμβλυση της απομόνωσης και αύξηση της προσπελασιμότητάς τους από και προς τον εθνικό ηπειρωτικό χώρο και κατ' επέκταση τον υπόλοιπο ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο.

Παράλληλα, η έκταση των νησιών και το ανάγλυφο του εδάφους τους, η αραιοκατοίκηση και η διάσπαρτη και σχετικά μικρής κλίμακας οικονομική βάση τους, καθώς και ο μεγάλος αριθμός οικιστικών συγκροτημάτων, είναι παράγοντες οι οποίοι δημιουργούν ανάγκες για εκτεταμένο οδικό δίκτυο εντός των νησιών. Οι σημερινές δε προδιαγραφές κατασκευής του οδικού δικτύου διαφέρουν σημαντικά από εκείνες με τις οποίες έχει κατασκευαστεί το μεγαλύτερο μέρος του υπάρχοντος οδικού δικτύου, λόγω των ισχυουσών σήμερα βελτιωμένων προδιαγραφών, οι οποίες προκύπτουν από τη

διαφοροποίηση των χαρακτηριστικών των οχημάτων και την αύξηση των μεταφερόμενων ανθρώπων και εμπορευμάτων.

Παράλληλα, με τη δημιουργία νέων οδικών δικτύων, ως μέρος εθνικών οδών, τόσο η συμπλήρωση / ολοκλήρωση του εθνικού οδικού δικτύου, όσο και οι συμπληρωματικές παρεμβάσεις σε δευτερεύουσες συνδέσεις, είναι επίσης αναγκαίες στο πλαίσιο μιας ενιαίας περιφερειακής στρατηγικής μεταφορών που θα καλύπτει τόσο τις αστικές, όσο και τις αγροτικές περιοχές, σε συνδυασμό με τις υφιστάμενες και δημιουργούμενες λιμενικές και αεροπορικές υποδομές προκειμένου η Περιφέρεια να επωφεληθεί από τις δυνατότητες που παρέχουν τα υφιστάμενα μεταφορικά δίκτυα.

Τέλος, με βάση τον προσανατολισμό της αναπτυξιακής διαδικασίας της Περιφέρειας προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης και αναβάθμισης του τουριστικού της προϊόντος με την αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, οι περισσότεροι και οι κυριότεροι των οποίων ευρίσκονται στις εσωτερικές ζώνες των νησιών της Περιφέρειας, ιδιαίτερα εκείνοι που προσφέρονται για νέα είδη τουρισμού, δημιουργείται η ανάγκη για ένα αξιόπιστο και ασφαλές οδικό δίκτυο, εντός των νησιών.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι ανάγκες της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, ως νησιωτική Περιφέρεια με τα χαρακτηριστικά που έχουν αναλυτικά αναφερθεί, για άμβλυνση της διπλής περιφερειακότητάς της, και για τη βελτίωση της προσπελασιμότητάς της, είναι σημαντικές για έργα / υποδομές και υπηρεσίες μεταφορών, μεγάλης εμβέλειας (λιμενικές, οδικές και αεροπορικές). Σημαντικό όμως μέρος αυτών θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν από το αντίστοιχο Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της νέας

Προγραμματικής Περιόδου, ή / και από το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης,

Ως εκ τούτου, ο συγκεκριμένος Άξονας Προτεραιότητας έχει ως σκοπό να καλύψει κυρίως ανάγκες μεταφορικών υποδομών τοπικής κλίμακας, για άμβλυνση της εσωτερικής απομόνωσης των νησιών και διευκόλυνσης της διασύνδεσης των νησιών της Περιφέρειας μεταξύ τους, αλλά και με την ηπειρωτική Χώρα, με σχετικά μικρής κλίμακας παρεμβάσεις, αλλά και μεγαλύτερης κλίμακας, στην περίπτωση που κάποιες από αυτής της κατηγορίας τις αναγκαίες υποδομές δεν υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Τομεακού Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας».

Στόχοι

Σύμφωνα με τα προηγούμενα, στο πλαίσιο του συγκεκριμένου Άξονα Προτεραιότητας, στοχεύεται η βελτίωση της διασύνδεσης των νησιών της Περιφέρειας με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας, αλλά και η λειτουργική και χωρική διασύνδεση των νησιών μεταξύ τους, ενώ παράλληλα επιδιώκεται η ενδυνάμωση της προσπελασιμότητας από και προς τις εσωτερικές ζώνες των νησιών με τα διοικητικά, οικονομικά / παραγωγικά κέντρα των νησιών, καθώς και με τις πύλες εισόδου / εξόδου της Περιφέρειας (αεροδρόμια, λιμάνια).

Για την επίτευξη των στόχων του Άξονα Προτεραιότητας, προβλέπεται η υλοποίηση υποδομών λιμενικών / θαλάσσιων και οδικών μεταφορών, οι οποίες σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες υποδομές του τομεακού Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» και του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης, θα εξυπηρετήσουν το συνολικό στόχο της Περιφέρειας για ενίσχυση / βελτίωση της προσπελασιμότητας της Περιφέρειας, κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο.

Ο Γενικός Στόχος εξυπηρετείται / επιτυγχάνεται με την επίτευξη τριών ειδικών στόχων οι οποίοι αναφέρονται:

- α) στη βελτίωση και επέκταση των λιμενικών υποδομών
- β) στη βελτίωση και επέκταση της εθνικής οδοποιίας
- γ) στη βελτίωση και επέκταση του επαρχιακού / διαδημοτικού οδικού δικτύου

Ιεράρχηση Προτεραιοτήτων

Η ιεράρχηση των δράσεων προκύπτει από τη σκοπιμότητα και τους στόχους του Άξονα Προτεραιότητας. Λαμβάνοντας υπόψη αυτό και με δεδομένη τη συμπληρωματικότητα των δράσεων του συγκεκριμένου Άξονα Προτεραιότητας με αντίστοιχες δράσεις του Τομεακού Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας», οι δράσεις που προβλέπονται σ' αυτόν, ακολουθούν τις εξής προτεραιότητες:

- Όσον αφορά στο εθνικό οδικό δίκτυο, θα υλοποιηθούν κυρίως έργα βελτίωσης και εφ' όσον απαιτείται για τη λειτουργικότητα των παρεμβάσεων, μικρής κλίμακας δράσεις νέων χαραξέων.
- Για το επαρχιακό / διαδημοτικό οδικό δίκτυο, λαμβάνοντας υπόψη και τη δυνατότητα χρηματοδότησης αντίστοιχων δράσεων από εθνικά αναπτυξιακά Προγράμματα κυρίως της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Νομαρχιακής και Δημοτικής), θα έχουν προτεραιότητα έργα βελτίωσης και νέας χάραξης του αντίστοιχου οδικού δικτύου, με στόχο τη διασύνδεση των εσωτερικών ζωνών με οικιστικά και εμπορικά κέντρα.
- Όσον αφορά στα Λιμενικά Έργα, οι παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας θα στοχεύουν κυρίως σε μικρής κλίμακας λιμενικές υποδομές και δημιουργία ή / και αναβάθμιση των χερσαίων εγκαταστάσεων για αύξηση της λειτουργικότητας των λιμένων της Περιφέρειας.

Ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων

Οι προαναφερόμενοι στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν με την υλοποίηση των παρακάτω δύο βασικών κατηγοριών παρεμβάσεων.

α) Λιμενικά έργα / θαλάσσιες μεταφορές

Όσον αφορά στις λιμενικές υποδομές προβλέπεται να πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις βελτίωσης των χερσαίων ή / και των θαλάσσιων υποδομών σε επιβατικά κυρίως λιμάνια των νησιών της Περιφέρειας για εκσυγχρονισμό ή / και επέκταση των εγκαταστάσεών τους, με σκοπό την αναβάθμιση της λειτουργικότητάς τους και την αύξηση της δυναμικότητάς τους.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Λιμένες», με κωδικό παρέμβασης: (30)

β) Οδικά έργα / οδικές μεταφορές

Σ' αυτή την κατηγορία μεταφορικών υποδομών προβλέπεται να πραγματοποιηθούν:

- Έργα συμπλήρωσης ή / και βελτίωσης του εθνικού οδικού δικτύου της Περιφέρειας, το οποίο συνδέει τουριστικές περιοχές με αστικά κέντρα ή / και με βασικά δίκτυα, ή / και με λιμενικές και αεροπορικές υποδομές, καθώς επίσης και παρακαμπτήριες οδοί αστικών ή ημιαστικών κέντρων

Κατηγορία παρέμβασης: «Εθνικές οδοί» με κωδικό: (22)

- Έργα κατασκευής ή / και βελτίωσης του επαρχιακού οδικού δικτύου της Περιφέρειας, το οποίο συνδέει οικιστικά σύνολα της Περιφέρειας με τουριστικούς / πολιτιστικούς πόρους, Δήμους ή / και Δημοτικά Διαμερίσματα με βασικά οδικά δίκτυα ή λιμάνια, καθώς και παρακαμπτήριες οδοί ημιαστικών κέντρων ή / και οικισμών.

Κατηγορία παρέμβασης: «Περιφερειακές – τοπικές οδοί» με κωδικό: (23)

Συνάφεια/ Συμβολή με Εθνικές και Κοινοτικές πολιτικές

Οι στόχοι και οι δράσεις του Άξονα Προτεραιότητας, παρουσιάζουν συνάφεια και συμβάλλουν στις Εθνικές και Κοινοτικές πολιτικές, όπως αποτυπώνονται στα σχετικά κείμενα.

ΕΣΠΑ 2007 – 2013

- α) Στη θεματική προτεραιότητα «Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
- β) Στους Γενικούς στόχους:
- «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
 - «Ανάπτυξη βιώσιμης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας» (έμμεση συμβολή)
 - «Αύξηση της ζήτησης και γενική ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της χώρας και των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών σε όλα τα επίπεδα» (έμμεση συμβολή)
- γ) Στους Ειδικούς στόχους:
- «Αναβάθμιση υποδομών» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
 - «Σύνδεση των περιοχών της χώρας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα» (έμμεση συμβολή)
 - «Τόνωση της προδιάθεσης για επιχειρηματικότητα» (έμμεση συμβολή)
 - «Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και μείωση της εποχικότητας» (έμμεση συμβολή)

Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της Κοινότητας για τη Συνοχή, στην εξής Κατευθυντήρια Γραμμή:

(1.1.1): Επέκταση και βελτίωση των υποδομών μεταφορών

Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση, στην εξής Κατευθυντήρια Γραμμή:

(9): Δημιουργία ενός ελκυστικότερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Χρηματοδοτική βαρύτητα

Με δεδομένη την αναπτυξιακή σπουδαιότητα του συγκεκριμένου Άξονα Προτεραιότητας και με βάση τις ανάγκες / ελλείψεις της Περιφέρειας σ' αυτού του είδους τις υποδομές, κυρίως στις οδικές μεταφορές, ο προϋπολογισμός του αντιπροσωπεύει το 33,3% του συνολικού προϋπολογισμού της κοινοτικής συνδρομής του Προγράμματος.

Ωφελούμενοι

Έτσι θα ωφεληθεί άμεσα ένα σημαντικό μέρος των κατοίκων της Περιφέρειας, καθώς και επιχειρηματίες και αγρότες, χωρίς να είναι εφικτή η εκτίμηση του αριθμού, όπως επίσης και ένας μεγάλος αριθμός επισκεπτών.

Δείκτες Μέτρησης / εκτίμησης εκροών (πραγματοποίησης) και Αποτελέσματος

ΕΙΔΟΣ ΔΕΙΚΤΗ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΒΑΣΗ		ΣΤΟΧΟΣ 2013
			ΠΗΓΗ/ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ	
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ	Βελτίωση - κατασκευή εθνικής οδοποιίας	χλμ.	Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις Περιφέρειας / Ενδιάμεση Αξιολόγηση ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2000 – 2006 / 2003	124	16
	Βελτίωση - κατασκευή οδών εκτός αυτοκινητοδρόμων και εθνικής οδοποιίας	χλμ.	Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις Περιφέρειας / Ενδιάμεση Αξιολόγηση ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2000 – 2006 / 2003	1.252	40
	Λιμένες που αναβαθμίζονται	αριθμός	Λιμενικά Ταμεία Περιφέρειας / 2006	9*	4
ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	Παρεμβάσεις βελτίωσης / αναβάθμισης- κατασκευής οδικού δικτύου επί του υφιστάμενου	%			4
	Παρεμβάσεις αναβάθμισης λιμένων επί των υφιστάμενων	%			44,4

* Κύρια Λιμάνια

3.2 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: «ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ»

Σκοπιμότητα

Τα ανομοιογενή αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των νησιών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και τα διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν, τόσο οι νησιωτικές μονάδες, όσο και το σύνολο της Περιφέρειας, προσδιορίζουν την Περιφέρεια, στο μεγαλύτερο της μέρος, ως αγροτική οικονομία, με χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας, υποαπασχόληση, γήρανση του πληθυσμού της και με γηρασμένο εργατικό δυναμικό στον πρωτογενή τομέα. Επίσης εμφανίζεται ένας αργά εξελισσόμενος τριτογενής τομέας, στον οποίο η τουριστική δραστηριότητα συμμετέχει με πολύ χαμηλά ποσοστά και με φθίνουσα πορεία. Όσον αφορά στο δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας, αυτός χαρακτηρίζεται από διαρθρωτική ανομοιογένεια, με κυρίαρχη δραστηριότητα τις κατασκευές και με πολύ ισχυρή μεταποιητική δραστηριότητα, η οποία τείνει στην πλήρη αποδυνάμωσή της. Από τα παραπάνω είναι εμφανές ότι η παραγωγική δομή της Περιφέρειας διατηρεί σε λανθάνουσα κατάσταση όλα εκείνα τα στοιχεία, τα οποία μπορούν να δημιουργήσουν έντονα αναπτυξιακά προβλήματα στον κοινωνικο-οικονομικό ιστό, με την ένταση του ανταγωνισμού στον τουρισμό και σε άλλες υπηρεσίες και τη σταδιακή μείωση έως και εξάλειψη των ενισχύσεων της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής.

Επιπρόσθετο δε αναπτυξιακό χαρακτηριστικό της Περιφέρειας είναι οι συνεχιζόμενες ελλείψεις σε υποδομές προστασίας του Περιβάλλοντος από τις ανθρώπινες, αστικές και παραγωγικές δραστηριότητες, ενώ για την εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, απαιτείται η αναβάθμιση ή / και η επέκταση των αντίστοιχων κοινωνικών υποδομών (Υγείας – Πρόνοιας και Εκπαίδευσης).

Εκτός αυτών των χαρακτηριστικών, όπως έχει αναλυτικά αναφερθεί στην ενότητα της υφιστάμενης κατάστασης, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, ως νησιωτική Περιφέρεια, χαρακτηρίζεται από δύο ή τριών επιπέδων περιφερειακότητα.

Με βάση αυτά τα επίπεδα περιφερειακότητας, το Βόρειο Αιγαίο, αποτελεί ένα πολυμορφικό σύνολο που έχει ως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αφ' ενός την έντονη αναπτυξιακή διαφοροποίηση μεταξύ των μικρών και μεγάλων νησιών, αφ' ετέρου την παραγωγική κοινωνικο-οικονομική απομόνωση στη λειτουργία κάθε νησιού, λόγω των γεωγραφικών και γεωφυσικών χαρακτηριστικών τους, με αποτέλεσμα το πολύ μικρό μέγεθος και την αδυναμία της αγοράς.

Το γεγονός αυτό συντελεί / συμβάλλει, σε κυρίαρχο βαθμό, στην ύπαρξη έντονων αναπτυξιακών διαφοροποιήσεων των μικρών, κυρίως, νησιών του συγκεκριμένου διοικητικού νησιωτικού συμπλέγματος με τα «μεγάλα» νησιά του ίδιου συμπλέγματος. Πέραν αυτού, εντός των μεγάλων ή / και μικρότερων νησιών διαπιστώνονται θύλακες χαμηλής ανάπτυξης στις εσωτερικές τους ζώνες, κυρίως λόγω της ελλιπούς προσπελασιμότητας αυτών των περιοχών / θυλάκων προς το παραγωγικό / οικονομικό κέντρο κάθε νησιού.

Επιπρόσθετα, όπως επίσης έχει αναφερθεί στην ενότητα της Στρατηγικής, τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, υπό την έννοια κυρίως της συγκέντρωσης παραγωγικών / οικονομικών και διοικητικών λειτουργιών, αφ' ενός αντιμετωπίζουν προβλήματα αποτελεσματικής λειτουργίας, αφ' ετέρου μπορούν να λειτουργήσουν ως δυναμικοί πόλοι ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής ή και του κάθε νησιού στο σύνολό του.

Παράλληλα όμως προς τα παραπάνω χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, τα οποία λειτουργούν δυσμενώς για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης περιοχής, τα νησιά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου διακρίνονται για τους πλούσιους και ιδιαίτερης αξίας φυσικούς και πολιτιστικούς τους πόρους, οι οποίοι παραμένουν σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητοι ως πόλοι έλξης τουριστών και ανάπτυξης ανάλογων τουριστικών δραστηριοτήτων.

Λόγω αυτών των χαρακτηριστικών, η νέα στρατηγική στόχευση της Περιφέρειας εστιάζεται στην αξιοποίηση των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων για μια ανάπτυξη στηριζόμενη κυρίως στην αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών της πόρων, με την προστασία / διατήρηση και ορθολογική αξιοποίηση του φυσικού της περιβάλλοντος και τη δημιουργία συνθηκών βελτίωσης του επιπέδου ζωής των κατοίκων της και των επισκεπτών, με παράλληλη διάχυση της ανάπτυξης, μέσω λειτουργικών διασυνδέσεων των νησιών μεταξύ τους, αλλά και των ορεινών / μειονεκτικών περιοχών εντός των νησιών, με τα αστικά / ημιαστικά κέντρα και τις πύλες εισόδου / εξόδου κάθε νησιού. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, απαιτείται ένα πλέγμα πολυδιάστατων παρεμβάσεων, οι οποίες με την συμπληρωματικότητά τους και τη συνέργειές τους στο πλαίσιο ενός Άξονα Προτεραιότητας του παρόντος Επιχειρησιακού Προγράμματος, θα αμβλύνει τα διαρθρωτικά προβλήματα της παραγωγικής δομής και θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια αειφόρο / αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη, για το σύνολο των νησιών, ήτοι για ολόκληρο το χώρο της Περιφέρειας.

Στόχοι

Λόγω της μεγάλης ποικιλίας των δράσεων που περιλαμβάνονται στο συγκεκριμένο Άξονα Προτεραιότητας, οι οποίες όμως με τη

συμπληρωματικότητά τους και τις συνέργειές τους συμβάλλουν σ' ένα μεσομακροπρόθεσμα αναμενόμενο εμφανές αποτέλεσμα, μπορούν να προσδιορισθούν τρεις Γενικοί στόχοι αντίστοιχοι με τις τρεις μεγάλες ομάδες κατηγοριών πράξεων. Η μία ομάδα αναφέρεται στην προστασία και διαχείριση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Η δεύτερη ομάδα αναφέρεται στη δημιουργία κοινωνικών υποδομών για τη βελτίωση των προϋποθέσεων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.

Η τρίτη ομάδα κατηγοριών πράξεων που περιλαμβάνεται στον Άξονα Προτεραιότητας, εμπεριέχει ένα πλέγμα ποικίλων / πολυτομεακών δράσεων, οι οποίες άπτονται του γενικότερου αναπτυξιακού προτύπου της Περιφέρειας.

Ως εκ τούτου οι Γενικοί Στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας αναφέρονται στα εξής:

- α) Βελτίωση των συνθηκών προστασίας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, ως κυρίαρχοι πόροι για την τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας, αλλά και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- β) Βελτίωση των προϋποθέσεων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, στόχος ο οποίος και αυτός έχει άμεση σχέση με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, και την υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού, ενώ συμβάλλει παράλληλα και στην υποστήριξη της τουριστικής ανάπτυξης.
- γ) Διαφοροποίηση του αναπτυξιακού προτύπου της Περιφέρειας, με υποστήριξη της διεύρυνσης και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος και της άμβλυνσης των διανοησιωτικών και ενδοησιωτικών ανισοτήτων.

Οι τρεις αυτοί Γενικοί Στόχοι επιτυγχάνονται με την επίτευξη του συνόλου ή μέρους των παρακάτω ειδικών στόχων.

- α) Ανάδειξη μνημείων / αρχαιολογικών χώρων

- β) Αναβάθμιση ή / και αύξηση της δυναμικότητας και λειτουργικότητας των κοινωνικών υποδομών (εκπαίδευσης, υγείας – πρόνοιας)
- γ) Βελτίωση των συνθηκών ή / και αύξηση του εξυπηρετούμενου πληθυσμού των νησιών και των επισκεπτών σε πόσιμο νερό, με παράλληλη μείωση των απωλειών νερού
- δ) Προστασία του περιβάλλοντος από στερεά και υγρά απόβλητα
- ε) Προστασία και ανάδειξη περιοχών φυσικού κάλλους και ευαίσθητων περιοχών
- στ) Αύξηση της λειτουργικότητας των αστικών και ημιαστικών κέντρων της Περιφέρειας
- ζ) Αναζωογόνηση των αγροτικών / μειονεκτικών περιοχών στα μεγάλα νησιά της Περιφέρειας
- η) Στήριξη και ενδυνάμωση του κοινωνικο-οικονομικού ιστού των μικρών νησιών της Περιφέρειας.

Ιεράρχηση Προτεραιοτήτων

Με δεδομένη την αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας κατά την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013 και κατ' ακολουθία τη στρατηγική του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν υφίστανται Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα για υποδομές Εκπαίδευσης και Παιδείας, ούτε για παρεμβάσεις προστασίας και διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς, βαρύνουσας σημασίας και πρώτης προτεραιότητας είναι οι αντίστοιχες παρεμβάσεις για κάλυψη των αναγκών σε κοινωνικές υποδομές (Υγεία – Πρόνοια και Εκπαίδευση) και προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της Περιφέρειας.

Παράλληλα, η κάλυψη των αναγκών σε υποδομές προστασίας του περιβάλλοντος από έργα μικρής κλίμακας, βρίσκεται σε υψηλή σειρά ιεράρχησης, λαμβανομένης υπόψη της συμπληρωματικότητάς τους με αντίστοιχα έργα μεγάλης σχετικά κλίμακας και δράσεις βελτίωσης της διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος από το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον – Αειφόρος Ανάπτυξη».

Όσον αφορά στις δράσεις για την αστική και αγροτική αναγέννηση, καθώς και για την στήριξη / αναζωογόνηση των μικρών νησιών, αυτές θα ιεραρχηθούν ως προς την προτεραιότητά τους από τη Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος, μετά την οριστικοποίηση των κριτηρίων επιλογής των συγκεκριμένων περιοχών και σύμφωνα με τις αναπτυξιακές ανάγκες των περιοχών αυτών.

Ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων

Οι παραπάνω αναφερόμενοι στόχοι θα επιτευχθούν με την υλοποίηση των παρακάτω βασικών κατηγοριών δράσεων:

α) Πολιτισμός

- Στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας προβλέπεται να αναδειχθούν ή / και να βελτιωθούν οι υποδομές που συμβάλλουν στην αύξηση του βαθμού επισκεψιμότητας των αρχαιολογικών χώρων της Περιφέρειας, στα Βυζαντινά και μεταβυζαντινά ή / και της νεότερης ιστορίας μνημεία.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Προστασία και Διαχείριση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς», με κωδικό: (58)

- Επίσης σ' αυτή την κατηγορία δράσεων, προγραμματίζεται να δημιουργηθούν ή / και να βελτιωθούν οι πολιτιστικές υποδομές, κυρίως μουσεία αρχαιολογικά,

θεματικά, καθώς και άλλες υποδομές νεότερου πολιτισμού, οι οποίες συμβάλλουν στη διαφοροποίηση και διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος. Παράλληλα προβλέπονται δράσεις υποστήριξης και ενίσχυσης πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Κατηγορίες Παρεμβάσεων: «Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών» με κωδικό: (59) και «Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών», με κωδικό (60).

β) Υγεία και λοιπές υποδομές κοινωνικής αλληλεγγύης

- Όσον αφορά στις υποδομές εκπαίδευσης στο πλαίσιο του Άξονα αυτού, θα κατασκευασθούν ή θα επεκταθούν ή / και θα βελτιωθούν κτιριακές υποδομές και εξοπλισμός κατά κύριο λόγο Α' θμιας, Β' θμιας και μεταδευτεροβάθμιας γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, για την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας στις συγκεκριμένες βαθμίδες εκπαίδευσης. Παράλληλα, προβλέπονται δράσεις βελτίωσης ή / και επέκτασης υποδομών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που συνδέονται άμεσα με το στόχο του Άξονα Προτεραιότητας για την τοπική ανάπτυξη.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Υποδομές Εκπαίδευσης», με κωδικό: (75).

- Για την αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών περίθαλψης, προβλέπεται να συμπληρωθούν όπου απαιτείται και να βελτιωθούν οι κτιριακές υποδομές και ο εξοπλισμός των νοσοκομειακών μονάδων της Περιφέρειας. Παράλληλα, προβλέπεται να δημιουργηθούν σε μικρή κλίμακα τα αναγκαία Κέντρα Υγείας, καθώς και να αναβαθμιστεί και να αναδιοργανωθεί συνολικά το σύστημα των Κέντρων Υγείας και των Περιφερειακών Ιατρείων της Περιφέρειας, υπό την έννοια της συμπλήρωσης των ελλείψεων κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού των μονάδων πρωτοβάθμιας περίθαλψης της Περιφέρειας, συμπεριλαμβανομένων και των εξωτερικών ιατρείων στις νοσοκομειακές μονάδες.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Υποδομές υγείας», με κωδικό: (76).

- Για την εξυπηρέτηση / αποδέσμευση του γυναικείου πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας της Περιφέρειας, προκειμένου να ενταχθεί στην Αγορά Εργασίας, καθώς και για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών φύλαξης παιδιών και υποστήριξης ατόμων που χρειάζονται βοήθεια, προβλέπονται δράσεις βελτίωσης, επέκτασης ή / και δημιουργίας των αντίστοιχων κοινωνικών υποδομών.

Κατηγορίες Παρέμβασης: «Υποδομή φροντίδας παιδιών», με κωδικό: (77) και «Άλλες Κοινωνικές Υποδομές», με κωδικό: (79).

γ) Διαφοροποίηση του αναπτυξιακού προτύπου

- Για την αποτελεσματικότερη σύνδεση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας μέσω της προστασίας και της ανάδειξής του, με την διεύρυνση και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, προβλέπονται δράσεις προστασίας και ανάδειξης μνημείων φυσικού κάλλους, καθώς και άλλων πόρων φυσικής κληρονομιάς.

Κατηγορίες Παρέμβασης: «Πρωώθηση τόπων φυσικού κάλλους», με κωδικό: (55) και «Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς», με κωδικό: (56).

- Στο πλαίσιο της διαδικασίας διεύρυνσης και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, προβλέπονται δράσεις, δημιουργία δημόσιων τουριστικών υποδομών, με στόχο την αναβάθμιση των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών, καθώς και δράσεις προώθησης / προβολής του αναβαθμισμένου τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών» με κωδικό: (57).

- Για την επίτευξη των στόχων αναγέννησης των μειονεκτικών αγροτικών περιοχών και των αστικών και ημιαστικών κέντρων των νησιών της Περιφέρειας, με παράλληλη λειτουργική διασύνδεση των περιοχών αυτών μεταξύ τους, προβλέπεται ένα πλέγμα δράσεων, αλληλοσυνδεόμενων μεταξύ τους υπό την έννοια της συμπληρωματικότητας προς το στόχο της αυξημένης αποτελεσματικότητας και συμπληρωματικότητας.

Οι δράσεις αυτές θα αναφέρονται ενδεικτικά:

- Σε προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
- Σε βασικές τεχνικές και κοινωνικές υποδομές
- Σε δράσεις ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού και εξασφάλισης της κοινωνικής συνοχής
- Στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας
- Στη διαχείριση και διάδοση του πολιτιστικού χαρακτήρα των περιοχών

Για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή αυτών των δράσεων και προκειμένου να επιτευχθεί ευρύτερη και εντονότερη συμμετοχή του τοπικού δυναμικού σε αυτές τις διαδικασίες, από το σχεδιασμό τους έως και την υλοποίηση θα εξετασθεί η περίπτωση υλοποίησής τους, μέσω συνολικών επιχορηγήσεων (Global Grants)

Επίσης θα εξετασθεί η περίπτωση εφαρμογής και λειτουργίας των ευέλικτων χρηματοδοτικών μέσων Jessica και Jeremie, τόσο για την απλή και ευέλικτη διαχείριση των πόρων, όσο και για τη μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων στην υλοποίηση αυτών των δράσεων.

Όσον αφορά στην επιλογή των αστικών κέντρων της Περιφέρειας για παρεμβάσεις Αστικής αναγέννησης / αναζωογόνησης, με δεδομένη την

ιδιαιτερότητα της σημασίας των αστικών κέντρων για τα νησιά της Περιφέρειας κατ' αναλογία του πληθυσμού κάθε νησιού και των κοινωνικών και οικονομικών δραστηριοτήτων, σε συνδυασμό με το βαθμό περιφερειακότητας κάθε νησιού, θα χρησιμοποιηθούν τα εξής βασικά κριτήρια, τα οποία θα εξειδικευθούν λεπτομερέστερα από την Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος κατά τη διαδικασία προετοιμασίας εφαρμογής της παρέμβασης:

- Κρίσιμη πληθυσμιακή συγκέντρωση στο οικιστικό κέντρο
- Όγκος και είδος οικονομικών ή / και διοικητικών λειτουργιών στο οικιστικό κέντρο
- Λειτουργική εμβέλεια του οικιστικού κέντρου στην ευρύτερη περιοχή των νησιών
- Περιβαλλοντικά, κοινωνικά και λειτουργικά προβλήματα που αντιμετωπίζει

Όσον αφορά στην Αγροτική Αναγέννηση, οι περιοχές στις οποίες θα γίνουν ανάλογες παρεμβάσεις θα επιλεγούν βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες περιοχές παρέμβασης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης που συγχρηματοδοτείται από το ΕΓΤΑΑ, καθώς και με εκείνες τις περιοχές παρέμβασης του ΕΠΑΛ, έτσι ώστε να μην υπάρξουν επικαλύψεις, αλλά να επιτευχθεί συμπληρωματικότητα αυτού του είδους των παρεμβάσεων στις αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας και στις περιοχές που εξαρτώνται από την αλιεία.

Ενδεικτικά κριτήρια των συγκεκριμένων περιοχών δύνανται να είναι τα εξής:

- Πληθυσμιακή συρρίκνωση ή / και αυξημένος δείκτης γήρανσης

- Κυριαρχία της γεωργικής απασχόλησης
- Συρρίκνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων
- Χαμηλό και φθίνον ποσοστό απασχόλησης

Κατηγορία Παρέμβασης: «Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση», με κωδικό: (61)

- Για την στήριξη / αναζωογόνηση των μικρών νησιών, προβλέπονται δράσεις με τις οποίες επιχειρείται η βελτίωση και συμπλήρωση ενός ευρέως φάσματος τεχνικών υποδομών και λοιπών αναγκαίων υπηρεσιών, στα μικρά νησιά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και συγκεκριμένα σ' εκείνα με πληθυσμό μικρότερο των 3.100 κατοίκων.

Το φάσμα των προβλεπόμενων παρεμβάσεων καλύπτει το σύνολο σχεδόν των τομέων οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας, και αναφέρεται τόσο στις αναγκαίες υποδομές, όσο και στην ενίσχυση των υπηρεσιών που συμβάλλουν στην άρση της απομόνωσης και στην προώθηση της ανάπτυξης στα μικρά νησιά της Περιφέρειας.

Όσον αφορά στις υποδομές, αυτές κυρίως εστιάζονται στις μεταφορές, και στις επικοινωνίες, στην προστασία / βελτίωση και διατήρηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, καθώς και σε όλο το φάσμα των κοινωνικών υποδομών.

Η ενίσχυση των υπηρεσιών αναφέρεται κυρίως στη διευκόλυνση και μείωση του μεταφορικού κόστους βασικών / αναγκαίων αγαθών και ανθρώπων, καθώς και στην ενίσχυση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Ειδικές δράσεις για την αντιστάθμιση του πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς», με κωδικό 83.

δ) Περιβαλλοντική προστασία και πρόληψη κινδύνων

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, πέραν των δεσμεύσεων που προκύπτουν από την Εθνική και Κοινοτική νομοθεσία, έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, με δεδομένο ότι το φυσικό περιβάλλον ανάγεται πλέον στον κυρίαρχο πλουτοπαραγωγικό της πόρο, για την προώθηση και επίτευξη του στόχου της, για αειφόρο / βιώσιμη ανάπτυξη. Ως εκ τούτου, κάτω από αυτό το στόχο, προβλέπονται μια σειρά παρεμβάσεων, όπως:

- Αποτελεσματική διαχείριση απορριμμάτων, κυρίως με τη δημιουργία ΧΥΤΑ για κάλυψη του συνόλου των αναγκών της Περιφέρειας, σύμφωνα με την Εθνική και Κοινοτική νομοθεσία.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Διαχείριση Οικιακών και Βιομηχανικών Αποβλήτων (Απορρίμματα)», με κωδικό: (44)

- Ορθολογική και αποτελεσματική διαχείριση και διανομή του πόσιμου νερού, για μείωση των απωλειών και κάλυψη των αναγκών, έτσι όπως αυτές οξύνονται το καλοκαίρι στις τουριστικές περιοχές. Στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας παρέμβασης, προβλέπονται έργα συλλογής, διανομής και διαχείρισης πόσιμου νερού, με παράλληλη επέκταση ή / και αντικατάσταση παλαιών δικτύων που συμβάλλουν σε απώλειες ύδατος.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο ύδωρ)», με κωδικό: (45)

- Κάλυψη κατά το μεγαλύτερο δυνατό μέρος των αναγκών επέκτασης και αντικατάστασης δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων ΕΕΛ για την επεξεργασία των υγρών αποβλήτων, λαμβάνοντας υπόψη και τις πιέσεις που δημιουργούνται κατά την τουριστική περίοδο σε περιοχές τουριστικής δραστηριότητας.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Επεξεργασία υδάτων (λύματα)», με κωδικό: (46)

- Παρεμβάσεις προστασίας του περιβάλλοντος και πρόληψης καταστροφών από καιρικά φαινόμενα, όπως αντιπλημμυρικά έργα, ή προστασία των ακτών.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων», με κωδικό: (54)

Συνάφεια/ Συμβολή με Εθνικές και Κοινοτικές πολιτικές

Οι στόχοι και οι δράσεις του Άξονα Προτεραιότητας, παρουσιάζουν συνάφεια και συμβάλλουν στις Εθνικές και Κοινοτικές πολιτικές όπως αποτυπώνονται στα σχετικά κείμενα.

ΕΣΠΑ 2007-2013

α) Στις θεματικές προτεραιότητες:

- (4.2.5) «Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπο επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
- (4.2.1) «Επένδυση στο παραγωγικό τομέα της οικονομίας» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνεργία)
- (4.2.3) «Απασχόληση και κοινωνική συνοχή» (έμμεση συμβολή)

β) Στις χωρικές προτεραιότητες

- (4.4.1.1) «Βιώσιμη αστική Ανάπτυξη»
- (4.4.1.2): «Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών»
- (4.4.1.3): «Ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών»

γ) Στους Γενικούς στόχους:

- «Ανάπτυξη βιώσιμης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας» (έμμεση συμβολή)
- «Αύξηση της ζήτησης και γενική ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Χώρας και των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών σε όλα τα επίπεδα» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
- «Βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος» (έμμεση συμβολή, λόγω υποδομών εκπαίδευσης)
- «Δημιουργία ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια, λόγω υποδομών υγείας – πρόνοιας)
- «Αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
- «Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)

δ) Στους Ειδικούς στόχους:

- «Τόνωση της προδιάθεσης για επιχειρηματικότητα» (έμμεση συμβολή)
- «Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και μείωση της εποχικότητας» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
- «Ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης και εξέλιξής τους στην αγορά εργασίας» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια, λόγω χρήσης της ρήτρας του 10% για δράσεις τύπου ΕΚΤ, αλλά και λόγω υποδομών κοινωνικής πρόνοιας)
- «Ενίσχυση της απασχόλησης των νέων» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια, λόγω χρήσης της ρήτρας του 10% για δράσεις του τύπου ΕΚΤ)

- «Ενίσχυση της διεθνούς προβολής της Χώρας ως ασφαλούς και ελκυστικού τουριστικού προορισμού» (έμμεση συμβολή)
- «Αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης» (έμμεση συμβολή)
- «Ενίσχυση του αποκεντρωμένου δικτύου Κοινωνικών υποστηρικτικών Υπηρεσιών και των δομών πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας» (έμμεση συμβολή)
- «Προστασία της δημόσιας υγείας και ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας φροντίδας» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
- «Αποτελεσματικότερη προσαρμογή της διάστασης του φύλου στις τομεακές και περιφερειακές πολιτικές όλων των προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ» (έμμεση συμβολή)
- Διαχείριση των υδάτινων πόρων» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
- «Αειφορική διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
- «Ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών της Χώρας» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
- «Τόνωση της ζήτησης στο τομέα του πολιτισμού» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)

Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της Κοινότητας για τη Συνοχή, στις εξής

Κατευθυντήριες Γραμμές:

(1.1.2):Ενίσχυση των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ανάπτυξη

(1.3.3):Αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων

(1.3.5):Προστασία της υγείας των εργαζομένων (κάλυψη των κενών σε θέματα

υποδομών υγείας)

Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση, στις εξής Κατευθυντήριες Γραμμές:

(10): Προώθηση επιχειρηματικού πολιτισμού και δημιουργία ενθαρρυντικού περιβάλλοντος για τις ΜΜΕ

(14): Ενθάρρυνση της βιώσιμης χρήσης των πόρων και ενδυνάμωση της συνέργειας μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης.

Χρηματοδοτική βαρύτητα

Λόγω του εύρους των παρεμβάσεων, της ιδιαίτερης σημασίας για την ανάπτυξη της Περιφέρειας και κατ' ακολουθία λόγω των αυξημένων αναγκών προστασίας και αξιοποίησης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, η χρηματοδοτική βαρύτητα του Άξονα Προτεραιότητας φθάνει στο 56,98% του συνολικού προϋπολογισμού Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

Στο συγκεκριμένο Άξονα Προτεραιότητας θα γίνει χρήση της ρήτρας του άρθρου 34 του Κ(ΕΚ) 1083/2000 του Συμβουλίου, περί δυνατότητας χρηματοδότησης κατά συμπληρωματικό τρόπο μέχρι 10% της κοινοτικής συνδρομής του Άξονα Προτεραιότητας, για δράσεις που εμπίπτουν στο πεδίο συνδρομής του ΕΚΤ, προκειμένου να υλοποιηθούν ικανοποιητικά οι δράσεις των Ολοκληρωμένων Σχεδίων για την αστική και αγροτική αναγέννηση.

Ωφελούμενοι

Άμεσα ωφελούμενοι είναι οι κάτοικοι των περιοχών στις οποίες πραγματοποιούνται οι αντίστοιχες παρεμβάσεις, ενώ έμμεσα ωφελούμενοι είναι

το σύνολο των τουριστικών επιχειρηματιών, αλλά και των επιχειρηματιών άλλων δραστηριοτήτων, λόγω της διεύρυνσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων από την υλοποίηση και λειτουργία των έργων που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο αυτού του Άξονα Προτεραιότητας.

Δείκτες Μέτρησης / εκτίμησης εκροών (πραγματοποίησης) και Αποτελέσματος

ΕΙΔΟΣ ΔΕΙΚΤΗ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΒΑΣΗ		ΣΤΟΧΟΣ 2013
			ΠΗΓΗ/ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ	
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ	Μνημεία / αρχαιολογικοί χώροι που αναδεικνύονται	αριθμός	ΕΥΔ ΠΕΠ Β. ΑΙΓΑΙΟΥ / 2006	65	8
	Σχολικές Αίθουσες που αναβαθμίζονται / κατασκευάζονται	αριθμός	Δ/νσεις Εκπαίδευσης Ν/Α Β. Αιγαίου / 2006	1.976	250
	Νοσοκομειακές Κλίνες που δημιουργούνται / αναβαθμίζονται	αριθμός	Υπουργείο Υγείας /2005	732*	350
	Νέες ΕΕΛ	αριθμός	Σύμβουλος Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης / 2006	12	2
	ΕΕΛ που αναβαθμίζονται	αριθμός	Σύμβουλος Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης / 2006	12	2
	Δίκτυα ύδρευσης που αναβαθμίζονται	χλμ.			-
	ΧΥΤΑ / ΧΥΤΥ που δημιουργούνται	αριθμός	ΥΠΕΧΩΔΕ / 2006	6	1
	Σχέδια Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης που υλοποιούνται	αριθμός	ΕΥΔ ΠΕΠ Β. ΑΙΓΑΙΟΥ / 2006	12	8
	Μικρά νησιά στα οποία γίνονται παρεμβάσεις***	αριθμός	ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001	5	5
ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	Αύξηση επισκεπτών μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και μουσείων	%	-		**
	Σχολικές Αίθουσες που αναβαθμίζονται / κατασκευάζονται (επί των υφιστάμενων)	%	-	-	13
	Νοσοκομειακές Κλίνες που δημιουργούνται / αναβαθμίζονται (επί	%	-	-	48

των υφιστάμενων)				
Πληθυσμός που εξυπηρετείται από τις νέες ΕΕΛ	ισοδύναμος πληθυσμός		131.600	**
Πληθυσμός που καλύπτεται από αναβαθμισμένα Δίκτυα Ύδρευσης	%	-	96	98
Πληθυσμός που εξυπηρετείται από ΧΥΤΑ / ΧΥΤΥ	%	-	-	4
Ωφελούμενος πληθυσμός από τις παρεμβάσεις Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης	αριθμός	ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001	206.121	177.891
Πληθυσμός μικρών νησιών που ωφελείται	αριθμός	ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001	3.312	3.312

* περιλαμβάνονται και οι 85 κλίνες των ιδιωτικών νοσοκομείων, για τις οποίες δεν προβλέπονται παρεμβάσεις

** θα προσδιορισθεί αφού ενταχθούν στο Πρόγραμμα αντίστοιχα έργα

*** αφορά σε νησιά με πληθυσμό μικρότερο των 3.000 κατοίκων

3.3 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: «ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»

Σκοπιμότητα

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης διαπιστώνεται ότι η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου χαρακτηρίζεται από πολύ χαμηλούς δείκτες χρήσης της ψηφιακής οικονομίας, της Έρευνας και Ανάπτυξης και της επιχειρηματικότητας. Ιδιαίτερα ο επιχειρηματικός ιστός της Περιφέρειας φαίνεται να μην ενσωματώνει στην παραγωγική του διαδικασία, αλλά και στην εν γένει επιχειρηματική του δραστηριότητα και λειτουργία, καινοτομία και νέες τεχνολογίες. Έτσι δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος υστέρησης των επιχειρήσεων της Περιφέρειας έναντι του μέσου όρου των επιχειρήσεων στη Χώρα, με αποτέλεσμα να διατηρούνται τα μεγέθη των επιχειρήσεων σε πολύ χαμηλά επίπεδα, να παραμένει σαν κυρίαρχο στοιχείο ο οικογενειακός χαρακτήρας και εν τέλει ο επιχειρηματικός ιστός της Περιφέρειας να παραμένει αδύναμος, μη ανταγωνιστικός και να φθίνει διαχρονικά, με αποτέλεσμα τη σταδιακή συρρίκνωσή του.

Παράλληλα, οι αδυναμίες της δημόσιας διοίκησης της Περιφέρειας, εμφανίζονται εντονότερες ιδιαίτερα όσον αφορά στην ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και στη χρήση ψηφιακών μέσων. Για το λόγο αυτό και με δεδομένη όμως την ανάγκη να υπάρξει ένα έναυσμα προς την κατεύθυνση εκσυγχρονισμού των διαδικασιών λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης και των χρηστών από τις επιχειρήσεις των νέων τεχνολογιών, των προϊόντων της Έρευνας και Τεχνολογίας και την εφαρμογή καινοτομιών για τη βελτίωση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, προβλέπεται δράσεις που περιλαμβάνονται στο συγκεκριμένο Άξονα Προτεραιότητας.

Επίσης ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας σε συνδυασμό με το πλήθος και το μέγεθος των νησιών, συντελούν στην αδυναμία κάλυψης σε ικανοποιητικό βαθμό των αναγκών των κατοίκων και των επισκεπτών σε υπηρεσίες υγείας και διοικητικής μέριμνας.

Ως εκ τούτου ένα μεγάλο μέρος των αδυναμιών αυτών μπορεί να καλυφθεί με τη χρήση νέων τεχνολογιών και ψηφιακών εφαρμογών, αμβλύνοντας το πρόβλημα της

απομόνωσης και της ελλιπούς στελέχωσης της και φυσικής οργάνωσης στο χώρο, των δημόσιων και διοικητικών υπηρεσιών και υπηρεσιών περίθαλψης.

Με δεδομένα τα σημαντικά αναπτυξιακά προβλήματα της Περιφέρειας στους τομείς της επιχειρηματικότητας και της ψηφιακής σύγκλισης, απαιτούνται έντονες και ορθολογικά σχεδιασμένες παρεμβάσεις για άμβλυνση αυτών των προβλημάτων, σε συνδυασμό με παράλληλες διοικητικές / θεσμικές διαδικασίες, στο πλαίσιο του Εθνικού Αναπτυξιακού Σχεδιασμού για τους τομείς αυτούς. Ως εκ τούτου, ένα πολύ σημαντικό μέρος των αναγκών της Περιφέρειας θα καλυφθεί από τα αντίστοιχα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα της προγραμματικής περιόδου 2007 – 2013, ήτοι το Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» και το Ε.Π. «ψηφιακή σύγκλιση».

Λαμβάνοντας υπόψη την ένταση των παρεμβάσεων των παραπάνω Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων στην Περιφέρεια, οι δράσεις σ' αυτούς τους τομείς που θα χρηματοδοτηθούν από το συγκεκριμένο Άξονα Προτεραιότητας, θα εστιάζονται σε εξειδικευμένες ανάγκες των τοπικών φορέων σε ψηφιακές τεχνολογίες και των επιχειρήσεων, σε εκσυγχρονισμό και διερεύνηση των παραγωγικών και λειτουργικών τους δραστηριοτήτων, που συνδέονται άμεσα με τα τοπικά χαρακτηριστικά προβλήματα και οι οποίες δεν είναι εύκολο να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά από τις οριζόντιες δράσεις των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Στόχοι

Γενικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας είναι κυρίως ο εκσυγχρονισμός της επιχειρηματικής βάσης της Περιφέρειας, με εστίαση στις τοπικές ανάγκες και δυνατότητες για την επιτάχυνση της ανάπτυξης της Περιφέρειας και την αύξηση της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειάς της, με ορθολογικά σχεδιασμένη συμπληρωματικότητα με τις παράλληλες αντίστοιχες δράσεις των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Η επίτευξη αυτού του Γενικού στόχου θα πραγματοποιηθεί με την αποτελεσματική επίτευξη των παρακάτω ειδικών στόχων:

- α) Ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία των επιχειρήσεων
- β) Εκσυγχρονισμός της λειτουργίας των Επιχειρήσεων.

Ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων

Στο πλαίσιο αυτού του Άξονα Προτεραιότητας προβλέπονται δράσεις όπως:

α) Ψηφιακή Σύγκλιση

- Εγκατάσταση και χρήση νέων τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πχ ευρυζωνικά δίκτυα)

Κατηγορία Παρέμβασης: «Υποδομή τηλεπικοινωνιών», με κωδικό: (10)

β) Καινοτομία και επιχειρηματικότητα – Έρευνα και Τεχνολογία

Στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας δράσεων στον συγκεκριμένο Άξονα, προβλέπονται οι πλέον απλές από πλευρά καινοτομίας δράσεις ενίσχυσης των επιχειρήσεων για εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού τους και των παραγωγικών / διοικητικών λειτουργιών τους, είτε στο πλαίσιο των απαλλακτικών Κανονισμών, όσον αφορά στα καθεστάτα ενίσχυσης, είτε στο πλαίσιο του Εθνικού Αναπτυξιακού νόμου περί κινήτρων για παραγωγικές επενδύσεις, όπως αυτός εκάστοτε ισχύει.

Παράλληλα, προβλέπεται να καλυφθούν δράσεις ενίσχυσης ΜΜΕ, οι οποίες εγκρίθηκαν κατά την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο στο πλαίσιο του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2000-2006 και θα υλοποιηθούν κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Άλλες επενδύσεις σε Επιχειρήσεις», με κωδικό: (08)

Συνάφεια/ Συμβολή με Εθνικές και Κοινοτικές πολιτικές

Οι στόχοι και οι δράσεις του Άξονα Προτεραιότητας, παρουσιάζουν συνάφεια και συμβάλλουν στις Εθνικές και Κοινοτικές πολιτικές όπως αποτυπώνονται στα σχετικά κείμενα.

ΕΣΠΑ 2007-2013

α) Στις θεματικές προτεραιότητες:

- (4.2.1.) «Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια).
- (4.2.2.) «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)

β) Στους Γενικούς στόχους:

- «Ανάπτυξη βιώσιμης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)

- «Αύξηση της ζήτησης και γενική ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Χώρας και των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών σε όλα τα επίπεδα» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
- «Ψηφιακή σύγκλιση της Χώρας με την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)

γ) Στους Ειδικούς στόχους:

- «Τόνωση της προδιάθεσης για επιχειρηματικότητα» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
- «Στήριξη της καινοτομικής επιχειρηματικότητας σε τομείς με ανταγωνιστικό πλεονέκτημα» (άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια)
- «Βελτίωση της ποιότητας ζωής αξιοποιώντας ΤΠΕ» (έμμεση συμβολή)

Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της Κοινότητας για τη Συνοχή, στις εξής Κατευθυντήριες Γραμμές:

(1.2.2): Διευκόλυνση της Καινοτομίας και προώθηση της Επιχειρηματικότητας

(1.2.3): Προώθηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας για όλους

Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση, στις εξής Κατευθυντήριες Γραμμές:

(10): Προώθηση Επιχειρηματικού Πολιτισμού και δημιουργία ενθαρρυντικού περιβάλλοντος για τις ΜΜΕ

(13): Διευκόλυνση της Καινοτομίας και της χρήσης ICT

Χρηματοδοτική βαρύτητα

Παρά την αναγκαιότητα χρήσης και ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών και ψηφιακής οικονομίας από τον διοικητικό, παραγωγικό και κοινωνικό ιστό της Περιφέρειας για την αύξηση της εξωστρέφειάς της και της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας, εν τούτοις ο χαμηλός βαθμός ανταπόκρισης προς αυτές τις δράσεις, αλλά και η πρόβλεψη αντίστοιχων δράσεων στα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΥΠΑΝ και του ΥΠ.ΟΙ.Ο., η χρηματοδοτική βαρύτητα του Άξονα Προτεραιότητας στο συνολικό προϋπολογισμό του

Προγράμματος φθάνει στο 7,8%.

Ωφελούμενοι

Άμεσα ωφελούμενοι από τις δράσεις του Άξονα είναι κυρίως οι ΜΜΕ της Περιφέρειας και οι χρήστες των ευρυζωνικών δικτύων.

Δείκτες Μέτρησης / εκτίμησης εκροών (πραγματοποίησης) και Αποτελέσματος

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΒΑΣΗ		ΣΤΟΧΟΣ 2013
		ΠΗΓΗ/ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ	
Νέες επιχειρήσεις από επιδοτούμενα προγράμματα	αριθμός	ΕΣΥΕ ΜΗΤΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2003	11.971 *	40
Υφιστάμενες επιχειρήσεις που εκσυγχρονίζονται / αναβαθμίζονται	αριθμός	ΕΣΥΕ ΜΗΤΩΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2003	11.971 *	300
Αύξηση των επιχειρήσεων (επί των υφιστάμενων)	%			0,33
Υφιστάμενες ΜΜΕ που εκσυγχρονίζονται / βελτιώνονται	%			2,5

* Επιλέξιμες για χρηματοδότηση Επιχειρήσεις

3.4 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: «ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ»

Σκοπιμότητα

Για την αποτελεσματική, έγκαιρη και αποδοτική εφαρμογή του νέου Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας, απαιτείται η εντατικοποίηση αξιοποίησης της τεχνικής βοήθειας για την υποστήριξη και προετοιμασία (Διοικητική και Τεχνική) των φορέων / μηχανισμών και των δράσεων που χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα.

Στόχοι

Στόχος του Άξονα είναι η κάλυψη των ιδιαίτερα σημαντικών αναγκών του Επιχειρησιακού Προγράμματος, για προετοιμασία και υποστήριξη κατά την εφαρμογή του, λόγω των απαιτήσεων των νέων Κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων, όσον αφορά στις υποβοηθητικές / υποστηρικτικές ενέργειες για την ορθολογική και αποτελεσματική υλοποίησή του, καθώς και για την αξιόπιστη παρακολούθηση του.

Ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων

α) Εφαρμογή, παρακολούθηση και επιθεώρηση

Στην συγκεκριμένη κατηγορία ενεργειών δύναται να περιλαμβάνονται δράσεις ενίσχυσης των μηχανισμών υποστήριξης των φορέων υλοποίησης για την προετοιμασία, την παρακολούθηση και διαχείριση του Προγράμματος και των έργων που περιλαμβάνονται σ' αυτό. Επίσης, περιλαμβάνονται δράσεις υποστήριξης της Επιτροπής Παρακολούθησης και του συστήματος διαχείρισης του Προγράμματος.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Προετοιμασία, εφαρμογή παρακολούθηση και επιθεώρηση», με κωδικό: (85)

β) Μελέτες - Αξιολόγηση - Δημοσιότητα

Σε αυτή την κατηγορία ενεργειών περιλαμβάνονται δράσεις οι οποίες αναφέρονται κύρια σε μελέτες προσανατολισμού και εξειδίκευσης των δράσεων, μελέτες σκοπιμότητας και οικονομοτεχνικής ανάλυσης, καθώς και δράσεις δημοσιότητας του προγράμματος.

Επίσης περιλαμβάνονται μελέτες και δράσεις αξιολόγησης του Προγράμματος.

Κατηγορία Παρέμβασης: «Αξιολόγηση και Μελέτες, πληροφορίες και επικοινωνία», με κωδικό: (86)

Χρηματοδοτική βαρύτητα

Η χρηματοδοτική βαρύτητα του Άξονα Προτεραιότητας φθάνει στο 1,95% του συνολικού προϋπολογισμού Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ο προϋπολογισμός του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, ανέρχεται στα 308 εκατ. Ευρώ Κοινοτικής Συνδρομής από το Ευρωπαϊκό ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), με συνολική δημόσια δαπάνη 411 εκατ. Ευρώ, με προβλεπόμενα έσοδα 26 εκατ. Ευρώ, από ειδικές κατηγορίες έργων του Προγράμματος.

Η προβλεπόμενη ιδιωτική συμμετοχή από δράσεις ενισχυόμενων επιχειρήσεων εκτιμάται σε 40 εκατ. Ευρώ.

Ο προϋπολογισμός αυτός, όπως παρουσιάζεται στους Πίνακες 9-12 που ακολουθούν, κατανέμεται ανά έτος και ανά Άξονα Προτεραιότητας και εντός αυτών σε θεματικές προτεραιότητες και σε κατηγορίες παρεμβάσεων, καθώς και ανά μορφή χρηματοδότησης και εδαφικό τύπο, σύμφωνα με το Παράρτημα II του Εφαρμοστικού Κανονισμού.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟ ΕΤΠΑ 2007-2013

Πίνακας 9. Δομή / Κατανομή Προϋπολογισμού σε Άξονες Προτεραιότητας και Κατηγορίες Παρεμβάσεων

Ποσά σε ευρώ

ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ (ΕΤΠΑ)
ΑΞΟΝΑΣ 1: ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	102.500.000
α) Οδικά έργα / οδικές Μεταφορές	66.500.000
(22) Εθνικές Οδοί	28.500.000
(23) Περιφερειακές / τοπικές οδοί	38.000.000
β) Λιμενικά έργα / θαλάσσιες μεταφορές	36.000.000
(30) Λιμένες	36.000.000
ΑΞΟΝΑΣ 2: ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	175.500.000
α) Πολιτισμός	15.000.000
(58) Προστασία και Διαχείριση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς	9.750.000
(59) Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών (Μουσεία, κλ. Νεοτ.)	3.750.000
(60) Συνδρομή στη βελτίωση Πολιτιστικών Υπηρεσιών	1.500.000
β) Υγεία και λοιπές υποδομές και υπηρεσίες κοινωνικής Αλληλεγγύης	77.250.000
(75) Υποδομές εκπαίδευσης	31.500.000
(76) Υποδομές υγείας	42.000.000
(77) Υποδομές φροντίδας παιδιών	1.130.000
(79) Άλλες κοινωνικές υποδομές	2.620.000
γ) Διαφοροποίηση του αναπτυξιακού προτύπου	39.250.000
(55) Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους	1.000.000
(56) Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς	6.500.000
(57) Συνδρομή στην βελτίωση τουριστικών υπηρεσιών και προβολή	5.750.000
(61) Ολοκληρωμένα σχέδια για την αστική και αγροτική αναγέννηση	22.000.000
(83) Ειδικές δράσεις για την αντιστάθμιση του πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	4.000.000
δ) Περιβαλλοντική Προστασία και πρόληψη κινδύνων	44.000.000
(44) Διαχείριση οικιακών και Βιομηχανικών Αποβλήτων (απορρ.)	4.000.000
(45) Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο ύδωρ)	17.000.000
(46) Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	21.000.000
(54) Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων	2.000.000
ΑΞΟΝΑΣ 3: ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	24.000.000
α) Ψηφιακή Σύγκλιση	3.000.000
(10) Υποδομή τηλεπικοινωνιών (συμπεριλαμβανομένων των ευρυζωνικών δικτύων)	3.000.000
β) Καινοτομία και επιχειρηματικότητα, Ε και ΤΑ	21.000.000
(08) Άλλες επενδύσεις σε Επιχειρήσεις	21.000.000
ΑΞΟΝΑΣ 4: ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	6.000.000
α) Εφαρμογή, παρακολούθηση και επιθεώρηση	3.500.000
(85) Προετοιμασία, εφαρμογή παρακολούθηση και επιθεώρηση	3.500.000
β) Μελέτες - Αξιολόγηση - Δημοσιότητα	2.500.000
(86) Αξιολόγηση και Μελέτες, πληροφορίες και επικοινωνία	2.500.000
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΠ	308.000.000

Σημείωση: Οι αριθμοί στις παρενθέσεις είναι οι κωδικοί των κατηγοριών / πεδίων παρέμβασης

Πίνακας 10. Κατηγορίες παρέμβασης (βάσει του Εφαρμοστικού Κανονισμού)

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΔΙΑΣΤΑΣΗ 1	
	ΘΕΜΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΥΡΩ (ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ)
	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 1
	Μεταφορές	102.500.000
22	Εθνικές Οδοί	28.500.000
23	Περιφερειακές / τοπικές οδοί	38.000.000
30	Λιμένες	36.000.000
	Πολιτισμός	15.000.000
58	Προστασία και Διαχείριση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς	9.750.000
59	Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών (Μουσεία, κλ. Νεοτ.)	3.750.000
60	Συνδρομή στη βελτίωση Πολιτιστικών Υπηρεσιών	1.500.000
	Επένδυση σε κοινωνικές υποδομές	77.250.000
75	Υποδομές εκπαίδευσης	31.500.000
76	Υποδομές υγείας	42.000.000
77	Υποδομές φροντίδας παιδιών	1.130.000
79	Άλλες κοινωνικές υποδομές	2.620.000
	Διαφοροποίηση του Αναπτυξιακού Προτύπου	39.250.000
55	Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους	1.000.000
56	Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς	6.500.000
57	Συνδρομή στην βελτίωση τουριστικών υπηρεσιών και προβολή	5.750.000
61	Ολοκληρωμένα σχέδια για την αστική και αγροτική αναγέννηση	22.000.000
83	Ειδικές δράσεις για την αντιστάθμιση του πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	4.000.000
	Περιβαλλοντική Προστασία και πρόληψη κινδύνων	44.000.000
44	Διαχείριση οικιακών και Βιομηχανικών Αποβλήτων (απορρ.)	4.000.000
45	Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο ύδωρ)	17.000.000
46	Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	21.000.000
54	Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων	2.000.000
	Ψηφιακή Σύγκλιση	3.000.000
10	Υποδομή τηλεπικοινωνιών (συμπεριλαμβανομένων των ευρυζωνικών δικτύων)	3.000.000
	Έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, καινοτομία και επιχειρηματικότητα	21.000.000
8	Άλλες επενδύσεις σε Επιχειρήσεις	21.000.000
	Τεχνική Βοήθεια	6.000.000
85	Προετοιμασία, εφαρμογή παρακολούθηση και επιθεώρηση	3.500.000
86	Αξιολόγηση και Μελέτες, πληροφορίες και επικοινωνία	2.500.000
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΠ	308.000.000

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως είδαμε εδώ και πολλά χρόνια έχει αρχίσει ο προγραμματισμός και η οργάνωση μίας τουριστικής ανάπτυξης που θα συμβαδίζει με το περιβάλλον και τις ανάγκες των νησιών των Βορείων Αιγαίων.

Το κύριο μέλημα ήταν η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.Απο την υλοποίηση των παρεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν για την ενίσχυση της φαίνεται πρώτιστα να ευνοείται ο εκσυγχρονισμός των μονάδων,χωρίς όμως να ενισχύεται σε σημαντικό βαθμό η ανταγωνιστικότητα και η εξωστρέφεια τους, καθώς η παραγωγική διαδικασία δεν ενσωμάτωσε νέες τεχνικές για την δημιουργία καινοτομικών προϊόντων.

Για την βελτίωση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος το οποίο υποβοηθάει την ανάπτυξη του τουρισμού έγιναν μια σειρά από έργα και παρεμβάσεις σε καίριους τομείς όπως οι μεταφορές και συγκοινωνίες, οι υποδομές εκπαίδευσης και οι υποδομές υγείας.

Για την ενίσχυση του περιβάλλοντος μέσω των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων έγιναν πολλά έργα και αναμένονται πολλά ακόμα έργα.Κάποια από τα έργα που έγιναν ήταν κάλυψη αναγκών ύδρευσης σε ποσοστό 4,3% συνολικού πλυθισμού,κάλυψη αναγκών σε δίκτυα αποχέτευσης σε ποσοστό 40% των κατοίκων και κάλυψη σε ΕΕΛ σε ποσό 15% των κατοίκων σε οικισμούς άνω των 2000 κατοίκων.

Για την βελτίωση απασχόλησης υλοποιούνται μέσα από τις παραδοσιακές δράσεις κατάρτισης, όσο και από ενέργειες στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων.Ακόμα μέχρι το 2005 είχαν ήδη υλοποιηθεί 170 προγράμματα κατάρτισης και κατρίστηκαν περίπου 3.200 άτομα.

Για την βελτίωση των διακρατικών σχέσεων η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και οι φορείς της, έχουν αναπτύξει τα τελευταία χρόνια διακρατικές/διαπεριφερειακές συνεργασίες με άλλες Ευρωπαϊκές Περιφέρειες και έχουν συμμετάσχει σε συνεργασίες όπως το Πρόγραμμα 'Θράκη-Αιγαίο-Κύπρος' με άξονες τον πολιτισμό και το περιβάλλον.

Η Περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου όπως είδαμε από την ανάλυση S.W.A.T. έχει πολλά πλεονεκτήματα/δυνατά σημεία όπως και προοπτικές ανάπτυξης/προκλήσεις ,αδυναμίες και απειλές.

Κάποια πλεονεκτήματα ή δυνατά σημεία συνοψίζονται κυρίως στα εξής:πλούσιοι φυσικοί πόροι και οι ιστορικοί πολιτιστικοί πόροι,η παραγωγή σπάνιας ποιότητας

παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων, το σχετικά χαμηλό ποσοστό ανεργίας καθώς και η ποιοτική βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού.

Από τις σημαντικότερες προοπτικές ανάπτυξης/ προκλήσεις για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου είναι η ανάπτυξη νέων ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων στον τουρισμό και στην αγροτική και μεταποιητική παραγωγή, σε συνδυασμό με την προστασία και ανάδειξη των πλούσιων φυσικών και πολιτιστικών πόρων, με παράλληλη ανάπτυξη υψηλού επιπέδου λοιπών υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση αυτών των δραστηριοτήτων.

Οι κυριότερες αδυναμίες/ μειονεκτήματα είναι ο νησιωτικός χαρακτήρας της, που σημαίνει επίσης αυξημένο κόστος παραγωγής των προϊόντων καθώς και οι αδυναμίες σε βασικές υποδομές και ο υψηλός δείκτης γήρανσης του πλυθισμού.

Τέλος οι απειλές που καλούνται να αντιμετωπίσουν είναι η χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας, η παρατεινόμενη έλλειψη εφαρμογής καινοτομιών και η γήρανση του εργατικού δυναμικού.

Τα παραπάνω επι σειρά ετών αρνητικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου σε συνδυασμό με την ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού και την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, τεκμηριώνουν την ανάγκη επαναπροσέγγισης της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας στο πλαίσιο όμως των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας, με στόχο την είσοδο σε τροχιά ανάπτυξης, η οποία θα συμβάλλει στην μεγέθυνση του συνόλου της οικονομίας και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της, έτσι ώστε να οδηγηθεί η Περιφέρεια στη πραγματική σύγκλιση με τις ανεπτυγμένες περιφέρειες της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η προσπάθεια αυτή θα πρέπει να καθοδηγείται από το αναπτυξιακό δυναμικό σε τομείς της πολιτικής και δράσεις που μπορεί η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου να αξιοποιήσει, και κυρίως να μετατρέψει το μέχρι σήμερα συγκριτικό μειονέκτημά της, που είναι ο νησιωτικός χαρακτήρας της, σε συγκριτικό πλεονέκτημα, στηριζόμενη παράλληλα στα αντικειμενικά συγκριτικά πλεονεκτήματά της

Έχοντας ως βάση τα παραπάνω δεδομένα, η νέα αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου απαιτεί το κατάλληλο μίγμα Πολιτικής για τη Συνοχή και τη Στρατηγική της Λισσαβόνας που θα συμβάλλει στην επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης, στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, στην αύξηση της παραγωγικότητας, στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας, στον εξωστρεφή προσανατολισμό της οικονομίας και στη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης, με παράλληλη άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών /

διανοησιωτικών και τοπικών / ενδοησιωτικών κοινωνικο-οικονομικών ανισοτήτων.

Με βάση όλα τα παραπάνω και όπως αναφερθήκαμε πιο πάνω ο Γενικός Στρατηγικός Αναπτυξιακός Στόχος της Περιφέρειας βασίζεται στους συγκεκριμένους τρεις πυλώνες που είναι η εξωστρέφεια της παραγωγικής της δραστηριότητας και αύξηση της ελκυστικότητάς της, η βελτίωση του επιπέδου της ποιότητας ζωής και η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού για την ενίσχυση της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της κοινωνικής συνοχής.

Η ανάδειξη και προώθηση νέων βιώσιμων μορφών τουριστικής ανάπτυξης με σεβασμό στο περιβάλλον πρέπει να αποτελέσουν μια από τις προτεραιότητες. Με τον όρο βιώσιμες μορφές τουριστικής ανάπτυξης αναφερόμαστε όχι μόνο στο φυσικό αλλά και στο ανθρωπογενές περιβάλλον, δηλαδή στους παραδοσιακούς οικιστικούς χώρους που έχουν δημιουργηθεί στη διάρκεια της μακράς ιστορίας των νησιών του Βορείου Αιγαίου. Οι τραγικές επιπτώσεις της αλόγιστης ανάπτυξης του παρελθόντος είναι γνωστές σε όλους. Είναι λοιπόν επιτακτική η ανάγκη να εστιαστούν οι προσπάθειες όχι μόνο στην επινόηση νέων μορφών τουρισμού που να βρίσκονται σε αρμονική αλληλεπίδραση με το περιβάλλον, αλλά και στη διαρκή ενημέρωση του κοινού με στόχο τη δημιουργία γνήσιας οικολογικής συνείδησης.

Τελικά η απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, αποτελεί η βελτίωση της ποιότητας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Στα πλαίσια των σχετικών πολιτικών και δράσεων της ΕΕ ο ΕΟΤ μεριμνά για την ενσωμάτωση των αρχών της αειφορίας, στη στρατηγική και τις πρακτικές της ανάπτυξης του τουριστικού τομέα, και για την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος ως πολύτιμου τουριστικού πόρου.

Οι τουριστικές εγκαταστάσεις οφείλουν να συμμορφώνονται προς το θεσμικό πλαίσιο που αναφέρεται στις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΥΑ 69269/90), τις διαδικασίες χωροθέτησης, τις τεχνικές προδιαγραφές, τις διατάξεις σχετικά με την ύδρευση και αποχέτευση. Οι διατάξεις αυτές έχουν εφαρμογή πριν ακόμη από τη λειτουργία μιας μονάδας και ελέγχονται από τον ΕΟΤ και τις άλλες συναρμόδιες υπηρεσίες. Ορισμένες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις εφαρμόζουν ήδη συστήματα πιστοποίησης της διασφάλισης της ποιότητας ως προς την περιβαλλοντική διαχείριση

σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα ISO 14001 και το ευρωπαϊκό πρότυπο EMAS. Έτσι επιδιώκεται η συνολική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος που αποτελεί βασικό στόχο της τουριστικής πολιτικής, με επί μέρους κατευθύνσεις, τόσο την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου όσο και την ανάδειξη των λιγότερων αναπτυγμένων περιοχών

Ο τουρισμός είναι ένας βασικός τομέας της οικονομίας ο οποίος πρέπει να αναπτυχθεί με ένα τρόπο ισορροπημένο και βιώσιμο, ώστε να αποφέρει ουσιαστικά κοινωνικοοικονομικά και πολιτιστικά οφέλη, χωρίς όμως να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να βελτιωθεί η προσπελασιμότητα της Χίου και γενικά όλων των νησιών του Βορείου Αιγαίου από θάλασσα και αέρα, με την κατασκευή νέων λιμένων και την επέκταση των αεροδρομίων, καθώς και η εξασφάλιση επάρκειας νερού, παράλληλα όμως είναι εξαιρετικά σημαντικό η διατήρηση, η ανάδειξη και η προβολή των ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών των νησιών. Επίσης, όλο και περισσότερο στο προσεχές μέλλον, θα πρέπει να υπάρχει η ωριμότητα και ετοιμότητα να σχεδιάζονται σωστά τα θέματα του τουρισμού, για αυτό και είναι πολύ σημαντικό η ενίσχυση της γνώσης .

Τα νησιά του Βορείου Αιγαίου βρίσκεται σε μια πορεία ανάπτυξης του τουρισμού ευτυχώς βραδύτερη από την υπόλοιπη Ελλάδα, έχοντας έτσι την ευκαιρία και τη δυνατότητα να προχωρήσει σε μια βιώσιμη ανάπτυξη ακολουθώντας τα συμπεράσματα του επιστημονικού συνεδρίου. Οι πόροι λιγοστεύουν και είναι επιτακτική η ανάγκη να προχωρήσουν σε μία βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη σεβόμενοι το περιβάλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

INTERNET:

- Ø <http://www.gnto.gr/pages.php?pagelD=352&langID=1>
- Ø http://www.pepba.gr/4pp_synedrio_4-5_July_2005.htm
- Ø <http://northaegean.gr/bsite/page/27,1,0.asp?mu=5&cmu=49>
- Ø <http://www.chioschamber.gr/articles.aspx?ArticleID=21>
- Ø http://www.vres.gr/state.php?state_id=33
- Ø <http://www.chiosnews.com/cn10675347AM.asp>
- Ø http://hellas.teipir.gr/Thesis/Psara/Greek/index_gr.htm
- Ø <http://www.hellogreece.gr/voreio/oinousses.html>
- Ø <http://www.hellogreece.gr/voreio/ikaria.html>
- Ø <http://www.hellogreece.gr/voreio/lesvos.html>
- Ø <http://www.hellogreece.gr/voreio/limnos.html>
- Ø <http://www.hellogreece.gr/voreio/hios.html>